

บทที่ 4

การก่อการร้ายโดยกลุ่มมุสลิมติดอาวุธในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บริบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายสมัยใหม่

ภูมิรัฐศาสตร์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีเนื้อที่ประมาณ 4,523,000 ตารางกิโลเมตร ตามสภาพภูมิศาสตร์ประกอบด้วยดินแดน 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคาบสมุทรของแผ่นดินใหญ่ทวีปเอเชีย หรือที่เรียกว่า Mainland Southeast Asia และส่วนที่เป็นเกาะและหมู่เกาะซึ่งมีน่านน้ำในทะเล โดยส่วนที่เป็นคาบสมุทรประกอบด้วยประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซียด้านตะวันตก ส่วนประเทศที่ตั้งอยู่บนเกาะและหมู่เกาะประกอบด้วย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน ราชอาณาจักรและซาราวักของมาเลเซีย ในแง่ทำเลที่ตั้ง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นทางออก (gateway) ระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย และเป็นสะพานเชื่อมระหว่างทวีปเอเชียกับทวีปออสเตรเลีย นอกจากนี้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีอาณาเขตทางบกและทางทะเลติดต่อกับจีนและอินเดียซึ่งเป็นประเทศใหญ่ที่มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งและสองของโลก และจากงานเขียนของ มนู วัลยะเพอร์ เรื่อง อาเซียนกับความร่วมมือทางการเมืองเพื่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : วิเคราะห์ตามแนวทางภูมิศาสตร์การเมือง ได้สรุปว่าที่ตั้งของบรรดาประเทศอาเซียน (ในขณะนั้นมี 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน) มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในฐานะเป็นศูนย์กลางคมนาคมที่สำคัญของโลก และสำคัญต่อประเทศมหาอำนาจในด้านภูมิศาสตร์การเมืองที่ช่องแคบมะละกา อาเซียนเป็นแหล่งอุปทานวัตถุดิบที่สำคัญของโลก และยังเป็นคู่ค้าสำคัญกับประเทศตะวันตกรวมทั้งญี่ปุ่น นอกจากนี้ อาเซียนยังตั้งอยู่ในบริเวณขอบทวีปส่วนหนึ่งของโลก ซึ่งเป็นเขตกันชนระหว่างกำลังอำนาจทางเรือและกำลังทางบก โดยที่พื้นที่สำคัญแห่งนี้สามารถใช้ควบคุมพื้นที่ส่วนอื่นของโลกได้¹

¹ มนู วัลยะเพอร์, อาเซียนกับความร่วมมือทางการเมืองเพื่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : วิเคราะห์ตามแนวทางภูมิศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2534), น. 12-18.

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยหมู่เกาะจำนวนมาก ซึ่งยากต่อการที่อำนาจรัฐจะเข้าไปควบคุมดูแลได้ทั่วถึง จึงทำให้ผู้ก่อการร้ายสามารถซ่อนสมกำลังได้ง่าย นอกจากนั้นประเทศในภูมิภาคนี้ยังมีแนวพรมแดนทางธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเลที่ยากต่อการควบคุมดูแล จึงทำให้กลุ่มก่อการร้ายสามารถเคลื่อนไหวก้าวข้ามพรมแดนระหว่างประเทศได้สะดวก

จากคุณลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาคนี้สามารถส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอื่นของโลกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ต้องพึ่งพาภูมิภาคนี้ในด้านการคมนาคมขนส่งและอาศัยภูมิภาคนี้เป็นแหล่งวัตถุดิบและตลาดระบายสินค้า สำหรับสหรัฐอเมริกาได้ใช้เส้นทางคมนาคมทั้งทางทะเลและทางอากาศผ่านภูมิภาคนี้เพื่อประโยชน์ทางการค้าและการทหารมาเป็นเวลาช้านาน ด้วยผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในพื้นที่จึงทำให้คาดการณ์ว่ากลุ่มก่อการร้ายที่เป็นศัตรูกับสหรัฐฯ จะยึดถือเอาภูมิภาคนี้เป็นเป้าหมายหนึ่งในการโจมตีผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และด้วยลักษณะที่เป็นศูนย์กลางคมนาคมที่สำคัญของโลกทำให้ผู้ก่อการร้ายใช้ภูมิภาคนี้เป็นเส้นทางผ่านไปยังพื้นที่อื่น ๆ ของโลก ในทางกลับกันความสำคัญทาง ภูมิรัฐศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อประเทศอย่างสหรัฐฯ ออสเตรเลีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น ตลอดจนสหภาพยุโรป ได้ทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องยึดถือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับจัดการกับปัญหาก่อการร้ายเพื่อไม่ให้กระทบกับผลประโยชน์ตัวเองด้วยเช่นกัน และจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมรักษามันคงและเสถียรภาพของภูมิภาคนี้

โครงสร้างประชากร

ใน ค.ศ.2007 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประชากรประมาณ 574 ล้านคน มีความหนาแน่นประชากร 127 คนต่อตารางกิโลเมตร มีอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 1.4² ซึ่งนับว่าสูงกว่าอัตราการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยของโลกที่อยู่ที่ร้อยละ 1.2 ภูมิภาคนี้ยังประกอบด้วยผู้คนอันหลากหลายทั้งทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา โดยศาสนาที่มีคนนับถือจำนวนมาก ได้แก่ อิสลาม พุทธ และคริสต์ นอกจากนั้น ยังมีผู้นับถือฮินดู ขงจื๊อ/เต๋า นับถือผี และอื่น ๆ สำหรับมุสลิมมีประมาณ 227 ล้านคน หรือประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรทั้งหมด และคิดเป็นหนึ่งในห้าของคนมุสลิมทั่วโลก เฉพาะอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีคนมุสลิมมากที่สุดในโลกก็มีถึง 200

² Population Reference Bureau, "2007 World Population Data Sheet," p. 9., <http://www.prb.org/pdf07/07WPDS_Eng.pdf>

กว่าล้านคน มาเลเซียและบรูไนก็มีชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม นอกจากนั้นยังมีคนมุสลิมจำนวนมากเป็นชนกลุ่มน้อยในฟิลิปปินส์ ไทย พม่าและสิงคโปร์ ประชากรมุสลิมในประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซียยังมีการเพิ่มจำนวนมากกว่าอัตราการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยของประเทศ³ ซึ่งบ่งชี้แนวโน้มอนาคตว่าสัดส่วนประชากรที่เป็นมุสลิมในประเทศเหล่านั้นจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

เนื่องจากศาสนาอิสลามไม่มีการแบ่งแยกกระหว่างการปกครองรัฐกับการปกครองทางศาสนา จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาอิสลามกลายเป็นประเด็นสำคัญทางการเมืองในประเทศที่มีคนมุสลิมจำนวนมากอย่างเช่นอินโดนีเซียและมาเลเซีย อิสลามกลายเป็นพลังสำคัญในการแข่งขันทางการเมือง และยังมีความสำคัญต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของหลายประเทศ โดยเฉพาะ ฟิลิปปินส์ ไทย และพม่า ซึ่งมีการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนของชนกลุ่มน้อยมุสลิม

การที่ศาสนาอิสลามมีการนับถือกระจายกันอยู่ในหลายประเทศ ทำให้เกิดประชากรที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันทางศาสนา หลักคำสอนของอิสลามที่ถือว่าคนมุสลิมทั้งหลายเป็นพี่น้องกันไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติใด ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะชุมชนที่ไม่ขึ้นกับขอบเขตทางภูมิศาสตร์ และก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนทางรัฐ-ชาติที่ขวางกั้นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้การเคลื่อนไหวของผู้คนในภูมิภาคนี้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามสามารถกลายเป็นประเด็นข้ามชาติได้อย่างง่ายดาย

ขบวนการที่ตีความศาสนาอย่างสุดโต่ง เช่น อัลกออิดะฮ์ และญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ ได้ถือเอาประชากรมุสลิมในภูมิภาคนี้เป็นมวลชนที่ต้องดึงมาเป็นฐานสนับสนุนตนให้ได้ จึงได้มีการเคลื่อนไหวเผยแพร่อุดมการณ์ของตนแก่คนในภูมิภาคนี้มาเป็นเวลานาน และได้อาศัยมวลชนมุสลิมที่มีอยู่มากมาย สำหรับแฝงตัว ระดมเงินทุน และหาสมาชิก ด้วยสัดส่วนของประชากรมุสลิมในภูมิภาคนี้ จึงทำให้ทุกประเทศหวั่นเกรงว่า หากขบวนการหัวรุนแรงเหล่านี้สามารถครอบงำประชากรมุสลิมได้เป็นจำนวนมาก ก็จะทำให้ขบวนการเหล่านั้นมีกำลังอำนาจเพิ่มพูนขึ้นอย่างมากมายมหาศาล อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพทั้งของภูมิภาคเองและส่วนอื่นของโลกด้วย

³ Brian Nichiporuk, Clifford Grammich, Angel Rabasa, and Julie DaVanzo, "Demographics and Security in Maritime Southeast Asia," (RAND Corporation, 2006), <http://rand.org/pubs/reprints/2006/RAND_RP1219.pdf>

ตารางที่ 1
สัดส่วนประชากรแยกตามศาสนาของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศ	ประชากร (คน) (ถึง ก.ค.2007) ¹	สัดส่วนของประชากรแต่ละศาสนา ² (ร้อยละ)						
		พุทธ	อิสลาม	คริสต์	ฮินดู	ขงจื๊อ/ เต๋า	นับถือ ผี	อื่น ๆ
อินโดนีเซีย	234,693,997	-	86.1	8.7	1.8	-	-	3.4
ฟิลิปปินส์	91,077,287	-	5	92.5	-	-	-	2.5
เวียดนาม	85,262,356	9.3	0.1	7.2	-	-	-	83.4
ไทย	65,068,149	94.6	4.6	0.7	-	-	-	0.1
พม่า	47,373,958	89	4	4	-	-	1	2
มาเลเซีย	24,821,286	19.2	60.4	9.1	6.3	2.6	-	2.3
กัมพูชา	13,995,904	95	-	-	-	-	-	5 ³
ลาว	6,521,998	65	-	1.3	-	-	32.9	0.8
สิงคโปร์	4,553,009	42.5	14.9	14.6	4	8.5	-	15.5
ติมอร์	1,084,971	-	1	99	-	-	-	-
บรูไน	374,577	13	67	10	-	-	-	10
รวม	574,827,492							

ที่มา

¹ Central Intelligence Agency, “Rank Order – Population,” CIA-The World Fact Book, <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2119rank.html>> updated on 16 August, 2007

² Central Intelligence Agency, “Field Listing – Religions,” CIA-The World Fact Book, <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2122.html>> updated on 16 August, 2007

³ เอกสารบางชิ้นระบุว่ามูสลิมในกัมพูชาประมาณ 5% ของประชากรทั้งประเทศ เช่น Zachary Abuza, *Militant Islam in Southeast Asia : Crucible of Terror*, (USA. : Lynne Rienner Publishers, 2003), p.3.

สังคม และวัฒนธรรม

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์ ภาษา และลัทธิความเชื่อ เป็นสถานที่ที่อารยธรรมจากหลายแหล่งของโลกมาพบกัน ไม่ว่าจะเป็นอารยธรรมจากเอเชียตะวันออก เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และยุโรป ถ้ากล่าวในแง่อารยธรรมทางศาสนาแล้ว เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้กลายเป็นแหล่งที่อารยธรรมฮินดู พุทธ อิสลาม คริสต์ และขงจื้อ มาบรรจบกัน โดยในอดีตผู้คนในดินแดนแถบนี้ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่สำคัญจากอินเดียและจีน ก่อนที่จะมาได้รับอิทธิพลจากตะวันตกในยุคอาณานิคม เมื่อมีการกำหนดเขตแดนของรัฐ-ชาติ ในสมัยหลังอาณานิคม เราจะพบว่าหลายประเทศมีลักษณะเป็นพหุสังคมทั้งทางชาติพันธุ์ ภาษาและศาสนาอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ มีทั้งชุมชนของคนมาเลย์ คนจีน และคนอินเดียอาศัยอยู่ร่วมกัน ส่วนอินโดนีเซีย ถึงแม้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน แต่คนมุสลิมในแต่ละเกาะก็มีความแตกต่างกันด้านชาติพันธุ์ ภาษา และความเชื่อท้องถิ่น นอกจากนี้หลายประเทศยังมีชนกลุ่มน้อยที่มีชนบทรอบเนินม ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปอีกด้วย

สำหรับสังคมของคนมุสลิมในภูมิภาคนี้ โดยพื้นฐานของคนส่วนใหญ่แล้ว ปฏิบัติตนไปในแนวทางมุสลิมสายกลางและมีความอดกลั้นตามรูปแบบของอิสลาม⁴ และหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการตีความศาสนาอิสลามในทางร้ายแบบเดียวกับที่เกิดขึ้นในเอเชียใต้และตะวันออกกลาง⁵ อิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สนับสนุนการพัฒนาของประชาสังคม (civil society) และประชาธิปไตย⁶ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็น แนวคิดหัวรุนแรงได้ปรากฏชัดเจนขึ้นในภูมิภาค และได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น การที่คนมุสลิมหันมานิยมแนวคิดหัวรุนแรงมากขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อการเมืองและความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอินโดนีเซียและมาเลเซียพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของมุสลิมหัวรุนแรงต่างแสดงบทบาทมากขึ้น และบางครั้งได้แสดงท่าทีที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับผู้นับถือศาสนาอื่น หรือแม้แต่กับคนมุสลิม

⁴ Alan Collins, *Security and Southeast Asia*, (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2003), p. 201.

⁵ Zachary Abuza, *Militant Islam in Southeast Asia : Crucible of Terror*, (USA. : Lynne Rienner Publishers, 2003), p. 1.

⁶ Ibid., p. 3.

ด้วยกันเองที่เป็นอิสลามสายกลาง ยิ่งกว่านั้น ยังได้เกิดกลุ่มก่อการร้ายที่มีแรงขับเคลื่อนจากอุดมการณ์ของมุสลิมหัวรุนแรงที่มีความคิดสุดโต่งจำนวนหลายกลุ่มปรากฏขึ้นในภูมิภาค

รัฐ และความเป็นรัฐ

ประเทศเกือบทั้งหมดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสถานะภาพเป็นรัฐที่ได้รับการรับรองในทางกฎหมายระหว่างประเทศมานานัก นอกจากประเทศไทยแล้ว ทุกประเทศเริ่มมีสถานะเป็นรัฐ-ชาติ (nation-state) ที่มีอำนาจอธิปไตยสมบูรณ์ เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง และมีดินแดนของตนตามที่ถูกกำหนดโดยการแบ่งเขตแดนตั้งแต่ยุคอาณานิคมระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา และสเปน ความเป็นรัฐของหลายประเทศอย่าง มาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่จากมรดกของจักรวรรดินิยมดังกล่าว ทั้งที่ก่อนหน้านี้การตกเป็นอาณานิคม พื้นที่ของประเทศเหล่านี้เคยแยกออกเป็นอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ของหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าผู้ครองแคว้นเล็ก ๆ หลายแคว้นที่เป็นอิสระต่อกัน และมีประชากรที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา และศาสนา โดยไม่ได้มีลักษณะของความเป็นรัฐ-ชาติดังที่เราเห็นในปัจจุบัน

การกำเนิดเป็นประเทศภายหลังยุคอาณานิคมสำหรับมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ คือ การนำคนที่หลากหลายแตกต่างทางอัตลักษณ์เหล่านั้นมาอยู่ในอาณาเขตรัฐเดียวกัน ภายใต้คุณสมบัติหลักประการหนึ่งที่เหมือนกัน คือ การเคยถูกปกครองโดยเจ้าอาณานิคมรายเดียวกัน และเมื่อเกิดเป็นประเทศอิสระแล้ว ประชาชนที่แตกต่างกันเหล่านั้นจึงได้ถูกกำหนดในภายหลังให้ต้องยอมรับและจงรักภักดีต่อความเป็นประเทศที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งการกำหนดเหล่านี้อยู่ภายใต้การควบคุมจากรัฐบาลหรือชนชั้นนำที่ศูนย์กลางอำนาจเพียงแห่งเดียวเท่านั้น โดยที่ชนชั้นนำที่กุมศูนย์กลางอำนาจภายในของรัฐต่างยอมรับความชอบธรรมของการแบ่งแยกพรมแดนระหว่างประเทศที่มาจากมรดกของจักรวรรดินิยมมากกว่าจะคำนึงถึงลักษณะร่วมกันทางชาติพันธุ์ ภาษา หรือศาสนาระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ

ที่ผ่านมานับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งรัฐสมัยใหม่จนถึงปัจจุบัน เหล่าผู้นำรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างยอมรับแนวทางที่จะไม่นำศาสนาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมากนัก⁷ และ

⁷ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ารัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ หรือแม้แต่ไทย ไม่น่าจะเป็นรัฐที่แยกศาสนาออกจากการเมืองการปกครองได้อย่างเด็ดขาดเหมือนอย่างรัฐในความหมายแบบ secular state ของทางตะวันตก

พยายามสร้างความกลมกลืนระหว่างคนต่างศาสนาที่อาศัยอยู่ในรัฐเดียวกัน โดยการสร้างความรู้สึกชาตินิยมร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนา และใช้แนวทางชาตินิยมต่อการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของรัฐ-ชาติ มาโดยตลอด ถึงแม้บางครั้งจะเกิดแรงกดดันจากภายในสังคมให้นำศาสนามาเกี่ยวข้องกับการเมือง กรณีตัวอย่างเช่น ประเทศไทยมีการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์และประชาชนบางส่วนที่ต้องการให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งสร้างความกังวลว่า จะเป็นการสร้างความแตกแยกในสังคม โดยเฉพาะกับคนมุสลิมในภาคใต้ จึงมีการประนีประนอมโดยเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น”⁸ กรณีคล้ายคลึงกันเกิดขึ้นที่มาเลเซียใน ค.ศ.2007 เมื่อรองนายกรัฐมนตรี คาโต๊ะ เสรี นาจิบ ดนราซัค ได้กล่าวว่า “พวกเราไม่เคยเป็นรัฐเชคคิวดาร์ เพราะการเป็นรัฐเชคคิวดาร์ตามความหมายของตะวันตกหมายถึงการแยกตัวออกจากหลักการอิสลามที่พวกเราใช้เป็นแนวทางปกครองประเทศ”⁹ ซึ่งตีความได้ว่ามาเลเซียเป็นรัฐอิสลาม อันเป็นการจุดประเด็นได้เกี่ยวกับชุมชนชาวจีนและอินเดียซึ่งไม่ใช่มุสลิม นายกรัฐมนตรีอับดุลลอฮ์ บาดาวิ แห่งมาเลเซีย ต้องประนีประนอมระหว่างความเห็นที่ขัดแย้งกัน โดยกล่าวว่า “พวกเราไม่ใช่รัฐเชคคิวดาร์ ในขณะที่เดียวกันพวกเราก็คือไม่ใช่รัฐศาสนาเหมือนอิหร่านและปากีสถานอย่างที่พรรค PAS ต้องการให้เราเป็น แต่พวกเราเป็นรัฐบาลที่อยู่บนพื้นฐานประชาธิปไตยแบบรัฐสภา”¹⁰

คนมุสลิมเกือบทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ต่างก็สนับสนุนการเป็นรัฐที่แยกเรื่องศาสนาออกจากการเมืองการปกครองด้วยเช่นกัน¹¹ ดังปรากฏว่าเมื่อมีการเลือกตั้งในประเทศมุสลิมอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย พรรคการเมืองเคร่งศาสนาที่ต้องการนำประเทศไปสู่ความเป็นรัฐอิสลาม ต่างได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าพรรคการเมืองที่ยึดถือแนวทางอิสลามสายกลางอันประนีประนอมกับแนวทางความเป็นรัฐแบบเชคคิวดาร์อยู่เสมอมา

⁸ มาตรา ๑๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

⁹ “Malaysia neither secular nor theocratic state, says Abdullah,” The Straits Times (5 August 2007), <<http://news.asiaone.com/News/The+Straits+Times/Story/Malaysia+neither+secular+nor+theocratic+state%252C+says+Abdullah.html>>

¹⁰ “Malaysia Not A Secular Or Theocratic State, Says Abdullah,” BERNAMA (4 August 2007), <<http://www.bernama.com/bernama/v3/news.php?id=277454>>

¹¹ Zachary Abuza, op. cit., p. 1.

โดยทั่วไปแล้วประชาชนมุสลิมในภูมิภาคนี้ถึงแม้จะมีสำนึกของความเป็นภราดรภาพร่วมกัน แต่ก็ยอมรับสถานะความเป็นพลเมืองที่ต้องจงรักภักดีต่อรัฐที่ตนอาศัยอยู่เช่นกัน ซึ่งทำให้ความเป็นรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงมีเสถียรภาพ ถึงแม้ว่าความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ของประชาชนภายในรัฐบางรัฐจะก่อให้เกิดความแตกแยก จนบางครั้งนำไปสู่การจลาจล หรือการปะทะกันด้วยอาวุธ อย่างเช่น กรณีอะเจห์และอริเยนจาเยาของอินโดนีเซีย หมู่เกาะทางใต้ของฟิลิปปินส์ และภาคใต้ของไทย หรือบางกรณีก็นำไปสู่การเกิดขึ้นของรัฐใหม่ที่แยกตัวออกจากรัฐเดิม อย่างเช่น สิงคโปร์ที่แยกตัวจากมาเลเซีย และติมอร์ตะวันออกที่แยกตัวจากอินโดนีเซีย แต่สถานการณ์ดังกล่าวก็ไม่มีผลที่จะลดล้างความเป็นรัฐที่มีอยู่เดิม เพียงแต่ทำให้ดินแดนของรัฐบางรัฐหดหายไปบางส่วน

แนวคิดเสรีนิยมแบบตะวันตกที่ประชาชนส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้การยอมรับ และต้องการให้เป็นส่วนประกอบสำหรับสังคมของตน คือ ความเป็นประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน การพัฒนาประเทศให้ทันสมัย และการแยกศาสนาออกจากเรื่องการเมือง แม้ว่าในทางปฏิบัติอาจจะยังมีปัญหาต่อการนำมาปรับใช้ แต่ในทางอุดมคติแล้ว ประชาชนจำนวนมากปรารถนาให้รัฐดำเนินการตามแนวคิดนี้ควบคู่ไปกับการดูแลรักษาความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนภายในรัฐจากภัยคุกคามต่าง ๆ ซึ่งที่ผ่านมารัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถดำรงรักษาความเป็นรัฐของตนให้อยู่รอดปลอดภัยมาจนทุกวันนี้ พร้อมกับขับเคลื่อนอนาคตของความเป็นรัฐไปในทิศทางแบบเสรีนิยมตะวันตก

เศรษฐกิจ

ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถแบ่งระดับความเจริญทางเศรษฐกิจออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า มีการพัฒนาประเทศไปพอสมควรทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและกฎระเบียบต่าง ๆ และมีการเปิดประเทศต่อโลกภายนอกมากกว่าประเทศอีกกลุ่มหนึ่งที่ประกอบด้วย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งถ้าหลังจากนี้ สำหรับสิงคโปร์นับเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูงสุดในภูมิภาค จนจัดอยู่ในระดับเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้วได้

ประชากรส่วนใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดำรงชีวิตอยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งยังต้องพึ่งพิงสภาพลมฟ้าอากาศ ดังนั้นปีใดที่สภาพอากาศเลวร้ายจึงมีผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมาก อย่างไรก็ตามจำนวนคนที่เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการก็มีจำนวน

เพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งทำให้สัดส่วนคนในภาคการเกษตรลดลงเรื่อย ๆ สิ่งที่น่ากังวลคือการที่ประชากรส่วนใหญ่ที่เป็นคนมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังจัดว่ามีฐานะยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดนีเซีย ซึ่งมีคนมุสลิมกว่า 200 ล้านคน ความยากจนอาจทำให้คนมุสลิมเหล่านี้เสี่ยงต่อการถูกชักจูงโดยกลุ่มที่นิยมใช้ความรุนแรงได้โดยง่าย

ตารางที่ 2

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ/คน และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ค.ศ.2006

ประเทศ	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ/คน GDP per capita (USD)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ GDP (millions of USD)
บรูไน	30,624.726	11,561
สิงคโปร์	29,917.200	132,155
มาเลเซีย	5,643.471	148,945
ไทย	3,137.666	206,338
อินโดนีเซีย	1,640.337	364,239
ฟิลิปปินส์	1,351.718	117,562
เวียดนาม	722.683	60,995
ลาว	570.431	3,437
กัมพูชา	513.447	7,272
ติมอร์ตะวันออก	345.885	351
พม่า	232.252	13,123

Sources: International Monetary Fund, “World Economic Outlook Database,” October 2007

<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2007/02/weodata/index.aspx>>

ในช่วงทศวรรษที่ 1980 ถึงครั้งแรกของทศวรรษที่ 1990 ภูมิภาคนี้มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่วิกฤตเศรษฐกิจเอเชียใน ค.ศ.1997 ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจแก่ภูมิภาคเป็นอย่างมาก ก่อนที่เริ่มฟื้นตัวอีกครั้งเมื่อเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคนี้ต้องอาศัยเงินทุนจากภายนอก

เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (foreign direct investment : FDI) การส่งออกสินค้าและบริการไปต่างประเทศ และการท่องเที่ยว

การค้าระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเดียวกัน ยังมีจำนวนน้อยกว่าการค้าที่ทำกับภายนอกภูมิภาค คู่ค้าสำคัญของภูมิภาคนี้ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน สหภาพยุโรปและสหรัฐฯ สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ของภูมิภาคในปัจจุบันคือ สินค้าอุตสาหกรรม โดยเฉพาะชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า สิงคโปร์เป็นตัวอย่างของประเทศที่ร่ำรวยจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมและการให้บริการ (ท่าเรือและอู่เรือ) นอกจากนี้ สิงคโปร์ยังมีรายได้จากการออกไปลงทุนในต่างประเทศด้วย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังเป็นแหล่งส่งออกผลิตภัณฑ์ยางพารา และแร่ธาตุที่สำคัญ มาเลเซียเป็นผู้ผลิตดีบุกอันดับหนึ่งของโลก บรูไนมีรายได้หลักจากการส่งออกน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเหลว การค้นพบก๊าซธรรมชาติในพม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม อาจทำให้ภูมิภาคนี้เป็นแหล่งส่งออกพลังงานที่สำคัญในอนาคต เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างญี่ปุ่น สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป สำหรับการนำเข้า ภูมิภาคนี้เป็นตลาดนำเข้าสินค้าทุน เครื่องจักรกล เคมี สินค้าอุตสาหกรรม และเชื้อเพลิง จาก ญี่ปุ่น สหรัฐฯ สหภาพยุโรป จีนและประเทศผู้ผลิตน้ำมัน

ในช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา FDI ได้นำการพัฒนาที่จำเป็นจำนวนมากมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในรูปเงินทุน เทคโนโลยี ความรู้ และก่อให้เกิดการสร้างงานจำนวนมากในกลุ่มประเทศที่ได้ประโยชน์จาก FDI มากที่สุด ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ในขณะที่กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม กำลังพยายามดึงดูด FDI เข้าประเทศ โดยการปรับแก้กฎหมายให้เอื้อต่อการลงทุน¹² ส่วนการลงทุนระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยตนเอง ยังมีจำนวนน้อยกว่าการลงทุนจากภายนอกภูมิภาค ประเทศผู้ลงทุนรายสำคัญจากนอกภูมิภาคได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป

การท่องเที่ยวก็เป็นแหล่งที่มาของรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญสำหรับประเทศในภูมิภาคนี้ ทุกประเทศต่างมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวในภูมิภาคหลายแห่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วโลก เช่น ภูเก็ต พัทยาในไทย บาห์ลีในอินโดนีเซีย ปราสาทนครวัดในกัมพูชา เป็นต้น

¹² Rajenthiran Arumugam, "An overview of foreign direct investment legal rudiments in ASEAN," in *Regional Outlook Southeast Asia 2006-2007*, ed. Russell H.K. Heng and Rahul Sen, (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2006), p.81.

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เผชิญคู่แข่งสำคัญในด้านการดึงดูด FDI เนื่องจากประเทศอย่าง จีน อินเดีย ประเทศในอดีตสหภาพโซเวียต และประเทศในเอเชียกลาง ได้เป็นที่สนใจของนักลงทุนมากขึ้น ส่วนการส่งออกสินค้าภาคอุตสาหกรรมก็ประสบการแข่งขันจากสินค้าราคาถูกของจีน ซึ่งเข้ามาตีตลาดสินค้าอุตสาหกรรมภายในภูมิภาคด้วย นอกจากนี้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังต้องเผชิญภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายและความกลัวการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกและโรคซาร์ส ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อการลงทุนและการท่องเที่ยวทั้งสิ้น การโจมตีของผู้ก่อการร้ายต่อสถานที่ท่องเที่ยวในบาห์ลีถึง 2 ครั้ง เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความยากลำบากต่อการรับมือปัญหาก่อการร้ายโดยไม่ให้ส่งผลกระทบกับการท่องเที่ยว เพราะหากรัฐมีมาตรการเข้มงวดด้านความปลอดภัยก็ย่อมหมายถึงความไม่สะดวกต่อนักท่องเที่ยว แต่หากผ่อนปรนก็ย่อมเป็นช่องทางให้ผู้ก่อการร้ายฉวยโอกาสโจมตีได้ง่าย

การปรับตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน จากจุดเริ่มต้นที่จะสร้างเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยหวังว่าจะนำไปสู่บูรณาการทางเศรษฐกิจในรูปแบบเดียวกับสหภาพยุโรป นับตั้งแต่ ค.ศ.1993 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้เริ่มต้นเปิดเสรีทางการค้าภายในอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) ตามมาด้วยการขยายตัวของการจัดตั้งเหลี่ยมเศรษฐกิจต่าง ๆ ภายในภูมิภาค ใน ค.ศ.1995 มีการทำข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ซึ่งกำหนดให้เจรจาเปิดเสรีการค้าบริการสำหรับบริการ 7 สาขา ได้แก่ การขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางทะเล โทรคมนาคม การก่อสร้าง การเงิน การท่องเที่ยว และธุรกิจวิชาชีพ และยังได้เห็นชอบให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area) โดยให้ประเทศสมาชิกดำเนินการเปิดเสรีด้านการลงทุนแก่นักลงทุนอาเซียนภายใน ค.ศ. 2003 ยกเว้นกัมพูชา ลาว และเวียดนามที่ให้ระยะเวลาเปิดเสรีใน ค.ศ. 2010 และให้เปิดเสรีแก่นักลงทุนนอกอาเซียนภายใน ค.ศ. 2020 ก้าวสำคัญของการรวมตัวทางเศรษฐกิจ คือ การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) โดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อ ค.ศ.2003 ได้ให้การรับรองปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) ซึ่งเห็นชอบให้มีการรวมตัวเป็น AEC ภายใน ค.ศ. 2020 โดยอาเซียนจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานฝีมือโดยเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น การรับรองกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.2007 ได้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้อาเซียนสามารถขับเคลื่อนไปถึงจุดมุ่งหมายการเป็นประชาคมได้

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีเศรษฐกิจที่มีขนาดเล็กในโครงสร้างเศรษฐกิจโลก ขณะเดียวกันก็ต้องพึ่งพิงการลงทุนจากภายนอกภูมิภาคในสัดส่วนที่สูง และต้องแข่งขันอย่างหนัก กับภูมิภาคอื่น ๆ ต่อการดึงดูดเงินลงทุนจากภายนอก ซึ่งการลงทุนดังกล่าวอาจลดลงได้อย่างรวดเร็ว หากเกิดสถานการณ์ที่กลุ่มก่อการร้ายสามารถสร้างความหวาดกลัวอย่างกว้างขวาง เราสามารถนำ แนวคิดของ พอล ครูกแมน (Paul Krugman) ที่เคยแสดงให้เห็นว่าวิกฤตทางการเงินของประเทศ ไทย สามารถทำให้ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดวิกฤตตามมาได้¹³ มาประยุกต์ใช้ กับสถานการณ์ที่ว่า หากเกิดเหตุการณ์ก่อการร้ายที่รุนแรงในประเทศใดประเทศหนึ่ง ก็สามารถ ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อการเงิน การลงทุน ของประเทศอื่น ๆ ทั้งภูมิภาคในวงกว้างได้ ถึงแม้ว่า เศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นจะเชื่อมโยงกันเล็กน้อยด้านการเงินและด้านการไหลเวียนสินค้าก็ ตาม โดยความเสียหายดังกล่าวมาจากความเชื่อมโยงทางการเงิน 2 ประการ

1. กระแสไหลเวียนของเงินที่เข้ามายังภูมิภาคนี้มักจะผ่านมาทาง **กองทุนตลาดเกิดใหม่** ซึ่งรวมทุกประเทศเข้าด้วยกัน เมื่อมีข่าวร้ายมาจากประเทศใดประเทศหนึ่ง เงินก็ไหลออกจาก กองทุนเหล่านี้ ซึ่งเท่ากับเงินไหลออกจากทุกประเทศในภูมิภาคนั่นเอง

2. ในความคิดของนักลงทุน เศรษฐกิจเอเชียถูกมองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความนิยม ต่อการลงทุนในภูมิภาคนี้มาจากการรับรู้ภาพของ **ความมหัศจรรย์แห่งเอเชีย** แต่เมื่อเศรษฐกิจของ ประเทศใดประเทศหนึ่งกลับปรากฏว่าไม่ได้มีความมหัศจรรย์แล้ว แต่ปรากฏความรุนแรงทางการ เมืองขึ้นมาแทน ความเชื่อมั่นที่มีต่อประเทศอื่น ๆ ก็ถูกสั่นคลอนไปด้วย แม้ว่าแต่ละประเทศจะมี ความแตกต่างกัน แต่เมื่อนักลงทุนไม่ค่อยมั่นใจก็จะเริ่มถอนตัวออกมา

ในแง่อุดมคติแล้ว เศรษฐกิจแบบทุนนิยมแบบตะวันตกที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับมาใช้ในปัจจุบันไม่ค่อยจะสอดคล้องกับแนวทางของอิสลามนัก ตัวอย่างเช่น การทำกำไรจากระบบการเงินการธนาคารคือการคิดดอกเบี้ยเมื่อมีการกู้ยืมเงิน ซึ่งย่อมไม่สอดคล้องกับการให้ กู้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ยตามหลักของศาสนาอิสลาม หรือแม้แต่การออมแล้วนำเงินมาบริจาคมตาม หลักศาสนาที่ย่อมขัดกับแนวคิดการออมแล้วนำเงินมาแสวงหากำไรกับอัตราดอกเบี้ยตามหลักทุน นิยมที่ปฏิบัติกันอยู่ นอกจากนั้น ธุรกิจบางอย่าง เช่น สถานเริงรมย์ที่มีการค้าบริการทางเพศ รวมทั้ง สินค้าบางอย่าง ได้แก่ สุรา และหนังสือที่ยั่วยุคมารมย์ เช่น นิตยสารเพลย์บอย ก็ขัดต่อหลักศาสนา เช่นเดียวกัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวอันเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศก็นำไปสู่การปล่อย

¹³ พอล ครูกแมน, เศรษฐกิจวิบัติ, (Paul Krugman, The return of depression economic), แปลโดย ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2548), น. 132-135.

ให้เกิดการแต่งกายอันไม่มีคิซิดของผู้หญิงที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติตามสถานที่ต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ขัดหลักศาสนาอิสลาม การที่รัฐยอมรับให้สิ่งที่ชั่วร้ายตามหลักศาสนาบังเกิดขึ้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ย่อมกลายเป็นข้ออ้างให้นักการศาสนาหัวรุนแรงนำมาปฏิเสธความชอบธรรมของรัฐบาลแบบเชกควิลาร์ในการปกครองประเทศ ในทางกลับกันการปรากฏขึ้นของรัฐที่ปกครองตามหลักศาสนาอิสลามก็อาจเป็นสิ่งที่กระทบต่อผลประโยชน์ของธุรกิจธนาคารและกลุ่มทุนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจของกลุ่มทุนตะวันตกที่เข้ามาฝังตัวอยู่ในภูมิภาคนี้มานานนับศตวรรษ และยังกระทบไปถึงนายทุนท้องถิ่นของแต่ละประเทศที่มักเป็นคนเชื้อสายจีน ที่เคยเกาะกุมความมั่งคั่งเอาไว้ เพราะการปกครองตามหลักศาสนาอิสลาม ย่อมอาจหมายถึงการที่ไม่สามารถทำอะไรในรูปแบบเดิมที่คุ้นเคย ซึ่งอาจทำให้เกิดการกระจายความมั่งคั่งออกจากกลุ่มคนเหล่านี้

กลุ่มก่อการร้ายข้ามชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคปัจจุบัน

สำหรับการรับรู้ในระดับสากลนั้น กลุ่มมุสลิมติดอาวุธที่ถูกสหประชาชาติระบุว่ากำลังปฏิบัติการก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในปัจจุบัน มีเพียง 3 องค์กร ได้แก่ อัลกออิดะฮ์ ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ และอะบูซัยยาฟ¹⁴ นอกจากนั้น สหประชาชาติยังระบุรายชื่อองค์กรการกุศลมุสลิมในภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอัลกออิดะฮ์ ได้แก่ International Islamic Relief Organization ที่ตั้งอยู่ในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย และ Al-Haramain Foundation ในอินโดนีเซีย¹⁵ นอกจากขบวนการก่อการร้ายทั้ง 3 กลุ่มที่ถูกสหประชาชาติระบุแล้ว ยังมีองค์กรมุสลิมอื่น ๆ ที่เคลื่อนไหวโดยใช้ความรุนแรงอยู่ในแต่ละประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาจมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายที่ถูกสหประชาชาติระบุเอาไว้แล้ว

¹⁴ Carlyle Thayer, "New terrorism in Southeast Asia," in *Violence in between : conflict and security in archipelagic Southeast Asia*, ed. Damien Kingsbury (Singapore: Institute of Southeast Asia Publications, 2005), p. 60.

¹⁵ United Nations, The Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 (1999), *the Consolidated List*, <<http://www.un.org/sc/committees/1267/consoltablelist.shtml>> updated on 9 July 2007.

1. อัลกออิดะฮ์ (Al-Qaeda)

อัลกออิดะฮ์เป็นองค์กรมุสลิมหัวรุนแรงจากตะวันออกกลาง ก่อตั้งโดยอูสมะ บิน ลาเดน ชาวซาอุดีอาระเบียที่มีเชื้อสายเยเมน แรกเริ่มนั้นอัลกออิดะฮ์ได้ร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการเข้าไปช่วยเหลือคนมุสลิมในอัฟกานิสถานต่อสู้กับการรุกรานจากสหภาพโซเวียตจนประสบความสำเร็จ แต่หลังจากนั้นอัลกออิดะฮ์ได้หันมาปลุกระดมให้คนมุสลิมทั่วโลกลุกขึ้นมาต่อต้านตะวันตก โดยเฉพาะกับสหรัฐฯ ซึ่งกลุ่มนี้เห็นว่ากำลังทำลายอิสลามและกดขี่ข่มเหงคนมุสลิม อัลกออิดะฮ์ได้ปฏิบัติการโจมตีชาติตะวันตกหลายครั้ง แต่ที่ทำให้กลุ่มนี้มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ เหตุการณ์ 9/11 ซึ่งทำให้โลกเข้าสู่ยุคใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งการปฏิบัติการของอัลกออิดะฮ์จากเหตุผลเบื้องต้น 3 ประการ ประการแรก ในสมัยสงครามอัฟกานิสถาน คนมุสลิมจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการสร้างสายสัมพันธ์กับพวกหัวรุนแรงสุดโต่งจากตะวันออกกลาง ประการที่สอง ผู้นำบิอัสซานอิสลามภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รู้สึกคับแค้นขมขื่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 จากสาเหตุทางสังคม-เศรษฐกิจ และการเมือง ประการสุดท้ายที่สำคัญที่สุด คือ รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น **ประเทศที่มีความสะดวกสบาย** สำหรับผู้ก่อการร้าย¹⁶

นับตั้งแต่เริ่มต้นทศวรรษ 1990 เครือข่ายของอัลกออิดะฮ์ได้มุ่งหน้าเข้ามาสู่ภูมิภาคนี้ ในช่วงเริ่มแรกฝ่ายปฏิบัติการของอัลกออิดะฮ์ประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นคนจากตะวันออกกลางนั้น มีภารกิจขึ้นต้นอยู่ 3 ประการ¹⁷ ได้แก่ ประการแรก จัดตั้งหน่วยย่อย (cells) ในท้องถิ่น โดยให้สมาชิกอัลกออิดะฮ์ชาวอาหรับเป็นหัวหน้า สำหรับทำงานเป็นฝ่ายสนับสนุนประจำภูมิภาคให้กับเครือข่ายปฏิบัติการระดับโลก หน่วยย่อยเหล่านี้ได้ใช้ประโยชน์จากความหย่อนยานต่อการควบคุมชายแดน โดยจัดการประชุมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อวางแผนโจมตีเป้าหมายที่เป็นชาติตะวันตก ดูแลรับรองผู้ก่อการร้ายที่เดินทางผ่านเข้ามาในภูมิภาค และจัดหาสถานที่ปลอดภัยให้กับผู้ก่อการร้ายที่หลบหนีการตามล่าจากหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ

¹⁶ Zachary Abuza, op. cit., pp. 9-10.

¹⁷ Mark Manyin et al, "Terrorism in Southeast Asia," Congressional Research Service, CRS Report for Congress Order Code RL31672, Updated August 13, 2004, pp. 3-4, <<http://fpc.state.gov/documents/organization/35795.pdf>>

ประการที่สอง ฝ่ายปฏิบัติการของอัลกออิดะฮ์ประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องการช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับเครือข่ายก่อการร้ายของคนพื้นเมืองอย่างญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ในการโจมตีเป้าหมายชาติตะวันตก ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ถูกสงสัยว่าเป็นผู้วางระเบิดที่บาห์ลีเมื่อ 12 ตุลาคม ค.ศ.2002 ซึ่งมีคนตายประมาณ 200 คน เกือบทั้งหมดเป็นชาวตะวันตก ถึงแม้ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ไม่เคยปรากฏว่าอยู่ภายใต้การควบคุมของอัลกออิดะฮ์ แต่ทั้งสองเครือข่ายนี้ก็มีความร่วมมืออย่างลึกซึ้ง

ประการที่สาม หน่วยย่อยของอัลกออิดะฮ์ประจำท้องถิ่นทำงานร่วมมือกับกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง โดยการมอบเงินและช่วยฝึกสอน หน่วยย่อยของอัลกออิดะฮ์ในมะนิลาได้ช่วยเหลือทางการเงินอย่างมากต่อนักรบโมโรอย่างกลุ่มอะบูซัยยาฟและแนวหน้าปลดปล่อยอิสลามโมโร (MILF) นักรบจำนวนหลายพันคนได้รับการฝึกจากค่ายอัลกออิดะฮ์ในอัฟกานิสถาน หรือจากค่ายของกลุ่มชาวฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ที่เปิดรับครูฝึกของอัลกออิดะฮ์ให้ไปช่วยสอน ยังมีรายงานว่าอัลกออิดะฮ์สนับสนุนเงินทุนและครูฝึกให้กับค่ายที่ดำเนินงานโดยคนท้องถิ่นในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ หน่วยข่าวกรองของอินโดนีเซียยังกล่าวโทษว่าอัลกออิดะฮ์เป็นผู้ส่งนักรบไปรวมก่อความรุนแรง และปลุกปั่นยุยงคนมุสลิมให้โจมตีคนคริสต์ในหมู่เกาะมาลุกและสุลาเวสี ซึ่งเริ่มต้นขึ้นใน ค.ศ.2000

อัลกออิดะฮ์ยังสามารถปฏิบัติการได้ง่ายขึ้นจากหลายองค์ประกอบ เช่น

- การที่รัฐบาลต่างประเทศ โดยเฉพาะลิเบีย ที่ให้เคยการสนับสนุนกลุ่มมุสลิมในท้องถิ่นตั้งแต่ทศวรรษ 1970-1980 ต่างถอนตัวออกมา ทำให้กลุ่มมุสลิมเหล่านั้นต้องหันไปพึ่งอัลกออิดะฮ์
- ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างอัลกออิดะฮ์กับคนมุสลิมในท้องถิ่นที่ได้เกิดขึ้นระหว่างทศวรรษ 1980 จากการที่คนมุสลิมหัวรุนแรงจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อาสาสมัครไปเป็นนักรบมุจาฮิดีนในอัฟกานิสถาน
- ความอ่อนแอของอำนาจปกครองจากรัฐบาลกลางต่อท้องถิ่น การฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ระบาดไปทั่ว ชายแดนที่แทรกซึมได้ง่าย การตรวจคนเข้าเมืองที่มีขั้นตอนเพียงเล็กน้อย
- เครือข่ายองค์กรการกุศลอิสลามที่ฝังรากลึก
- การควบคุมระบบการเงินที่หย่อนยานของบางประเทศ โดยเฉพาะ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

การปรากฏตัวของอัลกออิดะฮ์ในภูมิภาคได้ส่งผลให้กลุ่มหัวรุนแรงในท้องถิ่นมีความเชี่ยวชาญในการก่อการร้ายมากขึ้น และเกิดการสร้างสายสัมพันธ์ทั้งระหว่างกลุ่มภายในภูมิภาคด้วยกัน และสายสัมพันธ์กับกลุ่มอัลกออิดะฮ์ อันจะส่งผลให้กลุ่มเหล่านี้สามารถร่วมมือกันได้ดี

ยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่แล้วความร่วมมือเหล่านี้มักอยู่ในรูปแบบของการเตรียมการเฉพาะกิจด้านอำนวยความสะดวก อย่างเช่น การช่วยจัดหาอาวุธและวัตถุระเบิด

2. ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ (Jemaah Islamiyah : JI)¹⁸

ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ มีความหมายในรูปพหูพจน์ หมายถึง มวลชนมุสลิมทั้งหมดหรือประชาคมมุสลิม ซึ่งคำนี้ถูกแหล่งข่าวตะวันตกนำมาตั้งเป็นชื่อของกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงที่ต่อต้านตะวันตกกลุ่มหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์เป็นองค์กรอันดับที่ 35 ที่ถูกสหรัฐฯ ประกาศให้เป็นกลุ่มก่อการร้ายสากล¹⁹ และสหประชาชาติได้ประกาศเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 2002 ให้กลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์เป็นเครือข่ายก่อการร้ายของอัลกออิดะฮ์แห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁰

แม้ว่าในทางปฏิบัติ การจัดตั้งองค์กรของทั้งญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์และอัลกออิดะฮ์จะไม่ใช้สาขาของกันและกัน แต่ว่ามีลักษณะขัดแย้งกันอย่างหลวม ๆ ผ่านเครือข่ายศิษย์เก่าอัฟกานิสถาน และด้วยความศรัทธาในอุดมการณ์ญิฮาดเพื่อปกป้องศาสนาอิสลามเหมือนกัน โดยกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์มีเป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างรัฐที่มีการปกครองตามหลักศาสนาอิสลามหรือดาร์ุล ซาลาม (Darul Salam – The House of Peace) บนดินแดนที่มีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่ อันประกอบด้วย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ หมู่เกาะตอนใต้ของฟิลิปปินส์ ไทย และกัมพูชา²¹

การมีอยู่จริงของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ได้ถูกโต้แย้งจากคนมุสลิมจำนวนมาก บรรดาแกนนำขององค์กรมุสลิมในอินโดนีเซียได้ออกมาแสดงทัศนะที่สอดคล้องกันว่า ญะมาอะฮ์

¹⁸ เอกสารอ่านประกอบที่สำคัญ International Crisis Group, “Jemaah Islamiyah in South East Asia: Damaged but Still Dangerous,” *ICG Asia Report*, 63 (26 August 2003) และ Greg Barton, *Jemaah Islamiyah: Radical Islamism in Indonesia*, (Singapore: Ridge Book, 2005)

¹⁹ สุภาศัพท์พรณ ตั้งตรงไพโรจน์, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์,” (รายงานวิจัยชุดโครงการปัญหาความมั่นคงใหม่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548), น. 1.

²⁰ The Security Council Committee, Press Release SC/7548, 25/10/2002, <<http://www.un.org/News/Press/docs/2002/SC7548.doc.htm>>

²¹ คลยา เทียนทอง, “การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการก่อการร้าย,” (รายงานวิจัยโครงการปัญหาความมั่นคงใหม่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548), น. 49.

อิสลามียะฮ์เป็นองค์กรที่ไม่มีอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย และชาวอินโดนีเซียไม่เคยได้ยินชื่องค์กรนี้มาก่อน นักวิชาการอินโดนีเซียบางคนกล่าวว่า ไม่มีองค์กรที่ชื่อนูมะอะฮ์ อิสลามียะฮ์เคลื่อนไหวในอินโดนีเซีย มาเลเซียและสิงคโปร์ ยิ่งไปกว่านั้น บางคนยังมองว่ากลุ่มนูมะอะฮ์ อิสลามียะฮ์เป็นคำที่ถูกสร้างขึ้นโดยหน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯ ที่ร่วมมือกับสิงคโปร์ เพื่อให้สหรัฐฯ สามารถเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เพื่อสกัดกั้นแนวร่วมที่อาจเกิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ นักวิชาการอิสลามของไทยถึงกับระบุว่านูมะอะฮ์ อิสลามียะฮ์เป็นแผนการของพวกยิว ที่ต้องการสร้างความแตกแยกระหว่างคนมุสลิมกับคนศาสนาอื่น²²

สำหรับความเป็นมาของนูมะอะฮ์ อิสลามียะฮ์ ตามข้อมูลที่ได้รับทั่วไป²³ ถือเป็นหนึ่งในขบวนการที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากขบวนการดาร์ุลอิสลามของการโตสุวีร์ โจ ซึ่งต้องการให้อินโดนีเซียเป็น รัฐอิสลาม ภายหลังได้รับเอกราชจากเนเธอร์แลนด์ ขบวนการดาร์ุลอิสลามได้ถูกรัฐบาลชาตินิยมของอินโดนีเซียปราบปรามอย่างหนักจนต้องหลบซ่อนเป็นขบวนการใต้ดิน สมาชิกกลุ่มดาร์ุลอิสลาม 2 คน คือ अबดุลลอฮ์ ซุงกา (Abdullah Sungkar) และ อะบู บาการ์ บะชีร์ (Abu Bakar Ba'asyir) ได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม อัลมุคมิน (al-Mukmin) ที่เมือง Ngruki บนเกาะชวาตอนกลาง เมื่อ ค.ศ.1971 สำหรับเป็นที่เผยแพร่อุดมการณ์สร้างรัฐอิสลาม ซุงกาและบะชีร์เคยถูกจับและต้องโทษจำคุกอยู่ระยะหนึ่งจากการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลของซูฮาร์โต ใน ค.ศ. 1985 ทั้งคู่ลี้ภัยไปอยู่ประเทศมาเลเซีย แล้วเปิดโรงเรียนสอนศาสนาชื่อ ลูกมานุล ฮากิม (Lukmanul Hakiem) ขึ้นในรัฐยะโฮร์ ซึ่งปัจจุบันถูกรัฐบาลมาเลเซียสั่งปิดไปแล้ว และใน ค.ศ.1985 เช่นกันที่คนทั้งคู่ได้เริ่มระดมคนมุสลิมที่สมัครใจเพื่อส่งไปรบกับโซเวียตในอัฟกานิสถาน โรงเรียนสอนศาสนาของคนทั้งคู่กลายเป็นเป็นสถานที่คัดเลือกอาสาสมัครและนักเรียนเพื่อส่งต่อไปยังค่ายฝึกอาวุธในปากีสถานหรือแม้แต่สมรภูมิจริงที่ประเทศอัฟกานิสถาน โดยผ่านทางโรงเรียนสอนศาสนาในเมืองการาจี ของปากีสถาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการมีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสมาชิกกลุ่มอัลกออิดะฮ์ และนักบริบทมุจาฮิดีนอื่น ๆ คนทั้งคู่ถูกระบุว่าได้เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มนูมะอะฮ์ อิสลามียะฮ์ในเวลาต่อมา

²² ดูรายละเอียดข้อโต้แย้งเรื่องการเมืองอยู่จริงของกลุ่มนูมะอะฮ์ อิสลามียะฮ์ได้ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” (รายงานวิจัยโครงการปัญหาความมั่นคงใหม่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548), น. 39-40.

²³ ข้อมูลเหล่านี้มักอ้างอิงจากเอกสารของรัฐบาลสิงคโปร์ รวมทั้งงานวิจัย และสิ่งตีพิมพ์ขององค์กรจากประเทศตะวันตกเป็นหลัก

ภายหลังสิ้นสุดยุคของรัฐบาลซูฮาร์โตเมื่อ ค.ศ.1998 ทั้งซุนงัก้าและบะชีร์ได้เดินทางกลับมายังอินโดนีเซีย แต่เพียงหนึ่งปีให้หลัง ซุนงัก้าได้แก่ถึงกรรมด้วยความชราภาพทำให้บะชีร์ได้ก้าวขึ้นสู่การเป็นผู้นำสูงสุดของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์เพียงหนึ่งเดียว ใน ค.ศ.1999 บะชีร์ และผู้นำอันดับสองของกลุ่ม คือ ฮัมบาลี ได้จัดประชุมโดยเชิญกลุ่มมุสลิมที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลของแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาพูดคุยถึงการก่อตั้งขบวนการมุจาฮิดีนสากล (Rabitatul Mujahidin) ขึ้นมาสำหรับประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มเหล่านั้น นอกจากนั้น ใน ค.ศ.2000 บะชีร์ยังก่อตั้งองค์กรทางการเมืองชื่อว่า **สภามุจาฮิดีนอินโดนีเซีย** (Majlis Mujahidin Indonesia หรือ MMI) มีสำนักงานอยู่ที่เมืองยอร์กจาการ์ตา จุดประสงค์เพื่อรณรงค์ทางการเมืองให้ประเทศอินโดนีเซียยอมเป็นรัฐอิสลาม และเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงในอินโดนีเซียที่มีอยู่หลายกลุ่มให้เข้ามาอยู่ภายใต้ร่มเงาเดียวกัน

สำหรับการสร้างนักรบขึ้นมานั้น กลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ได้สร้างค่ายฮูไดบียาฮ์ (Hudaibiyah) ขึ้นบนเกาะมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์ ภายในบริเวณค่ายใหญ่อะบูบักร์ (Abu Bakar) ของกลุ่ม MILF ตั้งแต่ ค.ศ.1998 โดยมีศิษย์เก่าผู้ผ่านการฝึกจากอัฟกานิสถานและปากิสถานเป็นผู้ฝึกสอน ต่อมาใน ค.ศ.2000 รัฐบาลฟิลิปปินส์บุกเข้าทำลายค่ายฮูไดบียาฮ์ได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งผลจากการตรวจค้นภายหลังพบว่ามีหนังสือเดินทางของประเทศไทยตกหล่นอยู่ภายในค่ายแห่งนี้ด้วย ซึ่งแสดงว่ามีบุคคลสัญชาติไทยเดินทางเข้าไปในค่ายฝึกของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์²⁴ ถึงแม้การกวาดล้างของรัฐบาลฟิลิปปินส์สามารถกำจัดแหล่งซุ่มกองกำลังติดอาวุธได้ กระนั้นก็ดักกลุ่มเหล่านี้ยังคงหาวิธีตั้งค่ายใหม่เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึกฝนการต่อสู้ต่อไป

สำหรับโครงสร้างองค์กรของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์นั้น มีการแบ่งสายงานบังคับบัญชาแยกตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยแต่ละเขตให้แกนนำรับผิดชอบแยกตามภาระหน้าที่เป็นแผนกต่าง ๆ ผู้นำสูงสุดของขบวนการเรียกว่า **เอมีร์** (Amir หรือ Emir) คือผู้นำทางจิตวิญญาณ รองลงมาประกอบด้วยสภาผู้นำ (Markaz) และสภาที่ปรึกษา (Shura) โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามพื้นที่นั้น ใช้วิธีแยกเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ออกเป็นภูมิภาค เรียกว่า **มันติกิ** (Mantiqi) จำนวน 4 เขต แต่ละเขตมีหน่วยย่อยรองลงไปตามลำดับ คือ วากาลาห์ (Wakalah)/ เกอดาส (Kirdas) /ฟิยห์ (Fiab) (ดูภาพที่ 1 ประกอบ) โดยมีพื้นที่เป้าหมายครอบคลุมหลายประเทศ ดังนี้ (ดูภาพที่ 2 ประกอบ)

²⁴ อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว, *Al-Qaeda ญิฮาด II และขบวนการก่อการร้ายภาคใต้*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โอเพนบุ๊ก, 2548.), น. 76-77.

มันติกที่ 1 ประกอบด้วยมาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย พม่า

มันติกที่ 2 ประกอบด้วยเกาะสุมาตรา เกาะชวา ของประเทศอินโดนีเซีย

มันติกที่ 3 ประกอบด้วยสุลาเวสี กาลิมันตัน บรูไน และประเทศฟิลิปปินส์

มันติกที่ 4 ประกอบด้วยหมู่เกาะปาปัว นิวกินี และประเทศออสเตรเลีย²⁵

เงินสนับสนุนปฏิบัติการส่วนใหญ่ของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์มาจากอัลกออิดะฮ์ แต่สำหรับงานปฏิบัติประจำวันนั้นใช้เงินทุนของตัวเอง ซึ่งมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เงินบริจาคให้องค์กรการกุศลของศาสนาอิสลามซึ่งบางองค์กรอาจเป็นของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ การตั้งบริษัทเพื่อหาเงินจากธุรกิจอย่างถูกกฎหมาย หรือแม้แต่หาเงินอย่างผิดกฎหมาย เช่น ค้าของเถื่อน ยาเสพติด เรียกค่าไถ่ เป็นต้น²⁶

ถึงแม้ว่ากลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ถูกก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1993 หรือ ค.ศ. 1994 แต่ก็ยังไม่มีการปฏิบัติการอะไรที่บ่งบอกว่าเป็นการก่อการร้าย จนกระทั่งถึง ค.ศ. 2000 ที่เริ่มมีการปฏิบัติการ ทั้งนี้ในช่วง ค.ศ. 1994-2000 กลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ได้ใช้เวลาดังกล่าวพัฒนาเครือข่าย รวบรวมสมาชิก ฝึกการต่อสู้ และช่วยเหลือสนับสนุนปฏิบัติการต่าง ๆ ของอัลกออิดะฮ์ ตลอดจนส่งตัวสมาชิกไปฝึกตามค่ายของอัลกออิดะฮ์ในอัฟกานิสถาน และค่ายของ MILF ในฟิลิปปินส์²⁷

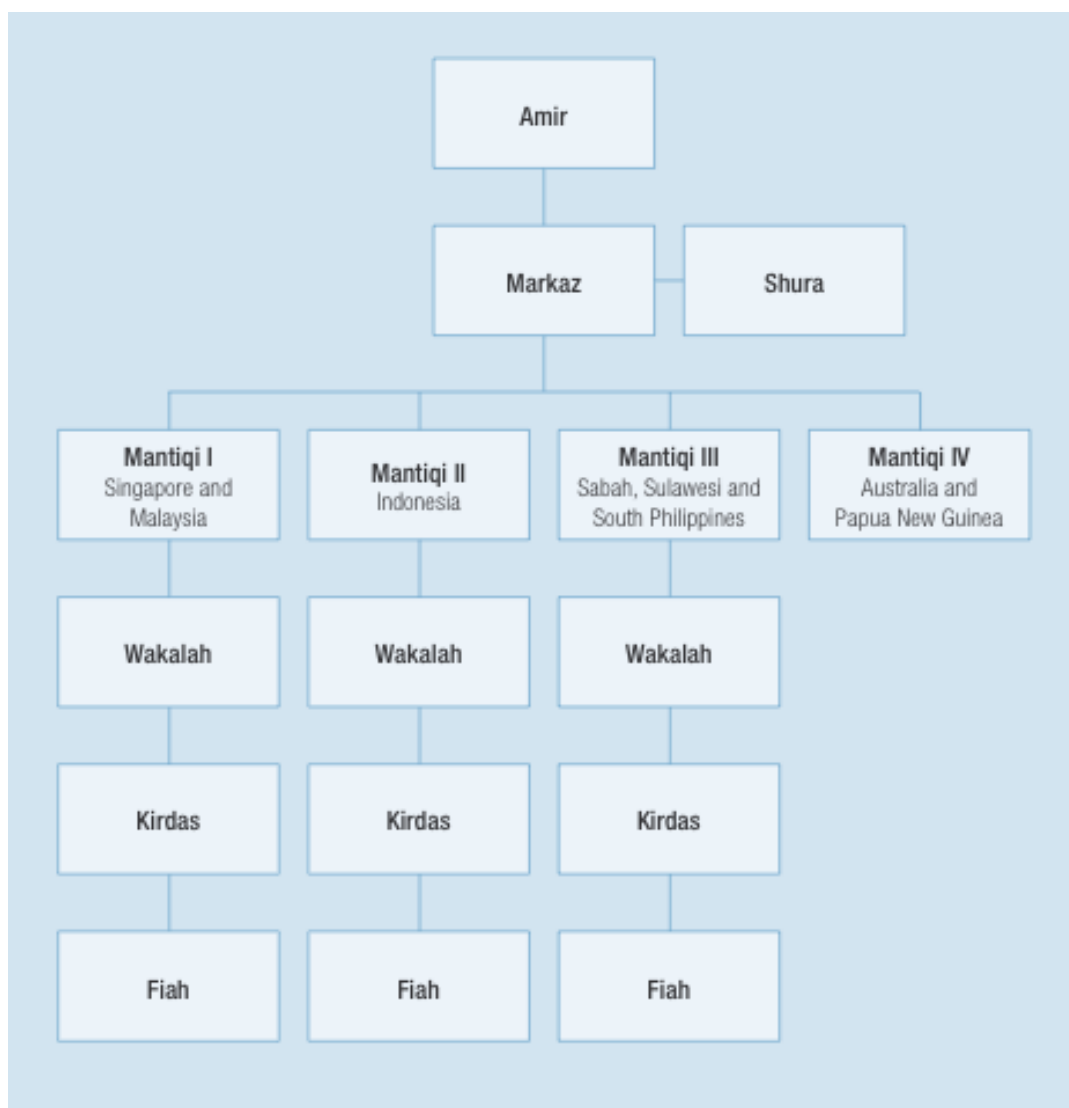
กลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการก่อการร้ายในหลายเหตุการณ์ โดยเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 2000 ที่มีการวางระเบิดหลายแห่งในฟิลิปปินส์ เหตุการณ์ร้ายแรงที่สุดเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2002 ที่มีการวางระเบิดในตึกคลับบนเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 202 คน บาดเจ็บกว่า 300 คน ทำให้การเคลื่อนไหวของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ถูกติดตามอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ทั้งการควบคุมการสนับสนุนด้านการเงิน ตลอดจนการเดินทางข้ามพรมแดนของผู้ต้องสงสัยว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม นอกจากนี้ยังสามารถจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าเป็นสมาชิกได้ในหลายประเทศ ทั้งอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ไทยและกัมพูชา ทำให้คาดการณ์กันว่ากลุ่มนี้ได้รับความเสียหายอย่างหนัก แต่ก็ยังคงมีศักยภาพต่อการก่อเหตุรุนแรงได้อีกต่อไป

²⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน สุภาศพรณ ตั้งตรงไพโรจน์, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์,” น.15-26.

²⁶ Zachary Abuza, “Funding Terrorism in Southeast Asia: The Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiyah,” *National Bureau of Asean Research* 14, 5 (December 2003)

²⁷ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” น. 39.

ภาพที่ 1
โครงสร้างการจํอดงค์รของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์

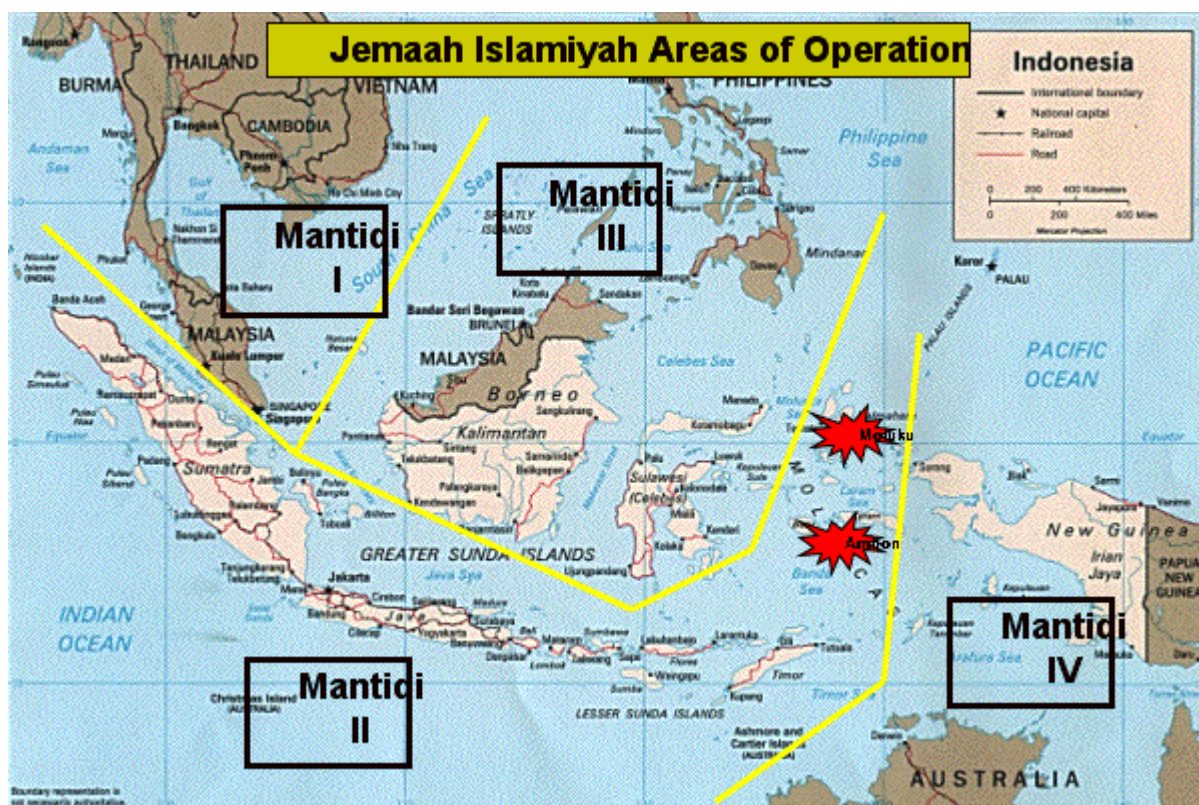

ที่มา: Australian Government, “Transnational Terrorism: The Threat to Australia,” (White Paper on terrorism, 2004), p. 50.

ภาพนี้เข้าไปดูได้ที่ <<http://www.dfat.gov.au/publications/terrorism/chapter4.html>>

ภาพที่ 2

การแบ่งพื้นที่ปฏิบัติการของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์

ที่มา: Wayne Turnbull, “A Tangled Web of Southeast Asian Islamic Terrorism: The Jemaah Islamiyah Terrorist Network,” (This paper was written as part of a graduate study program in Southeast Asian terrorism at the Monterey Institute of International Studies, Monterey, California , 2003), Appendix D.

ภาพนี้เข้าไปดูได้ที่

<<http://www.terrorismcentral.com/Library/terroristgroups/JemaahIslamiyah/JITerror/AppendixD.html>>

3. อะบูซัยยาฟ (Abu Sayyaf)²⁸

อะบูซัยยาฟ ในภาษาอาราบิกหมายถึง ผู้ถือดาบ (Bearer of Sword) กลุ่มนี้ถูกรัฐบาลฟิลิปปินส์และสหประชาชาติระบุว่า เป็นกลุ่มก่อการร้าย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมฆ่าตัดหัวลักพาตัว เรียกค่าไถ่ และเป็นโจรสลัด นอกจากนั้น ยังค้าอาวุธสงครามและฟอกเงินที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เหยื่อของอะบูซัยยาฟมักเป็นประชาชนธรรมดา โดยเฉพาะพวกมิชชันนารีและพวกนิคมตะวันตก กลุ่มอะบูซัยยาฟได้รวมตัวกันขึ้นเมื่อกลางทศวรรษที่ 1990 โดยมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มอัลกออิดะฮ์ ผู้ก่อตั้ง คือ อับดุลราจิก อะบูบาการ์ จันจาลานี (Abdurajik Abubakar Janjalani) เป็นชาวโมโรในฟิลิปปินส์ที่ได้ไปศึกษาเล่าเรียนจากตะวันออกกลาง

จันจาลานี ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากอาจารย์ในตะวันออกกลางที่ชื่อ อับดุล ราซูล อะบูซัยยาฟ (Abdul Rasul Abu Sayyaf) ซึ่งเป็นชาวอัฟกานิสถาน และเป็นสาวกแนวคิดวะฮาบี เมื่อครั้งที่สหภาพโซเวียตรุกรานอัฟกานิสถาน กลุ่มของอะบูซัยยาฟซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบารมีในขณะนั้นได้ก่อตั้งขบวนการมุจาฮิดีนขึ้นใน ค.ศ.1986 เพื่อต่อสู้กับกองทัพโซเวียตจนกระทั่งสงครามสงบลง แนวคิดของกลุ่มอะบูซัยยาฟจึงได้หันมาต่อต้านทุนนิยม ต่อต้านสหรัฐฯ และทำการฝึกอาวุธให้กับชาวมุสลิมที่มีความเชื่อเดียวกันเพื่อไปต่อสู้กับรัฐบาลของประเทศของตนเองที่สนับสนุนสหรัฐฯ และทุนนิยม ระหว่าง ค.ศ.1989-1990 จันจาลานีได้ออกจากอัฟกานิสถานกลับไปบ้านเกิดที่เมืองตาบูก (Tabuk) บนเกาะบาซัน เขาได้รับแนวคิดแบ่งแยกดินแดนมาจากกลุ่ม MNLF (Moro National Liberation Front) และ MILF (Moro Islamic Liberation Front) ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเขาต้องการให้ดินแดนที่แยกมานี้เป็นรัฐอิสลามตามแนวทางของวะฮาบี จำนวนสมาชิกจากเริ่มต้น 20 คน จนถึงปัจจุบันมีประมาณ 700 คน มีฐานปฏิบัติการอยู่บนเกาะโฮโล (Jolo) บาซัน ชูตู ชัมบวงกา มาราวี และบางส่วนของที่ห่างไกลความเจริญบนมินดาเนา หลังจากจันจาลานีถูกทหารฟิลิปปินส์สังหารเสียชีวิตใน ค.ศ.1998 ผู้นำคนต่อมาคือน้องชายของเขา กัดดาฟี อับดุลบาเกอร์ จันจาลานี (Khadafi Abdubaker Janjalani) หรือที่มีชื่อเรียกในกลุ่มว่า อะบู มอคตาร์ (Abu Moktar)

สมาชิกของกลุ่มอะบูซัยยาฟบางส่วนแยกตัวออกมาจากกลุ่ม MNLF และ MILF เพราะไม่เห็นด้วยกับการยอมประนีประนอมกับรัฐบาล ทั้งนี้กลุ่ม MNLF และกลุ่ม MILF ยอมเจรจากับรัฐบาลเพื่อหาทางออกต่อการพัฒนาบางจังหวัดของภาคใต้ที่ห่างไกลความเจริญ อะบูซัยยาฟยังไม่

²⁸ ข้อมูลส่วนใหญ่มาจาก สีดา สอนศรี, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในฟิลิปปินส์,” (รายงานวิจัยชุดโครงการปัญหาความมั่นคงใหม่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548)

พอใจที่กลุ่ม MNLF ไปร่วมมือกับรัฐบาลใน ค.ศ.1996 ซึ่งตรงกับสมัยประธานาธิบดีรามอส โดยกลุ่มอะบูซัยยาฟต้องการให้ 15 จังหวัด และ 141 เมืองใหญ่ในภาคใต้ฟิลิปปินส์เป็นรัฐมุสลิมโดยเร็ว และเห็นว่าการเจรจาต่อรองเป็นเรื่องชักช้าเสียเวลา การต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงเท่านั้นจึงจะบรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วที่สุด

พฤติกรรมที่สำคัญของอะบูซัยยาฟ เช่น เมื่อวันที่ 23 เมษายน ค.ศ.2000 ได้ลักพาตัวนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ เลบานอนและแอฟริกาใต้ รวม 21 คน จากแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะชิปาดาน (Sipadan) ของมาเลเซียไปยังเกาะโฮโลของฟิลิปปินส์และประกาศเรียกค่าไถ่เป็นเงิน 25 ล้านดอลลาร์ ก่อนปล่อยตัวออกมาเมื่อสถานทูตของผู้ถูกลักพาตัวยอมเสียค่าไถ่ ขณะเดียวกันยังจับตัวชาวฟิลิปปินส์บนเกาะบาซิลันเป็นตัวประกัน 22 คน ซึ่งรวมถึงเด็กนักเรียน ในจำนวนนี้ปรากฏว่ามี 4 คนเสียชีวิต 15 คนรอดชีวิต ที่เหลือบาดเจ็บสาหัส การลักพาตัวทั้ง 2 ครั้ง อะบูซัยยาฟได้ยื่นข้อเรียกร้องให้แลกเปลี่ยนตัวประกันกับการปล่อยตัว Abdul Rajab Azzarouq ชาวลิเบียที่ถูกขังคุกในสหรัฐฯ ด้วยข้อหาวางระเบิดตึกเวิร์ลด์เทรดเซนเตอร์ เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้อะบูซัยยาฟเป็นที่รู้จักและน่าสะพรึงกลัวสำหรับคนสหรัฐฯ คือ การลักพาตัวมิชชันนารี 2 สามิภรรยาชาวสหรัฐฯ ครอบครัว Burnham พร้อมกับชาวฟิลิปปินส์คนอื่น ๆ จากที่พักตากอากาศหรูชายหาด Don Palmas เมื่อ 27 พฤษภาคม ค.ศ.2001 โดยมีการเรียกค่าไถ่ 1 ล้านดอลลาร์ มิชชันนารี 2 คนนี้ เป็นที่รู้จักกันว่าทำงานช่วยเหลือฝ่ายกบฏทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์มานานถึง 17 ปี ทั้งคู่ต้องใช้ชีวิตเป็นตัวประกันอยู่ในป่ากับอะบูซัยยาฟถึง 1 ปี สุดท้ายตัวสามิถูกสังหาร แต่ภรรยาถูกช่วยชีวิตรอดมาได้ ซึ่งต่อมามีชชันนารีหญิงคนนี้ได้บอกเล่าเรื่องราวที่ได้พูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มอะบูซัยยาฟ ทำให้ทราบว่ากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับอุสมะ บิน ลาเดน

จากพฤติกรรมดังกล่าวของอะบูซัยยาฟ ผนวกกับการเกิดเหตุการณ์ 9/11 จึงทำให้เกรงกันว่าสถานการณ์ก่อการร้ายโดยกลุ่มอะบูซัยยาฟจะยิ่งรุนแรงขึ้น เป็นผลให้ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช แห่งฟิลิปปินส์ ต้องร้องขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ เนื่องจากกองทัพฟิลิปปินส์ไม่มีศักยภาพเพียงพอเพราะขาดอาวุธที่ทันสมัย และขาดการฝึกฝนให้ต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย สหรัฐฯ จึงได้ส่งทหารเข้ามาช่วยฝึก และสนับสนุนเครื่องมือที่ทันสมัย ภายใต้โครงการ Balikatan 02-1 ตั้งแต่ มกราคม ค.ศ.2002 ซึ่งทำให้ฟิลิปปินส์สามารถปราบปรามกลุ่มอะบูซัยยาฟอย่างได้ผล ปัจจุบันกลุ่มอะบูซัยยาฟถือว่าอ่อนแอลงไปมาก แต่ก็ยังคงเคลื่อนไหวอยู่

ขบวนการมุสลิมติดอาวุธอื่น ๆ ในภูมิภาค

ขบวนการของคนมุสลิมที่เคลื่อนไหวด้วยการใช้ความรุนแรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังไม่ถูกจัดเป็นขบวนการก่อการร้ายระหว่างประเทศ มีหลายขบวนการ โดยกลุ่มเหล่านี้ยังไม่แสดงตัวออกมาว่ามีเป้าหมายเกินกว่าระดับท้องถิ่นของตัวเอง และยังเคลื่อนไหวในขอบเขตของรัฐใดรัฐหนึ่ง มากกว่าจะก่อให้เกิดปัญหาข้ามชาติในวงกว้างเหมือนกลุ่มก่อการร้าย 3 กลุ่มข้างต้น กลุ่มเหล่านี้แยกออกตามประเทศ ได้ดังนี้

อินโดนีเซีย

1. ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชอะเจห์ (Gerakan Aceh Merdeka : GAM)

ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชอะเจห์ (Gerakan Aceh Merdeka : GAM) หรือ ขบวนการอะเจห์เสรี มีประเด็นการต่อสู้ที่แตกต่างจากขบวนการดาร์อุสลามในอะเจห์ที่ได้ยอมแพ้ต่อรัฐบาลอินโดนีเซียไปแล้วเมื่อ ค.ศ.1962 ขบวนการดาร์อุสลามในอะเจห์ต่อสู้กับรัฐบาลอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกับขบวนการดาร์อุสลามในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ที่ต้องการให้อินโดนีเซียใช้หลักการอิสลามในการปกครอง โดยที่ไม่ต้องการแยกอะเจห์ออกเป็นรัฐเอกราช แต่การต่อสู้ของ GAM คือ การแยกอะเจห์เป็นรัฐเอกราช ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะแนวคิดชาตินิยมอย่างชัดเจน ความรู้สึกชาตินิยมของคนอะเจห์เกิดขึ้นจากความรู้สึกภูมิใจถึงความเคร่งครัดต่อศาสนาอิสลาม คนอะเจห์ยังมีสำนึกทางประวัติศาสตร์ของการเป็นอาณาจักรเอกราชมาช้านาน และมีความทรงจำอันน่าภาคภูมิใจที่สามารถทำสงครามต่อต้านการแผ่ขยายอาณานิคมของดัตช์อย่างไม่เคยยอมแพ้ได้ถึง 30 ปี อย่างที่ไม่มีชนกลุ่มใดในอินโดนีเซียจะยืนหยัดได้เทียบเท่า สิ่งเหล่านี้ทำให้คนอะเจห์รู้สึกว่าคุณค่ามีความแตกต่างจากคนอินโดนีเซียที่อาศัยในบริเวณอื่น โดยเฉพาะกับคนอินโดนีเซียจากเกาะชวาซึ่งมีวิถีชีวิตที่ย่อหย่อนต่อหลักการอิสลาม ขณะที่ระบบราชการและกองทัพซึ่งถูกรอบงำโดยคนชวาอยู่ในปัจจุบันก็เต็มไปด้วยความละโมภและคอร์รัปชัน คนอะเจห์ยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากรัฐบาลกลางบนเกาะชวาอีก จากการที่อะเจห์เป็นภูมิภาคที่ผลิตน้ำมันได้เป็นจำนวนมาก แต่ผลประโยชน์กลับตกอยู่กับคนภายนอก โดยที่คนอะเจห์เองกลับถูกละทิ้งให้ตกอยู่ในความยากจน ว่างาน และล้าหลัง ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลยังมีโครงการให้คนชวาอพยพมาตั้งถิ่นฐานในดินแดนอะเจห์ ซึ่งยิ่งสร้างความไม่พอใจมากยิ่งขึ้น

GAM ถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ.1976 นำโดย ฮาซาน ดิ ตีโร (Hasan di Tiro) ได้รับการสนับสนุนจากलिเบิในการฝึกทางทหารให้กับคนอะเจห์ประมาณ 600 คน กลุ่มผู้นำทางการเมือง

ของ GAM มีฐานอยู่ที่สวีเดน ที่ซึ่ง GAM ได้เผยแพร่สภาพที่น่าสงสารของคนอะเจห์และการต่อสู้เพื่อเอกราชของคนเหล่านั้น ซึ่งทำให้สามารถระดมทุนได้จากผู้ที่เห็นอกเห็นใจจากต่างประเทศ โดยที่ทุนจำนวนมากมาจากคนอะเจห์พลัดถิ่น GAM เป็นพวกฝ่ายซ้ายและมีจุดเริ่มต้นจากความรู้สึกชาตินิยม และขัดขวางการแสดงตัวของกลุ่มศาสนาตีคอาวูชในอะเจห์ บนพื้นฐานที่ว่า การต่อสู้ของอะเจห์เป็นไปเพื่อต่อต้านอินโดนีเซียไม่ใช่การทำสงครามศาสนา GAM บอกปิดข้อเสนอของผู้นำอัลกออิดะฮ์เมื่อครั้งที่มาเยือนอะเจห์ใน ค.ศ.2000 และใน ค.ศ.2002 GAM ขัดขวางอย่างหนักต่อความพยายามของกลุ่มลัทธิญิฮาด ที่จะสถาปนาขบวนการมุสลิมหัวรุนแรงขึ้นในอะเจห์

หลังสิ้นสุดยุคของซูฮาร์โต GAM ได้เพิ่มปฏิบัติการก่อความไม่สงบใน ค.ศ.1999 ส่งผลให้เกิดการใช้ความรุนแรงอย่างกว้างขวางระหว่างกองทัพกับผู้สนับสนุน GAM จนนำไปสู่วิกฤตการณ์ผู้ลี้ภัยถึง 100,000 คน ประธานาธิบดีอับดูร์เราะมาน วาฮิด ได้ยื่นข้อเสนอที่จะให้อำนาจปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น รวมถึงแบ่งรายได้ส่วนใหญ่จากทรัพยากรธรรมชาติ แต่ปฏิเสธที่จะให้เอกราช ภายใต้การเป็นสื่อกลางของสวิสเซอร์แลนด์ GAM ขอมลลงนามกรอบข้อตกลงที่จะยุติความเป็นศัตรู อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงหยุดยิงต้องยกเลิกไปหลังจาก GAM เพิกเฉยต่อเส้นตายของรัฐบาลที่ให้ยกเลิกความต้องการที่จะแยกตัวเป็นเอกราชและวางอาวุธ ประธานาธิบดีเมฆาวัตี ซูการ์โนบุตรี ได้ประกาศกฎอัยการศึกเมื่อพฤษภาคม ค.ศ.2003 และสังหาร 50,000 คน เข้าไปในอะเจห์เพื่อปราบปราม GAM ขั้นเด็ดขาด²⁹ สถานการณ์การต่อสู้ในอะเจห์อาจจะรุนแรงยืดเยื้อไปอีกยาวนาน ถ้าหากไม่เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิเมื่อ 26 ธันวาคม ค.ศ.2004 ซึ่งทำให้ภูมิภาคอะเจห์ได้รับความเสียหายอย่างหนัก มีผู้เสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 128,000 คน ด้วยแรงกดดันจากนานาชาติและความตระหนักของทั้งรัฐบาลอินโดนีเซียและ GAM ว่าจำเป็นต้องร่วมมือกันฟื้นฟูความเสียหายจากภัยธรรมชาติครั้งนี้ ทำให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้ามาเจรจาสันติภาพกันได้ในที่สุด ตามข้อตกลง GAM ขอมลเลิกข้อเรียกร้องแยกตัวเป็นเอกราช โดยจะได้สถานะเขตปกครองตนเองพิเศษ ได้สิทธิในการจัดสรรผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนของตนอย่างเป็นทางการเป็นธรรม สมาชิกของ GAM ได้รับการนิรโทษกรรม และสามารถก่อตั้งพรรคการเมืองในอะเจห์ได้ กองทัพอินโดนีเซียจะต้องถอนทหารเกือบทั้งหมดออกจากอะเจห์ และ GAM จะต้องวางอาวุธยุติการสู้รบ³⁰

²⁹ Andrew T H Tan, *A Political and Economic Dictionary of South-East Asia*, (London : Europa Publications, 2004), pp. 104-105.

³⁰ สุพจน์ อุ้นนอก, “สันติภาพอะเจห์ตกลงกันได้,” *เดลินิวส์* 7 สิงหาคม 2548, น. 7.

ข้อตกลงดังกล่าวมีการลงนามเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.2005 ที่ฟินแลนด์ ท่ามกลางความยินดีของประชาคมโลก³¹ และหลังจากนั้นสถานการณ์ในอะเจห์ก็ดูเหมือนสงบลงตราบนานปัจจุบัน

2. ลัสการ์ ญิฮาด (Laskar Jihad)³²

ลัสการ์ ญิฮาด เป็นกองกำลังติดอาวุธของ Forum Komunikasi Ahlus Sunnah Wal Jamaa'h (Sunni Communication Forum) หรือ FKAJW องค์กรนี้ถูกก่อตั้งโดยบรรดาครูสอนศาสนาอิสลามหัวรุนแรงของโรงเรียนกินนอนสอนศาสนา (pesantren) ในช่วงต้น ค.ศ.1998 หลังจากระบอบปกครองของซูฮาร์โตได้ล่มสลายลง ประธานขององค์กร คือ ญะอัฟร อุมัร ฏอลิบ (Ja'afar Umar Thalib) เคยไปรบในอัฟกานิสถาน FKAJW ไม่ศรัทธาในพรรคการเมืองอิสลามและยึดมั่นในอุดมการณ์และคำสอนแบบซาลาฟี (Salafi)

เดือนมกราคม ค.ศ.2000 FKAJW ได้ก่อตั้งลัสการ์ ญิฮาด บนความคิดที่ว่าคนมุสลิมกำลังถูกทำร้ายจากคนคริสต์ในหลายพื้นที่ เช่น มาลุกู ปาปัวตะวันตก และภาคเหนือของสุลาเวสี โดยที่รัฐบาลของประธานาธิบดีอับดุลเราะห์มาน วาฮิด ไม่เต็มใจหรือไร้ความสามารถที่จะปกป้องคุ้มครองชุมชนมุสลิมเหล่านั้น ญะอัฟร อุมัร ฏอลิบ ได้เร่งเร้าให้คนมุสลิมลุกขึ้นมาทำญิฮาดเพื่อปกป้องคนมุสลิมด้วยกัน จากจุดนี้ ลัสการ์ ญิฮาด สามารถระดมสมาชิกได้ถึง 15,000 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เรียนกับบรรดาผู้นำของ FKAJW ฐานของกลุ่มนี้อยู่บนเกาะชวา ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2000 ลัสการ์ ญิฮาดส่งอาสาสมัครติดอาวุธประมาณ 3,000 คน ไปเป็นนักรบมุจาฮิดีนบนหมู่เกาะมาลุกู โดยติดอาวุธอย่างดีและมีอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัย ซึ่งทำให้สถานการณ์การต่อสู้ระหว่างคนต่างศาสนาเลวร้ายลง นักรบพวกนี้ได้กวาดล้างคนคริสต์ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งโดยการฆ่า และจับไล่คนคริสต์ออกจากถิ่นที่อยู่ ก่อนเดือนตุลาคม ค.ศ.2000 มีรายงานว่าคนคริสต์จำนวนหลายร้อยคนหรืออาจถึงหลายพันคนถูกบังคับให้เปลี่ยนศาสนาไม่เช่นนั้นจะถูกฆ่า นักรบพวกนี้ถูกมองว่าได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยทหารของกองทัพอินโดนีเซียในการโจมตีหมู่บ้านชาวคริสต์บนเกาะอัมบอน ผู้สังเกตการณ์ที่เป็นกลางหลายคนได้ตั้งข้อสงสัยอย่างมากว่าลัสการ์ ญิฮาดมีความสัมพันธ์กับบางหน่วยของกองทัพอินโดนีเซีย ซึ่งทำให้กลุ่มนี้สามารถเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีปัญหาได้อย่างง่ายดาย อย่างเช่น อะเจห์ ปาปัวตะวันตก และมาลุกู ใน ค.ศ.2002 GAM จัดขวาง

³¹ เอฟพี, “โลกยิณดิลงนามสันติภาพ ‘รบ.อินโดนีเซีย-อะเจห์’,” มติชน 17 สิงหาคม 2548, น. 21.

³² GlobalSecurity.org, “Laskar Jihad,” <<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/laskar-jihad.htm>> (modified: 27-04-2005); Andrew T H Tan, op. cit., p. 156.

อย่างหนักต่อความพยายามของกลุ่มลัศการ์ ญิฮาด ที่จะเข้าไปแสดงตนในอะเจห์ เนื่องจากสงสัยว่า กลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือจากกองทัพอินโดนีเซีย นายพลอากุส วิราฮาดีกูสุมา (Agus Wirahadikusuma) ซึ่งมีหวัคิปปฎิรูป ได้กล่าวหาอย่างเปิดเผยต่อนายทหารระดับสูงที่นิยมแนวทาง แข็งกร้าวซึ่งยังภักดีต่ออดีตประธานาธิบดีซูฮาร์โตว่าได้ตั้งกลุ่มลัศการ์ ญิฮาดขึ้นมาเพื่อขัดขวางการ ปฏิรูปประชาธิปไตยและป้องกันไม่ให้มีการนำระบบที่ให้พลเรือนควบคุมกองทัพเข้ามาใช้ใน อินโดนีเซีย ผู้นำกองทัพบกอินโดนีเซียปฏิเสธข้อกล่าวหานี้ แต่ก็ปฏิเสธที่จะทำตามคำสั่งของ ประธานาธิบดีอับดุลเราะห์มาน วาฮิด ที่ให้ขัดขวางกลุ่มลัศการ์ ญิฮาด

ญะฮ์ฟัร อุมัร ฎอลิบ ถูกจับกุมในวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ.2002 ในข้อหาก่อความรุนแรง บนหมู่เกาะมาลุก และหมู่เกาะประธานาธิบดีอินโดนีเซีย ลัศการ์ ญิฮาด ประกาศสลายตัวเพียงไม่กี่ ชั่วโมง ก่อนหน้าการเกิดเหตุการณ์วางระเบิดที่บาห์ลีเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.2002

ลัศการ์ ญิฮาด จัดว่าเป็นกลุ่มหัวรุนแรงที่มีพฤติกรรมร้ายแรงที่สุดของอินโดนีเซีย มีรายงานยืนยันว่าคนมุสลิมจากประเทศอื่น ๆ หลายร้อยคน รวมทั้งสมาชิกของอัลกออิดะฮ์ ได้รับการฝึกจากค่ายของลัศการ์ ญิฮาดในป่าของสุลาเวสี เจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ระบุว่ายังมีสมาชิกของ อัลกออิดะฮ์ที่ยังไม่ลงมือปฏิบัติการ (sleeper cells) แฝงตัวอยู่ที่นั่น เป็นที่กังวลกันมากกว่าสมาชิก ของ ลัศการ์ ญิฮาด จะยังคงก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพภายในประเทศอินโดนีเซียต่อไปในอนาคต

3. ลัศการ์ จันดุลลอฮ์ (Laskar Jundullah)³³

ลัศการ์ จันดุลลอฮ์ หรือ กองทัพแห่งพลังอำนาจของพระเจ้า เป็นกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง ในอินโดนีเซีย ถูกก่อตั้งโดย อากุส ดวิการ์นา (Agus Dwikarna) กับ อุมัร อัล ฟารุก ชาวคูเวต ปัจจุบัน อากุส ดวิการ์นา กำลังถูกจำคุกในฟิลิปปินส์เป็นเวลา 17 ปี ข้อหาครอบครองวัตถุระเบิด ส่วนอุมัร อัล ฟารุก ถูกเชื่อว่าเป็นหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการของอัลกออิดะฮ์ประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนกระทั่งถูกจับกุมในอินโดนีเซีย เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.2002 ตัวอากุส ดวิการ์นา เองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเหล่าผู้นำของอัลกออิดะฮ์ โดยเคยทำหน้าที่เหมือนมัคคุเทศก์ให้กับ อัล ซาวาฮิรี และโมฮัมหมัด อาเตฟ สองผู้นำของอัลกออิดะฮ์ระหว่างที่มาเยือนอินโดนีเซียเมื่อ ค.ศ.2000 ลัศการ์ จันดุลลอฮ์ เป็นองค์กรที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย โดยทำหน้าที่จัดหา เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในภาคใต้ของสุลาเวสี และกล่าวอ้างว่ามีวัตถุประสงค์ต้องการนำ กฎหมายอิสลามมาใช้ปฏิบัติ องค์กรนี้อยู่ภายใต้ร่มเงาขององค์กร สภามุจาฮิดีนอินโดนีเซีย (Majelis

³³ Andrew T H Tan, op. cit., p. 157.

Mujahidin Indonesia: MMI) ที่นำโดยอะบู บากร์ บะซีร์ โดยแสดงตนว่าต่อต้านชาวคริสต์อย่างเปิดเผย และเข้าไปเกี่ยวข้องกับการชักนำให้เกิดความตึงเครียดทางศาสนาในมาลุกและโปโซ ใน ค.ศ.2001 อากุส ดิวาร์นา ได้ตั้งค่ายฝึกทางทหารใกล้กับโปโซ และยังได้ส่งอาสาสมัครไปรับการฝึกจากพวกโมโรทางภาคใต้ของฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.2002 สมาชิกของลัศการ์ จันดุลลอฮ์ ได้วางระเบิดกัตตาคารของแมคโดนัลด์ ในภาคใต้ของสุลาเวสี ซึ่งมีคนเสียชีวิต 3 คน

4. ขบวนการแนวหน้าผู้ปกป้องอิสลาม (Front Pembela Islam: FPI)³⁴

ขบวนการแนวหน้าผู้ปกป้องอิสลาม (Front Pembela Islam or Islamic Defenders' Front) ถูกก่อตั้งขึ้นในจาการ์ตา โดย Habib Muhammad Rizieq bin Husein Shihab นักเทศน์ที่มีบารมีและได้รับความนิยมจากประชาชน เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1998 FPI ได้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลแบบเชคคิวดาร์และสาบานว่าจะต่อสู้กับสิ่งที่เป็ความเสื่อมทางสังคมและความอยุติธรรมที่ทำร้ายคนมุสลิม กลุ่มนี้มีเป้าหมายที่จะนำกฎหมายอิสลามมาใช้ แม้ว่าทางกลุ่มจะปฏิเสธว่าไม่ได้มีความตั้งใจที่จะก่อตั้งรัฐอิสลามขึ้นมาก็ตาม FPI ก่อให้เกิดความตื่นตกใจไปในระดับระหว่างประเทศเมื่อประกาศออกมาว่าจะกวาดล้างคนสหรัฐฯ ในอินโดนีเซีย เพื่อตอบโต้การที่สหรัฐฯ รุกรานอัฟกานิสถานใน ค.ศ.2001 แต่ก็ไม่ได้มีการกระทำตามที่ประกาศไว้แต่อย่างใด³⁵ กลุ่มนี้มีบทบาทต่อการโจมตีสถานที่ที่เกี่ยวกลางคั่นอย่างบาร์และไนต์คลับ และยังเข้าร่วมการประท้วงต่อต้านสหรัฐฯ รวมทั้งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการต่อสู้ระหว่างคนต่างศาสนาในมาลุกและโปโซ FPI มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านศาสนา ต่างประเทศ ในประเทศ กฎหมาย การศึกษาและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การวิจัยและเทคโนโลยี อาหาร สวัสดิการสังคม ประชาสัมพันธ์ และฝ่ายสตรี FPI ยังมีหน่วยต่อสู้ถึง 2 หน่วย ได้แก่ ลัศการ์ เปมเบลตา อิสลาม (Laskar Pembela Islam: LPI) ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 5,000 คน และ ลัศการ์ มูจาฮิดาห์ (Laskar Mujahidah) ซึ่งมีสมาชิกเป็นหญิงล้วน FPI ยังเป็นสมาชิกขององค์กร สภามุจาฮิดีนอินโดนีเซีย ที่นำโดย อะบู บากร์ บะซีร์

³⁴ Ibid., pp. 102-103.

³⁵ "Indonesia's Muslim militants," BBC news (8 August 2003), <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/2333085.stm>>

มาเลเซีย

1. กัมปุลัน มูจาฮิดีน มาเลเซีย (Kampulan Mujahidin Malaysia : KMM)³⁶

กัมปุลัน มูจาฮิดีน มาเลเซีย หรือ กัมปุลัน มิลิแทน มาเลเซีย (Kampulan Militan Malaysia) เป็นกลุ่มมุสลิมสุดโต่งที่นิยมความรุนแรงในมาเลเซียซึ่งเป็นที่รู้จักมากที่สุด ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1995 โดย ชัยนอน อิสมาอิล (Zainon Ismail) ผู้เคยเป็นนักรบมูจาฮิดีนในอัฟกานิสถาน ชัยนอน อิสมาอิลและผู้สนับสนุนเขาส่วนใหญ่ต่างเป็นสมาชิกของพรรค PAS (Partai Islam se-Malaysia : PAS) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ต้องการนำแนวทางอิสลามมาใช้ปกครองประเทศอย่างเคร่งครัด สำหรับชัยนอน อิสมาอิล เขาไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและเรียกร้องให้ใช้ความรุนแรงเพื่อโค่นล้มรัฐบาลมาเลเซียลงเพื่อสถาปนารัฐมุสลิมที่ปกครองโดยกฎหมายอิสลาม สมาชิกของกลุ่มนี้มีจำนวนต่ำกว่าร้อยละหลายคนในกลุ่มเคยเป็นนักรบมูจาฮิดีนในอัฟกานิสถาน หรือเคยรับการฝึกจากค่ายของอัลกออิดะฮ์ในอัฟกานิสถานช่วงทศวรรษที่ 1990 หลังจากที่มีความขัดแย้งในอัฟกานิสถานยุติลงแล้ว ใน ค.ศ. 1999 มีรายงานว่า นิก แอดลี (Nik Adli) ผู้เคยไปรบที่อัฟกานิสถาน และเป็นลูกชายของ นิก อับดุล อาซิช (Nik Abdul Aziz) ผู้นำทางจิตวิญญาณของพรรค PAS ได้เป็นผู้นำของกลุ่มนี้ ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.2001 ทางกรมมาเลเซียเริ่มใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (Internal Security Act : ISA) จับกุมตัวสมาชิกของกลุ่มรวมทั้ง นิก แอดลี กลุ่มนี้ถูกกล่าวหาว่าครอบครองอาวุธ ปล้นและวางระเบิด ซึ่งรวมถึงการระเบิดโบสถ์ฮินดูของคนเชื้อสายอินเดีย และฆาตกรรมสมาชิกสภาที่นับถือคริสต์ ทางกรมมาเลเซียยังตั้งข้อหากลุ่มนี้ว่าวางแผนโจมตีพลเมืองสหรัฐฯ เชื่อกันว่ากลุ่มนี้มีสายสัมพันธ์กับกลุ่มสุดโต่งในอินโดนีเซีย และยังเข้าร่วมการปะทะกันระหว่างคนมุสลิมกับคนคริสต์บนเกาะมาลุกของอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม มีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่ารัฐบาลมาเลเซียกล่าวหากลุ่มนี้โดยโยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ที่ก่อการร้ายเพื่อมุ่งหวังที่จะทำลายความน่าเชื่อถือของพรรค PAS ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นหลังจากที่คนเสื่อมศรัทธานายกรัฐมนตรีมหาธีร์ โมฮัมหมัดที่ไปปลดรองนายกรัฐมนตรีอันวาร์ อิบราฮิม ออกจากตำแหน่งและจำคุกเขาใน ค.ศ.1998 ในขณะเดียวกับที่ นิก อับดุล อาซิช ผู้นำทางจิตวิญญาณของพรรค PAS กำลังได้รับความเคารพอย่างกว้างขวางจากความซื่อตรงทางศีลธรรมของเขา

³⁶ Andrew T H Tan, op. cit., pp. 140-141.

2. อัล มาอุนะฮ์ (Al Ma' unah)³⁷

อัล มาอุนะฮ์ หมายถึง ภาระกราฟแห่งพลังภายใน กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักเมื่อ อามิน โมฮัมหมัด ราซาลิ (Amin Mohamed Razali) ผู้นำของกลุ่มได้นำสมาชิก 15 คน เข้าจู่โจมค่ายทหาร 2 แห่ง ที่ Sauk ในรัฐเปรักของมาเลเซีย เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2000 แล้วหลบหนีไปพร้อมอาวุธจำนวนมากกับตัวประกันอีก 3 คน พวกเขาสังหารตัวประกันที่ไม่ใช่มุสลิม 2 คน ก่อนที่คอมมานโดของกองทัพมาเลเซียจะเข้าจับกุมพวกเขาได้ รัฐบาลมาเลเซียกล่าวหาอัล มาอุนะฮ์ ว่าเป็นพวกเบี่ยงเบนจากหลักการอิสลาม และนำหลักปฏิบัติอื่น ๆ เข้ามาผสมกับศาสนาอิสลาม เช่น สิลัต (silat หรือศิลปะการต่อสู้ของคนมาเลย์) ลัทธิบูชาภูตผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ กลุ่มนี้เรียกร้องให้มีการตั้งรัฐอิสลาม แม้ว่าจะยังไม่ชัดเจนว่ารัฐที่จะมีรูปแบบอย่างไร หรือจะทำให้เป็นจริงได้อย่างไร กลุ่มนี้อ้างว่ามีสมาชิกประมาณ 1,000 คน อยู่ในมาเลเซีย บรูไน สิงคโปร์ อียิปต์ และซาอุดีอาระเบีย นอกจากนี้ยังอ้างด้วยว่ามีพลังอำนาจพิเศษ อย่างเช่น อยู่ยงคงกระพันจากอาวุธปืน ไฟ และของมีคม รัฐบาลมาเลเซียได้เปิดฉากปราบปรามกลุ่มนี้ทั่วประเทศ หลังจากเกิดเหตุการณ์ที่ Sauk และสั่งปิดเว็บไซต์ของกลุ่มนี้

ฟิลิปปินส์

Moro Islamic Liberation Front (MILF)

ปัจจุบัน MILF เป็นขบวนการที่ใหญ่ที่สุดของชาวโมโรที่เคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้ฟิลิปปินส์ กลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการแตกแยกภายในขบวนการ Moro National Liberation Front (MNLF) ใน ค.ศ.1978 ระหว่างพวกชาตินิยมฝ่ายซ้ายที่ยึดแนวทางเซคคิวลาร์ (secular) กับพวกนิยมศาสนาอิสลาม โดยพวกนิยมศาสนาอิสลามได้วิพากษ์วิจารณ์แนวทางของพวกฝ่ายซ้ายที่ใช้ในการนำ MNLF และพยายามเสนอให้เน้นย้ำการใช้อัตลักษณ์ความเป็นอิสลามสำหรับการต่อสู้เพื่อเอกราชของรัฐมุสลิมโมโร ใน ค.ศ.1984 ฮาซิม ซาลามัต (Hashim Salamat) ผู้นำของพวกนิยมศาสนาอิสลามได้ก่อตั้ง Moro Islamic Liberation Front (MILF) อย่างเป็นทางการ และก่อนทศวรรษ 1990 MILF ก็กลายเป็นขบวนการหลักของชาวโมโรที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลฟิลิปปินส์ MILF มีกองกำลังติดอาวุธที่เรียกว่า Bangsa-Moro Islamic Armed Forces (BIAF) ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว สมาชิกจำนวนมากของ BIAF เคยอาสาสมัครไปรบกับโซเวียตที่อัฟกานิสถาน

³⁷ Ibid., p. 10.

ร่วมกับกองกำลังมูจาฮิดีน ส่วน MNLF มีกำลังถดถอยลง โดยเฉพาะหลังจากที่ MNLF ไปทำข้อตกลงสันติภาพ Davao peace accord กับรัฐบาลฟิลิปปินส์ใน ค.ศ.1996³⁸ โดยยอมรับเขตปกครองตนเองของคนมุสลิมบนเกาะมินดาเนา (Autonomous Region in Muslim Mindanao: ARMM) ที่ประกอบไปด้วยจังหวัดที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม 4 จังหวัด ขณะที่กลุ่ม MILF ไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม MNLF ที่ไปร่วมมือกับรัฐบาล เนื่องจากกลุ่ม MILF ต้องการแยกดินแดนจังหวัดภาคใต้ของมินดาเนามาตั้งเป็นรัฐอิสลามที่มีเอกราชโดยสมบูรณ์³⁹

หลังจากปฏิเสธการเจรจากับรัฐบาลมาหลายปี เมื่อถึงสมัยของประธานาธิบดีฟิเดล รามอส MILF ยอมพบปะกับผู้แทนรัฐบาลฟิลิปปินส์เพื่อเจรจายุติความรุนแรง และในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1997 ได้มีการลงนามข้อตกลงหยุดยิง อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ.1999 การต่อสู้อย่างหนักระหว่างทั้งสองฝ่ายได้อุบัติขึ้นอีกครั้ง เมื่อประธานาธิบดีโจเซฟ เอสตราดา แห่งฟิลิปปินส์ได้ใช้ทำที่อันแข็งกร้าวต่อ MILF และไม่ให้ความร่วมมือกับ MNLF ที่จะพัฒนาเขตปกครองตนเองของคนมุสลิมบนเกาะมินดาเนา นโยบายของรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ช่วยให้ MILF ได้ประโยชน์ทางการเมืองจากความผิดหวังของประชาชนมุสลิม จนสามารถระดมคนเข้าเป็นกองกำลังได้มากขึ้น

ขณะที่ MNLF ถูกจำกัดขอบเขตให้เคลื่อนไหวยู่บนเกาะซูลูที่ห่างไกลออกไปและได้รับการสนับสนุนจากโมโรเผ่าเตาซูก (Tausug) ที่อยู่ที่นั่น ส่วน MILF กลับได้รับการสนับสนุนจากโมโรเผ่ามากินดาเนา (Maguindanao) ที่อาศัยอยู่ในเกาะใหญ่อายุมินดาเนา จำนวน 1.6 ล้านคน เช่นเดียวกับที่ได้รับการสนับสนุนจากโมโรเผ่ามาราเนา (Maranao) ซึ่งเป็นมุสลิมกลุ่มใหญ่ที่สุดจำนวน 1.9 ล้านคน มีการประมาณการว่า MILF มีกองกำลังที่เข้มแข็งถึง 18,000 คน การคงกองกำลังใหญ่ขนาดนี้ไว้ได้เป็นผลมาจาก MILF มีความสามารถในการระดมทุนจากองค์กรอิสลามต่างประเทศที่เห็นอกเห็นใจในการต่อสู้ และยังมีแนวร่วมจากบรรดาเหล่าผู้นำทางศาสนาของชาวโมโร⁴⁰ ทุกวันนี้ MILF สามารถควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของหลายจังหวัดบนเกาะมินดาเนา มีการจัดตั้งองค์กรบริหารท้องถิ่นของตนเอง และได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากคนมุสลิมทั่วทั้งเกาะมินดาเนา

เดือนสิงหาคม ค.ศ.2003 MILF ได้ประกาศว่า ฮาซิม ซาลามัต ผู้นำ MILF ซึ่งมีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ อูสมะห์ บิน ลาเดน ได้เสียชีวิตลงด้วยสาเหตุตามธรรมชาติ และ มูรด์ อิบราฮิม

³⁸ Ibid., p. 187.

³⁹ สีดา สอนศรี, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในฟิลิปปินส์,” น. 15.

⁴⁰ Ibid., p. 187.

(Murad Ebrahim) ผู้บัญชาการกองทหารของ MILF ซึ่งมองกันว่ายึดถือแนวทางชาตินิยมมากกว่าเดิม ได้ขึ้นมาเป็นผู้นำแทน ขณะที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ภายใต้ประธานาธิบดีกลอเรีย มาคาปากัล อาร์โรโย ก็ได้ขอให้ทางมาเลเซียช่วยเหลือสำหรับการเปิดเจรจากับ MILF การเจรจาสันติภาพรอบแรกเกิดขึ้นที่กัวลาลัมเปอร์เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.2003 หลังการเจรจาสันติภาพเบื้องต้นที่มาเลเซียเป็นเจ้าภาพผ่านไป 5 รอบ การเจรจาอย่างเป็นทางการก็ได้เริ่มต้นในเดือนเมษายน ค.ศ.2004 ทั้งนี้ สหรัฐฯ ได้สัญญาว่าจะสนับสนุนทั้งทางการเงินและการทหารต่อการกระบวนการสันติภาพนี้ ถ้า MILF หยุดการให้ที่พักพิงแก่ผู้ก่อการร้ายกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ และอะบูซัยยาฟ⁴¹

MILF เป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีสายสัมพันธ์กับองค์กรก่อการร้ายข้ามชาติอย่างอัลกออิดะฮ์ เห็นได้จากโมฮัมหมัด ญะมาล เคาะลีฟะฮ์ (Mohammed Jamal Khalifa) ผู้ซึ่งเป็นน้องเขยของ อูสมะห์ บิน ลาเดน และผู้บริหารกองทุนการกุศลของมุสลิมแห่งหนึ่งในมะนิลาเมื่อช่วงทศวรรษ 1990 ได้มอบเงินสนับสนุนจำนวนมากแก่ MILF อัลกออิดะฮ์ยังเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมพิเศษให้แก่สมาชิกของ MILF และขบวนการหัวรุนแรงอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ ค่าอะบูบาการ์ ของ MILF บนเกาะมินดาเนา หลังเหตุการณ์ 9/11 ความสัมพันธ์ระหว่าง MILF กับองค์กรก่อการร้ายสากลถูกจับตามองอย่างใกล้ชิด MILF ได้แสดงตนต่อสาธารณะว่าออกห่างจากอัลกออิดะฮ์ แต่มีหลักฐานบางอย่างแสดงว่าบางกลุ่มภายใน MILF ยังคงรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ ซึ่งเชื่อมโยงกับอัลกออิดะฮ์ โดยจัดหาที่หลบภัยและการฝึกให้กับสมาชิกญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ที่กำลังหลบหนีการตามล่าจากอำนาจรัฐในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม รัฐบาลอาร์โรโยแห่งฟิลิปปินส์ซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐฯ ในการต่อสู้กับพวกอะบูซัยยาฟ พยายามที่จะกันไม่ให้สหรัฐฯ ส่งทหารเข้าไปต่อสู้กับ MILF และพยายามป้องกันไม่ให้นำกลุ่ม MILF ไปรวมอยู่ในบัญชีรายชื่อองค์กรก่อการร้ายทั้งของสหรัฐฯ และสหประชาชาติ เพราะรัฐบาลฟิลิปปินส์ต้องการที่จะแก้ไขปัญหากับ MILF ผ่านการเจรจามากกว่าการใช้กำลัง ซึ่งหาก MILF มีรายชื่ออยู่ในบัญชีองค์กรก่อการร้ายอาจส่งผลกระทบต่อเจรจาสันติภาพในอนาคตได้⁴² หลังจากการเจรจาสันติภาพที่มีมาเลเซียเป็นตัวกลางดำเนินไปจนถึง ค.ศ.2007 รัฐบาลฟิลิปปินส์กับ MILF ได้บรรลุข้อตกลง 2 ข้อ คือ ความมั่นคงและการฟื้นฟูมินดาเนา ส่วนการอ้าง

⁴¹ Donald E. Weatherbee, "Conflict and Conflict Resolution in Southeast Asia," in *International relations in Southeast Asia : the struggle for autonomy*, ed. Donald E. Weatherbee, (USA. : Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2005), p. 147.

⁴² Zachary Abuza, op. cit., p. 48.

สิทธิเหนือดินแดนบรรพบุรุษยังไม่ได้ข้อยุติ⁴³ ขณะที่ภายใน MILF เองก็ประกอบไปด้วยกลุ่มย่อยหลายกลุ่มที่มีความต้องการแตกต่างกัน โดยบางกลุ่มอาจแค่ต้องการอำนาจปกครองตนเองมากขึ้น แต่บางกลุ่มก็หัวรุนแรงกว่ามาก และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอะบูซัยยาฟ รวมทั้งมีความต้องการถึงขั้นแยกดินแดนมาตั้งรัฐอิสลามที่เป็นเอกราช ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ไม่สามารถยอมรับได้ ซึ่งหาก MILF ยอมรับข้อตกลงการมีเขตปกครองตนเองโดยยังรวมอยู่กับฟิลิปปินส์ ก็อาจมีสมาชิกบางส่วนที่ต้องการมากกว่านั้นแยกตัวไปตั้งกองกำลังต่อสู้ต่อไป⁴⁴

ไทย

ไทยมีการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนของชนมุสลิมหลายกลุ่ม แต่กลุ่มติดอาวุธที่เคลื่อนไหวก่อความรุนแรงในปัจจุบันน่าจะมีอยู่ 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี

ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี หรือบีอาร์เอ็น (ภาษามลายู:Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani, ภาษาอังกฤษ: Patani Malayu National Revolutionary Front) ก่อตั้งเมื่อ 13 มีนาคม ค.ศ.1960 โดยอุสตาซ อับดุลการิม ฮัสซัน ใน ค.ศ.1968 บีอาร์เอ็นมีความเข้มแข็งมาก โดยได้จัดตั้งหน่วยทหารใช้ชื่อว่า กองกำลังติดอาวุธปลดแอกอิสลามปัตตานี เคลื่อนไหวอยู่ในแถบ อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ต่อมาใน ค.ศ.1977 เกิดความแตกแยกในหมู่แกนนำบีอาร์เอ็น จน ค.ศ.1979 มีการแยกตัวไปตั้ง บีอาร์เอ็น โคออร์ดิเนต ค.ศ.1983 มีการประชุมสมัชชา เลือกผู้นำใหม่คือ เปาะนุชา ยาลิล และตั้งชื่อขบวนการใหม่ว่าบีอาร์เอ็น กองเกรส ส่วนอุสตาซ อับดุลการิม ฮัสซัน ผู้นำเดิมหมดอำนาจลงโดยสิ้นเชิง จึงรวบรวมกำลังไปตั้งองค์กรใหม่เรียก บีอาร์เอ็น อุลามา การข่าวของไทยเชื่อว่าปัจจุบัน กลุ่มบีอาร์เอ็น โคออร์ดิเนตเป็นกลุ่มที่อิงผู้นำทางศาสนาและนักการเมือง มีองค์กรทางศาสนาดำเนินงานบังหน้าเพื่อเอื้ออำนวยให้การเคลื่อนไหวของกลุ่ม โดยสมาชิกจะแฝงตัวมาเป็นครูสอนศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อขยาย

⁴³ ลีดา สอนศรี, “ฟิลิปปินส์,” ใน เอเชียรายปี 2007/2550, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), น. 122.

⁴⁴ StrategyPage.com, “Getting Past the Factions,” (23 March 2008), <<http://www.strategypage.com/qnd/phillip/articles/20080323.aspx>>

เครือข่ายผู้กลุ่มเยาวชน นับเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งที่สุด จากเอกสารที่ยึดได้ระบุว่ากลุ่มนี้มีสมาชิกประมาณ 30,000 คน และเชื่อกันว่ากลุ่มนี้เป็นผู้บงการหน่วยรบย่อยขนาดเล็กที่เรียกว่าอาร์เคเค (RKK : Runda Kumpulan Kecil) ที่กำลังเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบอย่างหนักในจังหวัดชายแดนภาคใต้⁴⁵

นักวิเคราะห์บางคนเชื่อว่าบีอาร์เอ็นได้เปลี่ยนแปลงแนวทางจากในอดีตที่ต้องการเพียงก่อตั้งรัฐปัตตานีตามแนวทางชาตินิยม ไปเป็นเป้าหมายระดับภูมิภาคที่ต้องการตั้งรัฐอิสลาม อันเป็นผลจากการได้รับเงินช่วยเหลือและเรียนรู้ยุทธวิธีในการก่อความไม่สงบจากอัลกออิดะฮ์ อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มมุสลิมติดอาวุธ อย่างกัมปุลัน มูจาฮิดีน มาเลเชีย หรือ กัมปุลัน มลิแทน มาเลเชีย (KMM)⁴⁶

2. องค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี หรือองค์การปลดปล่อยสหปัตตานี

องค์การปลดปล่อยสหปัตตานีหรือพูโล (Patani United Liberation Organization: PULO) ก่อตั้งเมื่อ 22 มกราคม ค.ศ.1968 โดยตนกูบิรอ กอตอนีลอ หรือ อดุลย์ ณ วังคราม บันทิตจากอินเดีย ได้รวมเพื่อน ๆ จัดตั้งองค์กรนี้ที่ซาอุดีอาระเบีย การดำเนินงานในระยะแรกเน้นการปลุกระดมมวลชนโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น พูโลจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธสำเร็จเมื่อ ค.ศ.1976 ผู้นำกองกำลังที่สำคัญมีหลายคน เช่น หะยียูโซะ ปากีสถาน และหะยีสะมะแอ ท่าน้ำ มีการส่งเยาวชนไปฝึกวิชาทหารและการก่อวินาศกรรมที่ลิเบียและซีเรีย ในช่วงหลัง ค.ศ.1982 องค์การเริ่มมีปัญหาจากการปราบปรามของรัฐและนโยบายได้เริ่มเย็น จนนำไปสู่การแตกแยกภายในองค์กร ค.ศ.1975 ดร.ฮารง อเมริกา หรือ ฮารง มูเล็ง บังคับให้ ตนกูบิรอ กอตอนีลอ ลาออก ทำให้หะยีสะมะแอ ท่าน้ำ ที่อยู่ฝ่ายตนกูบิรอไม่พอใจ จึงเริ่มมีการแย่งชิง จนกระทั่ง ค.ศ.1988 ดร.ฮารง ถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่ง ผลของความขัดแย้งนี้ทำให้หะยีสะมะแอแยกไปตั้งกลุ่มอาญูบาบาล เมื่อ ค.ศ.1989 ฝ่าย ดร.ฮารงและหะยีฮาดี บินรอซาลี ได้ปรับองค์กรใหม่ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อและสัญลักษณ์ขององค์กร ค.ศ.1993 หะยีดาโอ๊ะ ท่าน้ำ กับ หะยีสะมะแอ ท่าน้ำ จัดแย้งกัน หะยีดาโอ๊ะได้หนุน ดร.ฮารงให้แยกมาจัดตั้งพูโลใหม่เมื่อ ค.ศ.1995 จนถึง ค.ศ.1998 พูโลใหม่

⁴⁵ ข้อมูลส่วนใหญ่มาจาก สุกัลยชัย กาญจนขุนดี ดอน ปาทาน และทีมข่าวภาคสนามเครือเนชั่น, สันติภาพในเปลวเพลิง, (กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์, 2547), หน้า 152-166.

⁴⁶ GlobalSecurity.org, “Gerakan Mujahideen Islam Pattani,” <<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gmip.htm>> (modified: 6 July 2005)

ประสบปัญหาเมื่อสมาชิกระดับแกนนำหลายคนถูกจับกุมรวมทั้งหะยีดาโอ๊ะ ทำน้า และสมาชิกบางส่วนทยอยออกมอับตัว ปัจจุบันการต่อสู้ด้วยอาวุธของพูโลใหม่เหลือไม่มากนัก ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดนราธิวาสและยะลา กลุ่มนี้อยู่ภายใต้การนำของคณะกรรมการที่มีจำนวนประมาณ 20 คน มีหะยีฮาดี บินรอซาลี เป็นผู้นำ และไม่มีผู้ใดปรากฏในสื่อมวลชน นอกจากลูกมาน บินลีมา ที่มีฐานเคลื่อนไหวในสวีเดน มีเว็บไซต์เป็นของตนเองคือ pulo.org ส่วนกลุ่มของตนกูบิรอก ถูกเรียกขานว่า พูโลเก่า ซึ่งแม้กลุ่มของ ดร.ฮารง จะแยกออกไปแล้ว แต่กลุ่มพูโลเก่าก็ยังมีความขัดแย้งภายในอยู่ระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายทหาร จนเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ.2005 พูโลเก่าและใหม่ได้ประชุมและลงมติให้ทั้งสองกลุ่มรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้ง โดยมีนายกัสตูรี มะห์โกตา ในสวีเดนเป็นโฆษก⁴⁷

พูโลเป็นหนึ่งในองค์กรที่ปรากฏว่ามีรายชื่อเข้าร่วมประชุมกับอะบู บาการ์ บะซีร์ และฮัมบาดี ผู้นำของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ใน ค.ศ.1999 ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อจัดตั้งขบวนการมูจาฮิดีนสากล (Rabitatul Mujahidin) ขึ้นมาสำหรับเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มมุสลิมที่ต่อต้านอำนาจรัฐในภูมิภาค⁴⁸

3. มูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี

มูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (ภาษามลายู:Gerakan Mujahideen Islam Patani; GMIP) คาดว่าจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เคยเข้าไปร่วมรบกับมูจาฮิดีนในอัฟกานิสถาน จัดตั้งโดยเจ๊ะกูแม กูเตะห์ เมื่อราว ค.ศ.1995 โดยแยกตัวมาจากขบวนการมูจาฮิดีนปัตตานี ที่แยกตัวมาจากขบวนการแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติปัตตานี (Barisan Nasional Pembebasan Patani; BNPP) อีกที่หนึ่ง ขบวนการมูจาฮิดีนปัตตานี ได้สลายตัวไปพร้อมกับเบอร์ชาดูเพราะการเคลื่อนไหวไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งจึงแยกออกมาตั้งมูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี ตามข่าวของทางการไทย เชื่อว่าองค์กรนี้มีที่ตั้งอยู่ในรัฐตรังกานู มาเลเซีย ไม่ทราบรูปแบบที่ชัดเจน แต่มีบทบาทก่อการร้าย โดยเฉพาะการก่อวินาศกรรมในเมือง รายงานข่าวของ Jane Intelligence Review ระบุว่า ผู้นำของ

⁴⁷ ข้อมูลส่วนใหญ่มาจาก สุกัลยณัฏฐ์ กาญจนขุนดี ดอน ปาทาน และทีมข่าวภาคสนามเครือเนชั่น, สันติภาพในเปลวเพลิง, (กรุงเทพ: เนชั่นบุ๊คส์, 2547), น. 166-171.

⁴⁸ Damien Kingsbury and Clinton Fernandes, “Terrorism in archipelagic Southeast Asia,” in Violence in between : conflict and security in archipelagic Southeast Asia, ed. Damien Kingsbury (Singapore: Institute of Southeast Asia Publications, 2005), p. 35.

องค์กรนี้มีความสัมพันธ์กับขบวนการก่อการร้ายในมาเลเซีย คือ กัมปุลัน มุจาฮิดีน มาเลเซีย หรือ กัมปุลัน มิลิแทน มาเลเซีย ซึ่งเป็นอดีตนักรบมุจาฮิดีนในอัฟกานิสถานด้วยกัน นักวิเคราะห์บางคน เชื่อว่ามุจาฮิดีนอิสลามปัตตานีมีเป้าหมายระดับภูมิภาคที่ต้องการตั้งรัฐอิสลาม อันเป็นผลจากการ ได้รับเงินช่วยเหลือและเรียนรู้ยุทธวิธีในการก่อความไม่สงบจากอัลกออิดะฮ์⁴⁹

พม่า

เมื่อพม่าได้รับเอกราชในเดือนมกราคม ค.ศ.1948 คนมุสลิมโรฮิงยาทางตอนเหนือของ แคว้นยะไข่หรืออารากันได้ก่อกบฏมุจาฮิดีนขึ้นเพื่อแยกตัวออกจากพม่าเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.1948 โดยบรรดาผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่นต่างเทศนาว่าการกบฏครั้งนี้เป็นการปกป้องศาสนาอิสลาม หรืออุญฮาดต่อสิ่งที่มาละเมิดสิทธิและดินแดนของคนมุสลิม ในขณะเดียวกัน คนมุสลิมที่พูดภาษา เบงกาลีก็มีการปลุกระดมให้แยกดินแดนยะไข่ภาคเหนือเข้าไปรวมกับปากีสถานตะวันออก (ชื่อเดิม ของบังกลาเทศ) ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมเช่นเดียวกัน ฝ่ายรัฐบาลพม่าสามารถปราบปรามกบฏได้ใน ค.ศ.1954

หลังจากพม่าอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร คนมุสลิมโรฮิงยาได้รับผลกระทบ จากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลพม่าจนส่งผลให้เกิดการอพยพครั้งใหญ่หลายครั้ง คนโรฮิงยาถูกทำให้กลายเป็นคนไร้รัฐ (stateless) ไปในทางกฎหมาย และถูกกีดกันจากสิทธิพื้นฐานหลายประการ เช่น สิทธิในการเดินทาง การเข้าถึงการศึกษาในระดับสูง การยื่นคำร้องทางกฎหมาย หรือเข้าร่วม สมาคมต่าง ๆ⁵⁰ “คนมุสลิมในอารากันตระหนักได้อย่างชัดเจนว่ากองทัพพม่ามีอคติต่อตน และพม่าเองก็ได้แสดงออกอย่างชัดเจนถึงความเป็นปฏิปักษ์ต่อชนกลุ่มน้อยมุสลิมอยู่อย่างต่อเนื่อง”⁵¹ การถูก ริดรอนสิทธิทางการเมือง การไม่ได้รับการดูแลด้านพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การถูกละเมิดสิทธิ มนุษยชน และการรับรู้ว่าถูกแบ่งแยกทางศาสนา ทำให้คนมุสลิมโรฮิงยาก่อตั้งขบวนการแบ่งแยก

⁴⁹ GlobalSecurity.org, “Gerakan Mujahideen Islam Pattani,” <<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gmip.htm>> (modified: 6 July 2005); สุกัลยชัย กาญจนขุนดี ดอน ปาทาน และทีมข่าว ภาศนามเครือเนชั่น, สันติภาพในเปลวเพลิง, (กรุงเทพ: เนชั่นบุ๊คส์, 2547), น.176-178.

⁵⁰ Andrew T H Tan, op. cit., pp. 247-248.

⁵¹ David I.Steinberg, Burma: The State of Myanmar, (Washington,D.C. : Georgetown University, 2001), p.245.

ดินแดนขึ้นมามากหลายกลุ่ม อย่างเช่น Rohingya Solidarity Organization (RSO), Arakanese Rohingya Nationalist Organisation, the Arakan Army, All Burma Muslim Union (ABMU), Rakhine Muslim Liberation Party, Muslim Liberation Front, Rohingya Patriotic Front และ Arakan Rohingya Islamic Front ในบรรดากลุ่มเหล่านี้ กลุ่ม RSO นับว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง และมีส่วนร่วมในสงครามต่อต้านโซเวียตในอัฟกานิสถานช่วงทศวรรษ 1980⁵² นอกจากนั้น กลุ่ม RSO และกลุ่ม Arakanese Rohingya Nationalist Organisation ยังได้เข้าร่วมการประชุมใน ค.ศ.1999 กับ อะบู บาการ์ บะชีร์ และฮัมบาลี เพื่อจัดตั้งขบวนการมุจาฮิดีนสากล (Rabitatul Mujahidin)⁵³ ขึ้นมาสำหรับเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

สถานการณ์ก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประวัติความเป็นมาของการต่อสู้ระหว่างอำนาจรัฐกับขบวนการติดอาวุธต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง การใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มที่ฝักใฝ่กับแนวคิดทางการเมือง ศาสนา และการแบ่งแยกดินแดนได้ปรากฏขึ้นในหลายประเทศของภูมิภาคนี้มาเป็นเวลานาน สมัยสงครามเย็น รัฐหลายรัฐต้องต่อสู้กับขบวนการติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งในภูมิภาคอินโดจีนชัยชนะตกเป็นของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ได้ขึ้นมาปกครองประเทศ ขบวนการติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์กลายเป็นภัยคุกคามสำคัญสำหรับประเทศที่ยังไม่เป็นคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม หลังสิ้นสุดสงครามเย็น ขบวนการติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ต่อต้านรัฐบาลในหลายประเทศได้สลายตัวไป ยกเว้นในฟิลิปปินส์ที่กองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์ยังคงเคลื่อนไหวอยู่ ขณะที่ปัญหาชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนได้กลายเป็นภัยคุกคามรัฐในภูมิภาคที่ทวีความสำคัญขึ้น ความสำเร็จของติมอร์ตะวันออกในการแยกตัวจากประเทศอินโดนีเซียนับเป็นตัวอย่างอันดีถึงความร้ายแรงของภัยคุกคามชนิดนี้

ในมุมมองของฝ่ายรัฐแล้ว การใช้ความรุนแรงของชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนถือเป็นการก่อการร้าย แต่เหตุการณ์ 9/11 และการวางระเบิดที่บาห์ลีใน ค.ศ.2002 ได้ทำให้

⁵² Andrew T H Tan, op. cit., p. 248.

⁵³ Damien Kingsbury and Clinton Fernandes, op. cit., p. 35.

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องยอมรับนิยามเพิ่มเติมของขบวนการก่อการร้าย อันเน้นไปที่กลุ่มคลังไค์ศาสนาอิสลามหัวรุนแรง ซึ่งปรารถนาล้มล้างรัฐบาลแบบเชกควิลาร์ เพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการสถาปนารัฐอิสลามขึ้นบนดินแดนที่มีคนมุสลิมอาศัย โดยการใช้ความรุนแรงต่อเป้าหมายซึ่งมีทั้งพลเรือนและไม่ใช่มุสลิม รวมไปถึงเป้าหมายที่เป็นสัญลักษณ์หรือผลประโยชน์ของตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งของสหรัฐฯ และโดยนิยามนี้ ขบวนการก่อการร้ายสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงรวมถึง อัลกออิดะฮ์ ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ อะบูซัยยาฟ และอาจรวมถึงขบวนการมุสลิมติดอาวุธอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มข้างต้น

หลังจากเหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐฯ เมื่อ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 และการวางระเบิดที่บาห์ลีในปัตตานี นักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคต่างพร้อมใจกันปรับกระบวนการคิดมาเป็นการใช้อัลกออิดะฮ์เป็นศูนย์กลาง (Al Qaeda-centric paradigm) สำหรับวิเคราะห์กลุ่มมุสลิมที่ก่อความรุนแรงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงของภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะที่มาจากสหรัฐฯ หรือโลกตะวันตก ต่างสรุปเหมือน ๆ กันว่า ความเชื่อมโยงข้ามชาติระหว่างอัลกออิดะฮ์กับกลุ่มนักรบมุสลิมตามท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นเหตุการณ์ที่จะชักนำให้กลุ่มนักรบดังกล่าวกลายสภาพเป็นสาขาหรือแฟรนไชส์ของกลุ่มอัลกออิดะฮ์ ซึ่งนักวิเคราะห์เหล่านี้ไม่เพียงแต่หมายถึงกลุ่มอะบูซัยยาฟและญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์เท่านั้น หากแต่ยังเหมารวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านแรงจูงใจ อุดมการณ์ เป้าหมาย และความเป็นอิสระ (autonomy) ของตัวเอง เช่น กลุ่ม Moro Islamic Liberation Front (MILF), Kampulan Mujahidin Malaysia (KMM), Majelis Mujahidin Indonesia (MMI, Mujahideen Council of Indonesia), Laskar Jihad, Laskar Jundullah, Laskar Mujahidin, Islamic Defenders Front, Pattani United Liberation Organisation (PULO), New PULO, Barisan Revolusi Nasional (BRN), Barisan Nasional Pembebasan Patani (BNPP) (สี่กลุ่มหลังอยู่ในไทย) และกลุ่มอื่น ๆ อีก⁵⁴

สำหรับความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่นนั้น เราจะเห็นว่าตั้งแต่ยุคสงครามเย็นจนถึงสิ้นสุดคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มหัวรุนแรงภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังฟักตัวอยู่อย่างเงียบเชียบนั้น ได้ปรากฏการระดมคนจากภูมิภาคนี้ไปเป็นนักรบมาจาฮิดินต่อสู้กับโซเวียตเพื่อปลดปล่อยอัฟกานิสถานเมื่อราวทศวรรษ 1980 ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกของกลุ่มหัวรุนแรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเช่น ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์และอะบูซัยยาฟ กับเครือข่ายของอัลกออิดะฮ์ อันทำให้อัลกออิดะฮ์สามารถเข้ามาวางเซลล์ของตนไว้ในภูมิภาคนี้เพื่อช่วยเหลือ

⁵⁴ Carlyle Thayer, "New terrorism in Southeast Asia," pp. 55-56.

ในการประสานงานและหาทุนสำหรับดำเนินกิจกรรมระดับโลกของตน ภูมิภาคนี้ยังกลายเป็นพื้นที่หลบภัยให้กับสมาชิกอัลกออิดะฮ์ที่หลบหนีการตามล่าจากอำนาจรัฐในภูมิภาคอื่นของโลก นอกจากนั้น กลุ่มติดอาวุธจากท้องถิ่นอื่น อย่างเช่น กองทัพแดงญี่ปุ่น กลุ่มปลดปล่อยพหุวัฒนธรรมทิพย์ อีแลม และกลุ่มอิซบูลเลาะห์ ต่างใช้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสวรรค์สำหรับหลบซ่อนตัว และเป็นจุดแวะพักระหว่างเดินทาง รวมทั้งเป็นฐานสำหรับจัดหาสิ่งของต่าง ๆ⁵⁵

วิสัยทัศน์ของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ต่อการสร้างรัฐอิสลามขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยจะรวบรวมเอาดินแดนที่มีคนมุสลิมอาศัยอยู่เข้าไว้ด้วยกัน ได้ทำให้มีเหตุการณ์อันบ่งชี้ว่า ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ ได้แทรกซึมเข้าสู่คนมุสลิมที่รู้สึกคับแค้นใจจากการเป็นชนกลุ่มน้อยตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเช่น คนจามในกัมพูชาและเวียดนาม และคนโรฮิงยาในพม่า⁵⁶ ใน ค.ศ.1999 อะบู บาการ์ บะซีร์ และฮัมบาดี ผู้นำของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ได้จัดการประชุมโดยเชิญกลุ่มคนมุสลิมที่ต่อต้านอำนาจรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเข้าร่วมเพื่อพูดคุยถึงการจัดตั้งขบวนการมุจาฮิดีนสากล (Rabitatul Mujahidin) ขึ้นมาสำหรับการประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในภูมิภาค กลุ่มต่าง ๆ ที่ถูกเชิญ เช่น กลุ่มกัมปุลัน มิลิแทน มาเลเซีย กลุ่ม MILF จากฟิลิปปินส์ กลุ่ม RSO และกลุ่ม Arakanese Rohingya Nationalist Organisation จากพม่า กลุ่ม Front Mujahidin and the Republik Islam Aceh กลุ่มลัศการ์ จันดุลลอฮ์ จากอินโดนีเซีย รวมทั้งกลุ่มพูโลจากภาคใต้ของไทย นอกจากนั้นยังมีผู้ก่อการร้ายจากกลุ่มอัลกออิดะฮ์อย่าง อุมัร อัล ฟารุคเข้าร่วมด้วย การประชุมดังกล่าวได้จัดขึ้น 3 ครั้ง แล้วก็ไม่มีกิจกรรมใดออกมาอีกหลังจากมีการจับกุมคนสำคัญในขบวนการหลายคน เช่น ตัวบะซีร์เอง เป็นต้น⁵⁷ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการพยายามนำอัตลักษณ์ร่วมกันของการนับถือศาสนาอิสลามมาใช้ชักนำกลุ่มต่อต้านรัฐบาลของแต่ละท้องถิ่นให้มารวมตัวกันเป็นองค์กรที่ใหญ่ขึ้นในระดับภูมิภาคเพื่อต่อกรกับอำนาจรัฐ ซึ่งหากทำสำเร็จก็จะยิ่งทำให้รัฐแต่ละรัฐจัดการกับปัญหาการก่อการร้ายภายในได้เพียงลำพังยากยิ่งขึ้น

⁵⁵ Ralf Emmers and Leonard C. Sebastian, "Terrorism and Transnational Crime in Southeast Asian International Relations," in *International relations in Southeast Asia : the struggle for autonomy*, ed. Donald E. Weatherbee, (USA. : Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2005), p. 157.

⁵⁶ Ibid., p. 158.

⁵⁷ Damien Kingsbury and Clinton Fernandes, op. cit., p. 35. ; Andrew T H Tan, op. cit., p. 244.

การวางระเบิดที่บาห์ลีใน ค.ศ.2002 นำมาซึ่งการติดตามจับกุมสมาชิกจำนวนมากของกลุ่มก่อการร้าย แต่ถึงกระนั้นก็ยังเกิดการวางระเบิดที่โรงแรมมาริโอท กลางกรุงจาการ์ตาใน ค.ศ. 2003 ตามด้วยการวางระเบิดสถานทูตออสเตรเลียประจำอินโดนีเซียใน ค.ศ.2004 และการวางระเบิดที่บาห์ลีซ้ำเป็นครั้งที่2 ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2005 แสดงให้เห็นว่าผู้ก่อการร้ายยังคงมีศักยภาพต่อการก่อความรุนแรงอยู่ ถึงแม้จะถูกลบปรามไปในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

ซิดนีย์ โจนส์ (Sydney Jones) จากกลุ่มสังเกตการณ์วิกฤตการณ์ระหว่างประเทศ (International Crisis Group: ICG) มีความเห็นต่อสถานการณ์ก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันว่า

อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ยังคงเป็นแหล่งหลักที่เกิดการกระทำของผู้ก่อการร้ายในภูมิภาค แต่กลุ่มนักบวชหลายกลุ่มต่างได้แตกตัว ตั้งกลุ่มใหม่ และเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ภารกิจในการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับโครงร่างของกลุ่มเหล่านี้ยากกว่าเดิม เหตุการณ์รุนแรงทางภาคใต้ของไทยยังคงเป็นที่มาหลักของความวิตกกังวลเกี่ยวกับผู้ก่อการร้าย แต่ยังคงไม่มีหลักฐานบ่งบอกว่าผู้ก่อการร้ายไม่สงบในภาคใต้ของไทยได้รับ หรือกำลังแสวงหาความช่วยเหลือจากผู้ก่อการร้ายนอกประเทศ⁵⁸

การก่อการร้ายทางทะเล

การโจมตีเรือรบ USS Cole ของสหรัฐฯ นอกชายฝั่งเยเมน โดยอัลกออิดะฮ์เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.2000 และการโจมตีเรือบรรทุกน้ำมันขนาดยักษ์ ลิมเบอร์ก (Limburg) ของฝรั่งเศสนอกชายฝั่งเยเมนเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.2002 ทำให้เกิดกระแสความหวาดกลัวกันว่าผู้ก่อการร้ายกำลังวางแผนที่จะปฏิบัติการในทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญต่อเส้นทางเดินเรือของโลก เช่น ช่องแคบมะละกา ช่องแคบฮอร์มุซ คลองสุเอซ อ่าวเอเดน เป็นต้น

⁵⁸ Sydney Jones, "Terrorism in the Region: Changing Alliances, New Directions," in Regional outlook: Southeast Asia 2006-2007, (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2006), p.8.

ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเลที่เป็นไปได้⁵⁹

- การขนส่งสินค้าและการค้าเป็นเป้าหมายหลักที่กลุ่มก่อการร้ายต้องการโจมตี เพราะการโจมตีต่อระบบขนส่งสินค้าทางทะเล สามารถก่อความเสียหายและส่งผลกระทบระยะยาวต่อเศรษฐกิจและการค้าของโลก

- เรือบรรทุกน้ำมัน ก๊าซเหลว สารเคมีพิษ แอมโมเนียมไนเตรด สามารถถูกผู้ก่อการร้ายเข้ายึดแล้วใช้เป็นอาวุธสำหรับปิดหรือขัดขวางการใช้ช่องแคบ เส้นทางน้ำ หรือท่าเรือที่สำคัญ

- ผู้ก่อการร้ายอาจโจมตีเรือสินค้าหรือเรือบรรทุกเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ รวมทั้งเรือรบขณะเดินทางผ่านส่วนแคบสุดของเส้นทางขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศ หรือเดินทางใกล้ฝั่ง เช่น ช่องแคบมะละกา และสิงคโปร์ โดยใช้เรือพุ่งชน อย่างเช่นกรณีที่เกิดขึ้นกับเรือรบ USS Cole และ เรือบรรทุกน้ำมันลิมเบิร์ก (Limburg) หรือใช้อาวุธยิงจากฝั่งอย่างกรณีที่เกิดขึ้นกับเรือรบสหรัฐ 2 ลำ คือ USS Kearsage และ USS Ashland ที่ถูกกลุ่มอัลกออิดะฮ์ใช้จรวดยิงใส่ขณะทอดสมออยู่ในอ่าวอะควาบา (Aqaba) ใกล้กับเมืองท่าของจอร์แดน⁶⁰

- ผู้ก่อการร้ายสามารถแฝงตัวเป็นลูกเรือ แล้วบังคับเรือเข้าเกยตื้น จม หรือระเบิดเรือ ทำให้น้ำมันหรือสารพิษกระจายสู่ท้องทะเล อันจะเป็นอันตรายต่อการขนส่งสินค้าและก่อให้เกิดหายนะต่อสิ่งแวดล้อม

- ผู้ก่อการร้ายสามารถนำระเบิด ซึ่งรวมถึงอาวุธที่มีอนุภาพทำลายล้างสูงติดไปกับเรือ แล้วนำเรือไปที่ท่าเรือของเมืองท่าสำคัญตามภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และ จู่ระเบิด ซึ่งจะก่อให้เกิดความตื่นตระหนกและการบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก รวมทั้งสร้างความเสียหายอย่างหนัก

- ผู้ก่อการร้ายอาจกำลังใช้ยุทธวิธีของโจรสลัดในการขึ้นไปบนเรือ และยึดเรือเอาไว้ขณะอยู่ในท่าหรือกลางทะเล สถิติระบุว่าร้อยละ 70 ของการถูกโจมตีโดยโจรสลัดเกิดขึ้นขณะเรือกำลังทอดสมอ เรือที่ถูกยึดอาจถูกนำไปใช้เปลี่ยนชื่อและทาสีใหม่ สำหรับใช้ปฏิบัติการก่อการร้ายอื่น ๆ หรือ เรือกับลูกเรืออาจถูกจับเป็นตัวประกันแลกเปลี่ยนกับค่าไถ่หรือผู้ก่อการร้ายที่ถูกจับกุม

⁵⁹ ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมข้อความในข้อมูลที่ได้มาจาก Miemie Winn Byrd, “Maritime Security, Threats, and Challenges” in *Asia Pacific Economic Update 2005*, Volume III (United State Pacific Command’s economic document), p. 39-40. available at <http://www.pacom.mil/publications/apeu05/III%20VOL_APEU%202005.pdf>

⁶⁰ Reuters, “US ships escape rocket attack,” *The Nation* (20 August 2005): 7A.

ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเลในช่องแคบมะละกา

ช่องแคบมะละกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งทางน้ำที่มีเรือผ่านมากที่สุดในโลก โดยมีเรือสินค้าประมาณ 50,000 ลำ ผ่านผ่านในแต่ละปี ขนส่งสินค้าปริมาณราว 1 ใน 3 ของการค้าขายทั่วโลก และขนส่งก๊าซธรรมชาติเหลว (LNG) 2 ใน 3 ของการค้าทั่วโลก⁶¹ อีกทั้งยังมีเรือบรรทุกน้ำมัน เคมีภัณฑ์ กากนิวเคลียร์ และวัตถุมีพิษอื่น ๆ

ความอ่อนไหวที่ช่องแคบมะละกาจะตกเป็นเป้าของการก่อการร้ายเกิดขึ้นจากสภาพของช่องแคบเองที่มีความยาวถึง 600 ไมล์ บางช่วงก็มีช่องทางเดินเรือที่แคบมากเป็นคอขวด อีกทั้งน้ำก็ไม่ลึกมากนัก ภูมิประเทศภายในช่องแคบมีเกาะเล็กเกาะน้อยมากมาย อันเหมาะแก่การดักรุกโจมตีเรือและใช้เป็นสถานที่หลบหนี ที่สำคัญยังขนานข้างด้วยประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งล้วนมีความเคลื่อนไหวของกลุ่มหัวรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันช่องแคบมะละกาเป็นแหล่งที่มีโจรสลัดชุกชุม ดังนั้นจึงมีโอกาสที่จะเกิดการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มก่อการร้ายกับโจรสลัดในช่องแคบ

สถานการณ์ร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นกับช่องแคบมะละกาในกรณีเกี่ยวกับการก่อการร้ายสากล คือ การใช้เรือบรรทุกก๊าซเหลวขนาดใหญ่พุ่งเข้าชนท่าเรือสิงคโปร์หรือใช้เรือลากจูงชนเรือบรรทุกน้ำมันให้เกิดระเบิดเพลิง การแอบนำอาวุธนิวเคลียร์ เคมี ชีวภาพใส่ไว้ในตู้คอนเทนเนอร์แล้วระเบิดตู้คอนเทนเนอร์ดังกล่าวขณะอยู่ที่ท่าเรือ ซึ่งยากที่จะป้องกันเพราะทั่วโลกมีมากกว่า 15 ล้านตู้ (โดย 7 ล้านตู้นำไปขึ้นท่าเรือในสหรัฐฯ) และการจมเรือขนาดใหญ่ปิดช่องแคบมะละกาหรือโจมตีเรือที่บรรทุกวัตถุอันตราย ซึ่งอาจก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมชั้นวิกฤตจนไม่อาจเดินเรือผ่านช่องแคบ

ถ้าช่องแคบมะละกาและสิงคโปร์ถูกปิด จะเหลือเส้นทางน้ำอีก 2 เส้นทางที่พอใช้ได้สำหรับการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ คือ ช่องแคบซุนดา และช่องแคบลอมบอกกับมาเก๊าซาร์ ซึ่งอยู่ในอินโดนีเซีย เส้นทางผ่านช่องแคบเหล่านี้จะเพิ่มเวลาขึ้นอีก 1 อาทิตย์ และรายจ่ายเพิ่มขึ้นอีกถึง 500,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อเที่ยว⁶² การเพิ่มค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าจะกระทบเศรษฐกิจของจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้และไต้หวัน ซึ่งต้องพึ่งพาการนำเข้าพลังงานสำหรับเลี้ยงเศรษฐกิจให้เติบโต

⁶¹ Graham Gerard Ong, "The Threat of Maritime Terrorism and Piracy," in Regional outlook: Southeast Asia 2006-2007, (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2006), p. 13.

⁶² Catharin Dalpino and David Steinberg, eds. Georgetown Southeast Asia Survey: 2003-2004, (Washington D.C.: Georgetown University, 2004), p. 37. cited by Miemie Winn Byrd, op. cit., p. 39.

กรณีประเทศไทยหากเกิดสถานการณ์ช่องแคบมะละกาถูกปิด ก็จะทำให้น้ำมันดิบในไทยหายไปมากกว่าร้อยละ 60⁶³ สถานการณ์ที่ช่องแคบถูกปิดในระยะยาวจะส่งผลเสียหายร้ายแรงต่อเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ามากเป็นอันดับ 19 ของโลก และเป็นหนึ่งในประเทศที่ต้องพึ่งพิงการค้ากับนอกประเทศมากที่สุดในโลก มูลค่าการค้าของสิงคโปร์มากเป็น 3 เท่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของตัวเอง โดยเฉลี่ยแล้วจะมีเรือสินค้า 800 ลำ และตู้คอนเทนเนอร์ประมาณ 150,000 ตู้อยู่ที่ท่าเรือสิงคโปร์ในขณะใดขณะหนึ่ง⁶⁴ สำหรับระดับภูมิภาค หากท่าเรือที่สิงคโปร์โดนปิดก็จะไม่มีท่าเรือใดในภูมิภาคที่สามารถทำหน้าที่ทดแทนด้านบริการ โลจิสติกส์ได้ทันทีในช่วงเวลาแรก ๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล

ที่ผ่านมา เฉพาะความเสียหายจากการจี้ยึดเรือของโจรสลัดใน ค.ศ.2004 ก็ทำให้เจ้าของเรือในภูมิภาคนี้ต้องจ่ายค่าไถ่ไปประมาณ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่ค่าไถ่โดยเฉลี่ยของการต่อรองแต่ละครั้งก็อยู่ระหว่าง 50,000 – 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปีเดียวกันนั้นมิกลาซีเรือ 40 คนถูกลักพาตัว และ 4 คนถูกสังหารเมื่อการเจรจาล้มเหลว จนทำให้คณะกรรมการวิชาการร่วมด้านสงครามของสมาคมบริษัทประกันภัยลloydแห่งลอนดอน (Joint War Committee of Lloyd's of London) ได้ประกาศให้ช่องแคบมะละกาเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงเหมือนกับเป็นพื้นที่สงครามใน ค.ศ.2005⁶⁵ ซึ่งอาจทำให้มีการเพิ่มค่าประกันภัยต่อเรือที่เดินทางผ่านน่านน้ำย่านนี้ อันส่งผลต่อเนื่องไปยังการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ซึ่งจะถูกบวกเพิ่มไปยังราคาของสินค้าที่ขายต่อผู้บริโภคปลายทางได้ในที่สุด

สถานการณ์ในภูมิภาคก่อนและหลังเหตุการณ์ 9/11

ก่อนหน้าเหตุการณ์ 9/11 กลุ่มแบ่งแยกดินแดนมุสลิมโมโรอย่าง MNLF และ MILF เคยปฏิบัติการแย่งชิงโจรสลัดในน่านน้ำทางภาคใต้ของฟิลิปปินส์เพื่อหาเงินทุนและเรือสำหรับการต่อสู้ของตนในช่วงทศวรรษที่ 1970 และ 1980 โดยปล้นเรือประมงในท้องถิ่นหรือบังคับให้จ่ายค่าคุ้มครอง MNLF ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้วางระเบิดเรือเฟอร์รีซานตาลูเซียใน ค.ศ.1982 ซึ่งมีคนตาย 2 คน

⁶³ “ไทยเตรียมแผนรับมือก่อการร้ายโจมตีพลังงาน,” *คมชัดลึก* (7 ตุลาคม 2550): 15.

⁶⁴ Michael Richardson, *A Time Bomb for Global Trade: Maritime-related Terrorism in an Age of Weapons of Mass Destruction*, (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2004), p. 38-39.

⁶⁵ Graham Gerard Ong, op. cit., p. 15.

และบาดเจ็บ 50 คน ขณะที่ MILF ถูกกล่าวหาว่ากระทำการโจมตีเรืออย่างน้อย 2 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.1997 เรือสินค้า Miguel Lujan และเรือเฟอร์รี่ Leonara ถูกสมาชิก MILF บนเรือยนต์เร็วสาครกระสุนเข้าใส่จนมีผู้บาดเจ็บ 5 คน ในจำนวนนี้ 2 คนบาดเจ็บสาหัส และเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.2000 เรือเฟอร์รี่ Our Lady of the Mediatrix ถูกวางระเบิด มีผู้เสียชีวิตราว 40 คน อย่างไรก็ตาม MILF ได้ปฏิเสธว่ากลุ่มคนไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ครั้งหลัง⁶⁶ กิจกรรมของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนดังกล่าวก่อให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชนจำนวนมาก จนสามารถนำมากล่าวถึงได้ว่าเป็นการกระทำก่อการร้ายทางทะเล

หลังเหตุการณ์ 9/11 มีความเป็นไปได้สูงขึ้นที่จะเกิดการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะในช่องแคบมะละกา กรณีที่ตอกย้ำความเป็นไปได้นี้จะมีการโจมตีหรือการปฏิบัติการของกลุ่มก่อการร้ายภายในช่องแคบมะละกา เช่น เมื่อ ค.ศ. 2001 กองกำลังสหรัฐฯ ในอัฟกานิสถานได้พบเทปวิดีโอจับภาพความเคลื่อนไหวของกองทัพเรือมาเลเซีย ขณะที่ลิงคโปรเปิดเผยว่าสมาชิกกลุ่มก่อการร้ายที่ถูกทางการจับกุมได้สารภาพว่าพยายามวางแผนโจมตีเรือลำเลียงสหรัฐฯ ที่ผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวเป็นหนึ่งในแผนการก่อวินาศกรรมของกลุ่มเป้าหมายหลาย ๆ แห่ง นอกจากนี้ทางการลิงคโปรยังพบ เหตุการณ์ปริศนา คือ กรณีคนร้ายปล้นเรือบรรทุกสารเคมีในเส้นทางเดินเรือสายนี้โดยใช้เวลาสั้น ๆ เพียงหนึ่งชั่วโมงก่อนจะทิ้งเรือไป ซึ่งวิเคราะห์กันว่าเหตุการณ์ดังกล่าวอาจเป็นแผนจำลองของผู้ก่อการร้ายที่วางแผนจะใช้เรือก่อวินาศกรรมขึ้นในช่องแคบมะละกา⁶⁷ ในปีเดียวกันหน่วยปฏิบัติการพิเศษของมาเลเซียได้จัดวางแผนการของขบวนการกัมปูลัน มูจาฮิดีน มาเลเซีย ที่จะโจมตีเรือรบสหรัฐฯ ขณะแวะจอดเมืองท่าในมาเลเซีย ในต้นปี ค.ศ.2002 หน่วยข่าวกรองลิงคโปรได้จัดวางแผนการของอัลกออิดะฮ์ ที่จะโจมตีเรือสหรัฐฯ ที่เข้าอยู่ในประเทศ อุมร์ อัล ฟารุก สมาชิกระดับสูงของอัลกออิดะฮ์ที่ถูกจับได้สารภาพถึงแผนการที่จะโจมตีเรือรบสหรัฐฯ ขณะแวะจอดเมืองท่าสุราบายาในอินโดนีเซีย⁶⁸

ที่ฟิลิปปินส์ กลุ่มอะบูซัยยาฟกลายเป็นขบวนการของมุสลิมโมโรกลุ่มใหม่ที่มีชื่อเสียงเรื่องความน่าสะพรึงกลัวซึ่งรวมถึงปฏิบัติการทางทะเลของกลุ่มนี้ด้วย เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ.1991 กลุ่มนี้ได้ยิงเรือชื่อ Doulos ซึ่งเป็นห้องสมุดของมิชชันนารีคริสเตียนในท่าเรือซัมบวงกา

⁶⁶ Stefan Eklof, *Pirates in paradise : a modern history of Southeast Asia's maritime marauders*, (Copenhagen : NIAS Press, 2006), pp. 110-112.

⁶⁷ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” น. 34.

⁶⁸ Graham Gerard Ong, op. cit., pp. 12-13.

บนเกาะมินดาเนา ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน เพื่อเป็นการแก้แค้นที่เหล่ามิชชันนารีกล่าวร้ายต่อศาสนาอิสลาม เมื่อวันที่ 23 เมษายน ค.ศ.2000 กลุ่มอะบูซัยยาฟได้ใช้เรือเร็วเข้าโจมตีกักตักอากาศยานเกาะลีปาดาน ของมาเลเซีย แล้วจับตัวประกันขึ้นเรือไป 21 คน ซึ่งประกอบด้วยพนักงานริสอร์ท สัญชาติมาเลเซียและฟิลิปปินส์ รวมถึงนักท่องเที่ยวสัญชาติเยอรมัน ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ และเลบานอน ก่อนนำกลับเข้าไปน่านน้ำฟิลิปปินส์ กลุ่มนี้ได้ยื่นข้อเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้ก่อการร้ายซึ่งรวมถึงสมาชิกอัลกออิดะฮ์ที่ถูกคุมขังในสหรัฐฯ และยังเรียกค่าไถ่เป็นเงินจำนวนมาก ความสำเร็จที่ลีปาดานทำให้อะบูซัยยาฟใช้ทะเลเป็นช่องทางจับคนไปเรียกค่าไถ่อีกหลายครั้ง ใน ค.ศ.2001 ได้ลักพาตัวนักท่องเที่ยวชาวสหรัฐฯ และคนฟิลิปปินส์จากริสอร์ทบนเกาะปาลาวัน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ.2002 เรือลากของ TB SM 88 และ เรือบรรทุกของ Labroy 179 ซึ่งติดธงชาติสิงคโปร์ถูกปล้นนอกฝั่งเกาะโจโลของฟิลิปปินส์ ลูกเรือ 3 คนถูกจับไปเรียกค่าไถ่ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2003 คนงานอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ รวม 6 คน ถูกลักพาตัวจากริสอร์ทบนเกาะซาบาวห์ ของมาเลเซีย คนงาน 5 คนในจำนวนนี้ถูกสังหารขณะพยายามหลบหนี เดือนเมษายน ค.ศ.2004 ลูกเรือ 3 คนจากเรือลากของมาเลเซีย East Ocean 2 ถูกจับตัวไปเรียกค่าไถ่ นอกชายฝั่งเกาะตากานาก ในทะเลซูลู เดือนมีนาคม ค.ศ.2005 ลูกเรือ 3 คนจากเรือลากของมาเลเซีย Bonggaya 91 ถูกจับตัวนอกฝั่งตะวันออกของซาบาวห์ และ 2 คนในจำนวนนี้ตายระหว่างถูกควบคุมตัว แต่เหตุการณ์ที่นับเป็นการก่อการร้ายทางทะเลที่ร้ายแรงที่สุดของกลุ่มอะบูซัยยาฟและอาจเลวร้ายที่สุดในโลก คือ การวางระเบิดเรือเฟอร์รีขนาดใหญ่ SuperFerry 14 ขณะเรือแล่นออกจากกรุงมะนิลา มุ่งหน้าไปเกาะมินดาเนา เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2004 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 100 คน มีการเปิดเผยว่าก่อนหน้าเหตุการณ์ระเบิด กลุ่มอะบูซัยยาฟได้เตือนคนมุสลิมไม่ให้เดินทางบนเรือเฟอร์รีขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันได้ส่งจดหมายไปเรียกร้องเอาเงินจำนวน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากบริษัทเรือเฟอร์รีเพื่อแลกเปลี่ยนกับการใช้น่านน้ำรอบเกาะมินดาเนาโดยไม่ถูกขัดขวาง⁶⁹ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมของอะบูซัยยาฟที่มุ่งไปที่การเรียกค่าไถ่หรือเก็บค่าคุ้มครองจากเหยื่อที่เป็นประชาชนธรรมดา ทำให้กลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มโจรที่ทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวทางเศรษฐกิจ มากกว่ากลุ่มก่อการร้ายที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง

⁶⁹ Stefan Eklof, *Pirates in paradise : a modern history of Southeast Asia's maritime marauders*, pp. 113-116.

สถานการณ์ก่อการร้ายและการรับมือในแต่ละประเทศ⁷⁰

อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเคยปฏิเสธว่ามีเครือข่ายของผู้ก่อการร้ายอยู่ในดินแดนของตน จนกระทั่งเกิดการวางระเบิดที่บาห์ลีเมื่อ 12 ตุลาคม ค.ศ.2002 สำหรับชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่แล้วเหตุการณ์ 9/11 เป็นเรื่องของคนอเมริกันเสียมากกว่าเป็นปัญหาของโลก สื่อมวลชนอินโดนีเซียโดยทั่ว ๆ ไป ต่างย้ำการปฏิเสธเรื่องผู้ก่อการร้าย แม้แต่ในช่วงไม่กี่สัปดาห์แรกหลังการวางระเบิดที่บาห์ลี สื่อทั้งหลายต่างประโคมข่าวว่าซีไอเอเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูศาสนาอิสลามและการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากคนมุสลิมผู้ลงคะแนนเลือกตั้งใน ค.ศ.2004 ได้สร้างความยากลำบากให้ประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี ต่อการสอบสวนเรื่องดังกล่าว แม้ว่าผู้ก่อการร้ายคนสำคัญบางคนที่ถูกจับ ได้ถูกส่งตัวไปสหรัฐฯ แล้วก็ตามตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ.2002 อุมร์ อัล-ฟารุก (Omar al-Faruq) ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นหัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการของอัลกออิดะฮ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกจับกุมที่เมืองโบกอร์ในเขตชวาตะวันตกและถูกสหรัฐฯ นำไปควบคุมตัวในอัฟกานิสถาน อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ เมื่อวันที่ 16 กันยายน ค.ศ.2002 พลเมืองเยอรมันที่มีเชื้อสายอาหรับชื่อเซยาม รีดา (Seyam Reda) ถูกตำรวจอินโดนีเซียควบคุมตัวโดยตั้งข้อหาละเมิดกฎหมายเข้าเมืองและต่อมาถูกส่งตัวให้ทางการสหรัฐฯ ภายใต้การดำเนินการอย่างลับ ๆ มีชาวต่างประเทศที่ต้องสงสัยว่าเป็นสมาชิกอัลกออิดะฮ์มากกว่า 6 คน ถูกจับกุมตัวโดยหน่วยข่าวกรองของอินโดนีเซียก่อนจะส่งตัวต่อไปให้สหรัฐฯ ในเวลาต่อมาผลจากความร้ายกาจของการกระทำของผู้ก่อการร้ายที่บาห์ลีเมื่อผนวกเข้ากับการสืบสวนสอบสวนของตำรวจอินโดนีเซียที่ได้กระทำอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะได้เปลี่ยนแปลงการรับรู้ของคนในประเทศให้ตระหนักถึงภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายที่มียะมาอะฮ์ อิสลามิยะฮ์เป็นตัวการสำคัญ

ด้วยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์จากต่างประเทศ ตำรวจอินโดนีเซียสามารถจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยได้หลายคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจับกุมตัว มุคลาส (Muchlas) หรือที่รู้จักกันในชื่อ อะลี กุฟรอน (Ali Ghufroon) ผู้นำระดับปฏิบัติการคนสำคัญของ

⁷⁰ ข้อมูลส่วนใหญ่ของประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปีนส์ ไทย มาเลเซียและสิงคโปร์ นำมาจาก Ralf Emmers and Leonard C. Sebastian, "Terrorism and Transnational Crime in Southeast Asian International Relations," in *International relations in Southeast Asia : the struggle for autonomy*, ed. Donald E. Weatherbee, (USA. : Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2005), pp. 158-165.

เครือข่ายญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ การจับกุมตัวอัมโรซี (Amrozi) และอิหม่ามสมุทรา (Imam Samudra) ซึ่งสองคนนี้ถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิตใน ค.ศ.2003 จากบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการวางระเบิดที่บาห์ลี เดือนกันยายน ค.ศ.2003 อะบู บากร์ บะซีร์ ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้นำของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ถูกตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏ โดยที่อัยการประสบความสำเร็จต่อการชี้ให้เห็นว่าอะบู บากร์ บะซีร์ เกี่ยวข้องกับการวางระเบิดโบสถ์คริสต์หลายแห่งในวันก่อนวันคริสต์มาสซึ่งมีคนตาย 19 คน การวางระเบิดศูนย์การค้ากลางกรุงจาการ์ตา (Jakarta's Atrium Mall) และแผนการลอบสังหารนางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี ขณะเป็นรองประธานาธิบดี แต่ไม่สามารถพิสูจน์ข้อหาหลักที่กล่าวหาว่าเขาเป็นผู้นำญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์

การตัดสินของศาลกรุงจาการ์ตาที่ให้อะบู บากร์ บะซีร์ พ้นผิดในข้อหาหลักสร้างความผิดหวังให้กับชาติตะวันตกซึ่งเคยเน้นย้ำมาก่อนหน้าการวางระเบิดที่บาห์ลีแล้วว่าอะบู บากร์ บะซีร์ เป็นหัวหน้าของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ ตลอดการไต่สวนในคดีนี้ อะบู บากร์ บะซีร์ ยืนยันมาโดยตลอดว่าไม่เคยเป็นหัวหน้าของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์และที่จริงแล้วไม่เคยมีขบวนการเช่นว่านี้ปรากฏอยู่เลย ซึ่งค้านกับความจริงที่ว่าเมื่อระเบิดที่บาห์ลีหลายคนเคยเข้าเรียนในโรงเรียนกินนอนสอนศาสนาอิสลามของเขาที่ Ngruki ในชวากลาง ขณะที่โทษจำคุก 4 ปีสำหรับข้อหาอื่นยังคงเป็นที่ถกเถียงกันว่าสิ้นเกินไป สิ่งที่เราคุ้นกันในอินโดนีเซียคือ อัยการและตำรวจได้ล้มเหลวต่อการเตรียมการและแสดงหลักฐานรวมทั้งพยานที่เชื่อถือได้ พยานหลักฐานส่วนมากเป็นคำให้การต่อศาลผ่านกล้องโทรทัศน์ข้ามประเทศจากผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็สมาชิกญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ที่ถูกคุมขังอยู่ในมาเลเซียและสิงคโปร์ ที่สำคัญคือพยานหลักสองคน ได้แก่ อุมร์ อัล-ฟารุค ซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติการของอัลกออิดะฮ์ระดับหัวหน้า และฮัมบาลี ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระหว่างญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์กับอัลกออิดะฮ์ ต่างไม่สามารถมาให้การได้ ทั้งคู่ล้วนถูกคุมขังโดยสหรัฐฯ ในสถานที่ที่ไม่ถูกเปิดเผย สหรัฐฯ ได้ปฏิเสธที่จะนำตัวพวกเขามาให้สอบสวน สิ่งนี้สร้างความรู้สึกต่ออินโดนีเซียว่าการที่สหรัฐฯ ไม่ยอมให้ความร่วมมือและประสานงานด้วย ได้ทำให้ข้อกล่าวหาต่ออะบู บากร์ บะซีร์ ต้องอ่อนลง ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับอินโดนีเซีย เพราะในขณะที่อินโดนีเซียยอมส่งตัวผู้ก่อการร้ายที่เป็นคนของตนให้สหรัฐฯ ควบคุมตัว แต่ปรากฏว่าสหรัฐฯ กลับไม่ยอมให้อินโดนีเซียมีโอกาสสอบสวนคนเหล่านั้นเพื่อเป็นหลักฐานเอาผิด อะบู บากร์ บะซีร์ แต่ยังคงมากดดันให้อินโดนีเซียลงโทษ อะบู บากร์ บะซีร์ ให้นหนักกว่าเดิม หลังจากได้รับการลดหย่อนโทษ อะบู บากร์ บะซีร์ ได้รับการปล่อยตัวใน ค.ศ.2004 แต่ในทันทีทันใดก็ถูกจับกุมอีกครั้งเพราะถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับการวางระเบิดโรงแรมมาริออท (Marriott) ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่ผู้สนับสนุนตัวเขารวมทั้งผู้นำมุสลิมกระแสหลัก เขาและผู้ที่ปกป้องตัวเขาต่างอ้างว่าตำรวจอินโดนีเซียเป็นหุ่นเชิดของสหรัฐฯ และเขากำลังถูกลงโทษด้วยเรื่อง

ความเชื่อทางศาสนา อย่างไรก็ตาม ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.2006 ศาลฎีกาได้ตัดสินปล่อยตัวเขา ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่รัฐบาลออสเตรเลียและสหรัฐฯ เป็นอย่างยิ่ง⁷¹

ในภาคตะวันออกของอินโดนีเซียเกิดความขัดแย้งทางศาสนาที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1999 ระหว่างมุสลิมและคริสเตียนในหมู่เกาะมาลุก (Maluku)⁷² และภูมิภาคโปโซ (Poso) ในภาคกลางตอนใต้ของเกาะสุลาเวสี (Sulawesi) เมืองอัมบอนในมาลุกเคยเป็นศูนย์กลางของขบวนการแบ่งแยกดินแดนชาวคริสต์ ซึ่งเคยพยายามที่จะตั้งสาธารณรัฐโมลุกกะใต้ (Republic of the South Moluccas : RMS) มาตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1950 ก่อนที่จะถูกกองทัพอินโดนีเซียกวาดล้าง การที่คนมุสลิมอพยพเข้าสู่ภูมิภาคนี้ได้ทำลายสถานะภาพเดิมของคนคริสต์ที่ครอบงำอยู่ ความรุนแรงระหว่างมุสลิมกับ คนคริสต์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องถูกทำให้ซับซ้อนยิ่งขึ้นเมื่อกลุ่มลัทธิการญิฮาด (Laskar Jihad) จากเกาะชวาได้ส่งกองกำลังมุจาฮิดีนจำนวน 5,000 คน มาร่วมผสมโรงด้วย โดยประกาศว่ากองกำลังดังกล่าวมีภารกิจในการหยุดยั้งสิ่งที่พวกเขาถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนของคนคริสต์

หลังจากมีคนมากกว่า 8,000 คนต้องเสียชีวิตลง รัฐบาลอินโดนีเซียได้แต่หวังว่า สันติภาพจะเกิดขึ้นภายหลังกลุ่มต่าง ๆ บรรลุข้อตกลง Malino Accord เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002 อย่างไรก็ตามการต่อสู้ครั้งใหม่ได้เกิดขึ้นใน ค.ศ.2004 กลุ่มมุสลิมที่มีความคิดสุดโต่งที่มุ่งหวังจะเผยแพร่อุดมการณ์ของตนสามารถฉวยโอกาสจากสถานการณ์สู้รบระหว่างมุสลิมกับคริสเตียนมาใช้ประโยชน์ได้โดยง่าย ซึ่งทำให้ความขัดแย้งภายในท้องถิ่นขยายตัวออกไปกว้างขวางกว่าเดิม

ตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 มีผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นผู้ก่อการร้ายในสังกัดญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ มากกว่า 200 คนถูกจับกุมตัวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 70 คนถูกจับกุมตัวโดยทางการอินโดนีเซียหลังการวางระเบิดที่บาห์ลี แต่ก็ยังเกิดการโจมตีด้วยระเบิดที่โรงแรมมาริโอท กลางกรุงจาการ์ ในวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ.2003 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ก่อการร้ายยังคงสามารถก่อความเสียหายร้ายแรงได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าการก่อการร้ายจำนวนมากยังคงเกิดขึ้นในอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่ขบวนการ ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ ถูกถอดถอนกำลังลงไป ขณะที่หน่วยงานด้าน

⁷¹ สุภาศัพท์พรณ ตั้งตรงไพโรจน์, “สาธารณรัฐอินโดนีเซีย,” ใน เอเชียรายปี 2007/2550, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), น. 194-195.

⁷² หมู่เกาะมาลุก (Maluku) หรือหมู่เกาะโมลุกกะ (Molucca) หรือที่รู้จักกันในสมัยโบราณในชื่อหมู่เกาะเครื่องเทศ เป็นหมู่เกาะที่มีคนคริสต์อาศัยอยู่มาก

ความมั่นคงของอินโดนีเซียกำลังแตกแยกจากการแข่งขันกันเองภายใน นักการศาสนาอิสลามหัวรุนแรงกำลังหาทางกำจัดอุปสรรคภายในประเทศที่เคยส่งผลให้มุสลิมหัวรุนแรงต้องหลบหนีไป ในช่วงการปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต การจับกุมผู้ก่อการร้ายครั้งใหญ่เมื่อช่วง ค.ศ.2002-2003 อาจเพียงแค่จัดการได้เฉพาะผิวหน้าของปัญหาเท่านั้น ซิดนีย์ โจนส์ (Sydney Jones) หัวหน้าสำนักงานสาขาอินโดนีเซียของกลุ่ม International Crisis Group (ICG) และเป็นนักสังเกตการณ์ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการก่อการร้ายในอินโดนีเซียได้ออกมาเตือนใน ค.ศ.2004 ว่า ถึงแม้กลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ได้ถูกทำลายลงไป แต่การแยกย้ายกระจัดกระจายของนักรบมุจาฮิดีนในกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ กำลังก่อให้เกิดกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งอาจจะอันตรายกว่า ปรากฏตัวออกมาตลอดทั่วทั้งหมู่เกาะอินโดนีเซีย ทางกรอินโดนีเซียซึ่งมีความอ่อนไหวต่อการถูกตรวจสอบจากภายนอกในเรื่องความพยายามต่อต้านการก่อการร้ายของตนได้ตัดสินใจจับไล่ ซิดนีย์ โจนส์ และชาวต่างชาติคนอื่น ๆ ที่ทำงานให้สำนักงานของ ICG

ความจริงที่ว่าอิสลามเป็นพลังสำคัญอย่างหนึ่งทางการเมืองของอินโดนีเซียได้ขัดขวางความพยายามต่อต้านผู้ก่อการร้ายของอินโดนีเซีย ในการณรงค์ทางการเมืองเพื่อให้ได้คะแนนเสียงสำหรับสมาชิกรัฐสภาและการเลือกตั้งประธานาธิบดีสำหรับ ค.ศ.2004 คู่ต่อสู้หลักทางการเมืองต่างฝ่ายต่างไม่ต้องการถูกมองว่าทำตัวแข็งกร้าวต่อกลุ่มหัวรุนแรง ซึ่งจะทำให้ดูเหมือนเป็นปรปักษ์กับคนมุสลิมผู้มีสิทธิออกเสียง กลุ่มหัวรุนแรงกำลังพยายามเพิ่มพื้นที่ทางการเมืองของตน ไม่มีพรรคการเมืองสายกลางหรือการรวมตัวทางสังคมการเมืองใดที่ป้องกันไม่ให้เป้าหมายของกลุ่มหัวรุนแรงแทรกซึมเข้ามามีอิทธิพลต่อวาระขององค์กรนั้นได้ การสลายตัวของกลุ่มติดอาวุธหัวรุนแรงอย่างขบวนการลัศการ์ญูฮาดและขบวนการแนวหน้าผู้ปกป้องอิสลาม (Front Pembela Islam) ยังคงเหลือไว้ซึ่งนักรบมุจาฮิดีนจำนวนมากที่พร้อมต่อการระดมพลมาใช้งาน

ปัญหาหลักพื้นฐานของอินโดนีเซียไม่สามารถถูกแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ความทุกข์ยากทางเศรษฐกิจอันเป็นผลต่อเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ ค.ศ.1997 และการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวางได้ทำให้เกิดสถานะที่เหมาะสมต่อการเติบโตของกลุ่มหัวรุนแรง ความเป็นสถาบันของรัฐบาลอินโดนีเซีย กฎหมายและระบบยุติธรรมของอินโดนีเซียยังคงอ่อนแอ เมื่อผนวกกับภูมิศาสตร์ของประเทศที่เป็นเกาะแก่งจำนวนมากซึ่งยากต่อการตรวจตราชายแดนแม้ในยามสภาวะที่ดีที่สุด ทำให้ประเทศนี้เป็นสวรรค์สำหรับกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์และกลุ่มอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มนี้

ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศแรกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นเป้าหมายของอัลกออิดะฮ์ ในฐานะเป็นฐานปฏิบัติการสำหรับผู้ก่อการร้าย อันเป็นผลจากการที่ MILF ได้ส่งคนมุสลิม

ฟิลิปปินส์ไปเข้าร่วมนักรบมุจาฮิดีนต่อสู้กับโซเวียตในอัฟกานิสถานมาตั้งแต่ ค.ศ.1980⁷³ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นสายสัมพันธ์กับอัลกออิดะฮ์ก่อนหน้าอะบู บากร์ บะซีร์ จะเริ่มส่งคนมุสลิมจากอินโดนีเซียและมาเลเซียไปอัฟกานิสถานใน ค.ศ.1985 สถานการณ์สู้รบระหว่างคนมุสลิมกับรัฐบาลฟิลิปปินส์ที่เป็นพวกคาทอลิก และสายสัมพันธ์อันยาวนานกับนักรบมุสลิมฟิลิปปินส์ ทำให้อุสมะห์ บิน ลาเดน มองเห็นศักยภาพที่จะจุดกระแสญิฮาดขึ้นมาทางภาคใต้ของฟิลิปปินส์ ใน ค.ศ. 1988 เขาได้ส่งน้องเขย โมฮัมเหม็ด ญะมาล เคาะลีฟะฮ์ มาสร้างเครือข่าย อัลกออิดะฮ์ขึ้นในฟิลิปปินส์⁷⁴ ซึ่งนับเป็นเครือข่ายแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ฟิลิปปินส์ได้เกี่ยวข้องกับการต่อต้านก่อการร้ายมาก่อนหน้าเหตุการณ์ 9/11 หรือการวางระเบิดที่บาห์ลี โดยเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1995 ตำรวจฟิลิปปินส์ได้จับกุมตัวสมาชิกอัลกออิดะฮ์ชื่อ แรมซี ยูซุฟ (Ramzi Youssef) กลางกรุงมนิลา ซึ่งต่อมาได้ถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปที่สหรัฐฯ และถูกตัดสินลงโทษสำหรับความผิดฐานวางระเบิดตึกเวิร์ลด์เทรดเซนเตอร์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1993 เมื่อถอดรหัสข้อมูลที่อยู่ในฮาร์ดดิสก์คอมพิวเตอร์ของยูซุฟ เจ้าหน้าที่ได้พบแผนการก่อการร้ายจำนวนหนึ่งที่อุสมะห์ บิน ลาเดน ให้เงินทุนสนับสนุน แผนการแรกคือการจะสังหารสันตะปาปาจอห์น พอล ที่ 2 ขณะเสด็จเยือนฟิลิปปินส์ แผนการที่สองเรียกชื่อว่า แผนการโบจิงกา (Project Bojinka) ซึ่งจะจี้เครื่องบินโดยสารที่บินไปสหรัฐฯ จากฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ ไทย ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ เพื่อนำมาชนเป้าหมายสำคัญในสหรัฐฯ เช่น ตึกเวิร์ลด์เทรดเซนเตอร์ ทำเนียบขาว ตึกเพนตากอน ตึกทรานส์อเมริกาทาวเวอร์ และตึกเชิร์สทาวเวอร์

ทางการฟิลิปปินส์เชื่อว่าขบวนการก่อการร้ายสากลมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการต่อสู้แบ่งแยกดินแดนของคนมุสลิมทางภาคใต้ ประธานาธิบดีอาร์โรโยแห่งฟิลิปปินส์ ได้เต็มใจสนับสนุนการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งแตกต่างจากชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่น ๆ ที่ไม่เต็มใจเข้าเป็นพันธมิตรร่วมกับสหรัฐฯ ความสัมพันธ์ในช่วงแรกระหว่างอัลกออิดะฮ์กับผู้นำอะบูชัยยาฟ ทำให้พื้นที่ของคนมุสลิมทางภาคใต้ซึ่งมีสถานะกฎหมายและถูกระเบียบอ่อนแอ กลายเป็นสถานที่เหมาะสมต่อการตั้งค่ายฝึกฝนผู้ก่อการร้าย ผู้ก่อการร้ายและพวกหัวรุนแรงจำนวนมากต่างได้รับการฝึกฝนจากค่ายที่ถูกสงสัยว่าอยู่ภายใต้การควบคุมของ MILF ทางการฟิลิปปินส์ได้ใช้สิ่งที่มีประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภูมิภาคมาใช้ในการปราบปรามการก่อการร้าย และไม่ลังเลที่จะแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก สหรัฐฯ ได้ช่วยเพิ่มศักยภาพ

⁷³ Zachary Abuza, op. cit., p. 90-91.

⁷⁴ Ibid., pp. 91-92.

กองทัพฟิลิปปินส์ด้วยการฝึกฝนและให้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่ดีกว่าเดิม มีการส่งที่ปรึกษาทางทหารมาประจำในหน่วยทหารฟิลิปปินส์ เวลาที่ออกปฏิบัติการในพื้นที่ สหรัฐฯ ได้ให้การสนับสนุนข่าวกรองทางยุทธวิธี และแม้แต่การสนับสนุนทางอากาศ ความช่วยเหลือเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการทำลายความแข็งแกร่งของพวกอะบูซัยยาฟบนเกาะบาลัน

หน่วยงานความมั่นคงต้องเผชิญปัญหาหลายอย่างทางภาคใต้ขณะที่กวาดล้างอะบูซัยยาฟอย่างหนัก แต่ในเวลาเดียวกันพวก MILF และกลุ่มย่อยภายใต้สังกัดก็ยังคงเป็นกองกำลังจรรยาธอันน่ากลัวด้วยจำนวนนักรบประมาณ 10,000 – 15,000 คน ซึ่งกองทัพฟิลิปปินส์ไม่เคยสามารถเอาชนะอย่างแตกหักได้ รัฐบาลของประธานาธิบดีอาร์โรโยพยายามหาทางเจรจาต่อรองทางการเมืองกับ MILF และยังอยู่ในภาวะหยุดยิงกันอยู่ แม้ว่าการเจรจาที่เริ่มต้นเมื่อ ค.ศ.2003 ยังคงไม่สามารถคาดเดาผลลัพธ์ได้ แต่ก็ได้มีความพยายามแก้ปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนท้องถิ่นบนมินดาเนา โดยหวังว่าจะแยก MILF ออกจากเหตุการณ์ในอนาคตตามที่ อูสมะห์ บิน ลาเดน ได้เคยคาดการณ์ไว้ อย่างไรก็ตาม มีหลักฐานบางประการชี้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง MILF กับ ญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ และอัลกออิดะฮ์ ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และการฝึกสอนนักรบที่มาจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังคงดำเนินอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของ MILF เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2004 เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำฟิลิปปินส์ได้เน้นย้ำในถ้อยแถลงอันหนักแน่นว่า ค่าเสียผู้ก่อการร้ายของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ในฟิลิปปินส์ได้คุกคามความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นส่วนหนึ่งของภัยอันตรายที่มีต่อโลก การที่สหรัฐฯ รับรู้ว่าฟิลิปปินส์ไม่ยอมทุ่มเทให้กับการปราบปรามญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ผนวกกับการที่สหรัฐฯ ผิดหวังที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ยอมจำนนต่อพวกจับตัวประกันในอิรักได้ส่งผลเสียต่อพื้นฐานความเป็นพันธมิตรระหว่างสหรัฐฯ กับฟิลิปปินส์ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย

หลังจากการเจรจาสันติภาพที่มีมาเลเซียเป็นตัวกลางดำเนินไปจนถึง ค.ศ.2007 รัฐบาลฟิลิปปินส์กับ MILF ได้บรรลุข้อตกลง 2 ข้อ คือ ความมั่นคงและการฟื้นฟูมินดาเนา ส่วนการอ้างสิทธิเหนือดินแดนบรรพบุรุษยังไม่ได้ข้อยุติ⁷⁵ จนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ.2008 การเจรจายังอยู่ในภาวะชะงักงัน ซึ่ง MILF ได้ออกมาตำหนิรัฐบาลอาร์โรโยว่าต้องการถ่วงเวลาการเจรจาเพราะไม่ต้องการให้คนมุสลิมโมโรได้รับอำนาจเพิ่มขึ้น⁷⁶

⁷⁵ สิดา สอนศรี, “ฟิลิปปินส์,” ใน เอเชียรายปี 2007/2550, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), น. 122.

⁷⁶ Ben O. Tesiora, “MILF belittles RP's chance for greatness,” Sun Star Davao (31 March 2008), <<http://www.sunstar.com.ph/static/dav/2008/03/31/news/milf.belittles.rp.s.chance.for.greatness.html>>

ไทย

ทางการไทยปฏิเสธว่าไม่มีปัญหาการก่อการร้ายข้ามชาติมาโดยตลอดจนกระทั่งถึงกลาง ค.ศ.2003 อย่างดีที่สุดก็เพียงยอมรับว่าญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์และผู้ก่อการร้ายอื่นอาจใช้ประเทศไทยเป็นจุดแวะพักสำหรับไปที่อื่นแต่ไม่ได้ใช้ประเทศไทยเป็นฐาน อย่างไรก็ตาม มีหลักฐานมากมายที่แสดงให้เห็นว่าภาคใต้ของไทยได้กลายเป็นที่หลบภัยของผู้ก่อการร้าย บริเวณดังกล่าวมีประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม กฎหมายและอำนาจรัฐอ่อนแอ อีกทั้งมีการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนของคนมุสลิมพื้นเมือง อย่างเช่น ขบวนการพูโล และบีอาร์เอ็น รัฐบาลสิงคโปร์อ้างว่าสมาชิกญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ที่หลบหนีการจับกุมระลอกแรกเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.2001 ได้หนีมาสู่ภาคใต้ของไทย สมุดปกขาวของรัฐบาลสิงคโปร์ที่ออกใน ค.ศ.2003 ยังได้กล่าวถึง **กลุ่มจิฮาดที่ไม่มีชื่อกลุ่มหนึ่งที่มีฐานอยู่ในภาคใต้ของไทย** ว่าเป็นสมาชิกของขบวนการมุจาฮิดีนสากล (Rabitatul Mujahidin)

Zachary Abuza⁷⁷ ผู้ซึ่งได้ศึกษาอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การที่ไทยเป็นสถานที่สำหรับค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ มีวัฒนธรรมฟอกเงินและคอร์รัปชันอยู่ในเงามืด ทำให้ประเทศนี้เป็นสวรรค์สำหรับอาชญากรรม ใน ค.ศ.2002 ทางการไทยได้รับความช่วยเหลือจาก FBI ในการทำลายขบวนการปลอมเอกสารเดินทางในพื้นที่กรุงเทพฯ ประกอบด้วยผู้ชาย 25 คนที่มาจากตะวันออกกลาง ซึ่งต้องสงสัยว่ากำลังดำเนินการฟอกเงินทุนสำหรับอัลกออิดะฮ์ พวกเขาถูกตั้งข้อหาในการทำเอกสารปลอมให้สมาชิกอัลกออิดะฮ์

ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้เพิ่มการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากการโจมตีของผู้ก่อการร้าย แต่ก็ดูเหมือนว่าไม่ได้ดำเนินการปราบปรามเครือข่ายก่อการร้ายภายในประเทศอย่างจริงจัง เมื่อประกอบกับการมีชายแดนที่แทรกซึมได้ง่ายและกฎเกณฑ์เข้าเมืองที่ค่อนข้างปล่อยเสรี ทำให้ไทยเป็นห่วงโซ่ที่อ่อนแอสำหรับการขับเคลื่อนการต่อต้านก่อการร้ายภายในภูมิภาค เมื่อ 10 มิถุนายน ค.ศ.2003 ได้มีการจับกุมคนไทยมุสลิม 2 คนซึ่งได้ยอมรับสารภาพว่ากำลังวางแผนใช้ระเบิดโจมตีสถานทูตและจุดท่องเที่ยวในไทย และยอมรับว่าเป็นสมาชิกของญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ สิ่งนี้ได้ทำให้รัฐบาลไทยตื่นตัวขึ้น ก่อนหน้านั้นหนึ่งเดือน นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ยอมรับว่ามีสมาชิกญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ อยู่ในไทย แต่เขายังคง

⁷⁷ Zachary Abuza เป็นหนึ่งในนักวิชาการชั้นนำ ที่ศึกษาเรื่องการก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ของคณะรัฐศาสตร์วิทยาลัยซิมมอนส์ (Simmons College) เมืองบอสตัน สหรัฐอเมริกา

ยืนยันว่าสมาชิกเหล่านั้นไม่ได้เคลื่อนไหวแต่อย่างใด การออกมายอมรับดังกล่าวของนายกรัฐมนตรีไทยเกิดขึ้นหลังจากทางการกัมพูชาได้ทลายเครือข่ายของมุสลิมหัวรุนแรงและจับกุมสมาชิกญะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ซึ่งประกอบด้วยคนไทย 2 คน และอียิปต์ 1 คน

การโจมตีของกลุ่มมุสลิมแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ที่ปะทุออกมาอย่างรุนแรงเมื่อต้น ค.ศ.2004 ได้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ได้มีภูมิคุ้มกันจากการก่อความรุนแรงของผู้ก่อการร้ายมากไปกว่าฟิลิปปินส์หรืออินโดนีเซีย องค์การเฝ้าระวังสิทธิมนุษยชน (Human Rights Watch) รายงานว่าตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ.2004-กรกฎาคม ค.ศ.2007 ขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้โจมตีพลเรือนมากกว่า 3,000 ครั้ง โจมตีเป้าหมายทางทหารและตำรวจประมาณอย่างละ 500 ครั้ง⁷⁸ การที่รัฐบาลทักษิณของไทยมีนโยบายใช้กำลังทหารและตำรวจตอบโต้ต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดความรุนแรงและความแตกแยกทางการเมืองที่มากขึ้น

ปรากฏการณ์นี้ยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียและกัมพูชายิ่งเหิงขึ้นมา โดยเจ้าหน้าที่ไทยมักกล่าวหาว่ามาเลเซียทำให้ที่พักพิงแก่คนไทยมุสลิมที่ไม่ลงรอยกับทางการไทย ตัวอย่างล่าสุด คือ นายกรัฐมนตรีไทยกล่าวหาว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้รับเงินทุนจากธุรกิจร้านอาหารไทยในมาเลเซีย นำมาซึ่งการตอบโต้ด้วยวาจาจากผู้นำมาเลเซีย ก่อนที่ต่างฝ่ายต่างยุติเรื่องราวเพื่อไม่ให้กระทบความสัมพันธ์มากไปกว่านี้⁷⁹ ส่วนในกรณีกัมพูชานั้น ทางการไทยมีความสงสัยว่าคนมุสลิมจากกัมพูชามีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย หลังพบว่าคนมุสลิมเหล่านั้นได้เดินทางจากชายแดนไทย-กัมพูชาไปที่จังหวัดดังกล่าว ซึ่งตามมาด้วยการจับกุมและส่งกลับคนมุสลิมจากกัมพูชาจำนวนมาก ข่าวดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจต่อทางการกัมพูชาเป็นอันมาก ทั้งนี้ สมเด็จพระนเรนทรนายกษัตริย์ของกัมพูชา ได้ออกมาตอบโต้ต่อกระแสข่าวดังกล่าวว่า “เป็นการให้ร้ายต่อชาวมุสลิมเขมรผู้บริสุทธิ์ โดยไม่มีมูลความจริงแต่อย่างใดเลย ทั้งยังเป็นการสร้างภาพให้กัมพูชาเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือขบวนการก่อการร้ายสากล โดยปราศจากความรับผิดชอบอีกด้วย”⁸⁰

⁷⁸ Human Rights Watch, “Thailand: Separatists Target Civilians for Attack,” <<http://hrw.org/english/docs/2007/08/28/thaila16741.htm>,> 28 August 2007. for more detail please see the full report “No One Is Safe : Insurgent Violence Against Civilians in Thailand’s Southern Border Provinces” available at <<http://hrw.org/reports/2007/thailand0807/thailand0807webwcover.pdf>>

⁷⁹ “แอ๊ดเคลียร์ ‘บาดาวี’ จบดัมย้ากึ่ง!” ไทยโพสต์ (24 พฤศจิกายน 2549): 1.

⁸⁰ ทรงฤทธิ์ โพนเงิน, “สัญญาณอันตรายจากกัมพูชา,” เนชั่น สุดสัปดาห์ (17-23 สิงหาคม 2550): 84

นอกจากคนมุสลิมจากกัมพูชาแล้ว คนมุสลิมโรฮิงยาจากพม่าจำนวนมากที่ได้หลบหนีความยากจนและการถูกกดขี่จากพม่าแล้วลี้ภัยเข้ามาเมืองมาหางานทำในไทย ก็ได้สร้างความกังวลให้ทางการไทยว่าจะมีคนพวกนี้บางส่วนถูกชักนำเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์รุนแรงทางภาคใต้ด้วยเช่นกัน แต่ยังไม่ปรากฏว่าเรื่องนี้มีผลต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่าแต่อย่างใด

หนังสือพิมพ์มติชนเคยให้ข้อมูลว่า ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2007 เจ้าหน้าที่ความมั่นคงของไทยได้พบเอกสารภาษาอาหรับ เรื่อง **นโยบายยึดประเทศไทย** ระบุว่า กลุ่มก่อความไม่สงบมีแผนจะขยายกลุ่มคนมุสลิมให้ทั่วประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือ ด้วยการเข้าไปลงทุน ฝังตัวสร้างครอบครัวกับคนไทยพุทธ พร้อมระบุว่า กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบให้ใช้พื้นที่ จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ใน การชั่งสุ่มและเป็นพื้นที่ใจกลางวางแผน เจกเช่นเดียวกับใช้พื้นที่ จังหวัดสตูล เป็นทางผ่านและพื้นที่วางแผนของแกนนำผู้ก่อความไม่สงบ โดยแผนระยะยาวของผู้ก่อความไม่สงบกำหนดเป้าหมายไว้ว่าอีก 12 ปี มวลชนคนมุสลิมต้องเพิ่มขึ้นจาก 5-6 ล้านในปัจจุบันกลายเป็น 60 ล้านคน เพื่อให้ไทยนโยบายยึดครองประเทศไทยเป็นจริงอย่างถาวร ถือเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ที่ออกมาระบุว่า มีกลุ่มนายทุนในพื้นที่ภาคใต้มากว่าล้านชื่อที่คืนในพื้นที่ภาคเหนือจำนวนมาก⁸¹ ไม่ว่าข้อมูลจากเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจะจริงหรือไม่ก็ตาม แต่หากเชื่อมโยงกับข้อมูลที่รับรู้ทั่วไปว่ามีกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงในภูมิภาคที่ต้องการสถาปนารัฐอิสลามขึ้นมา ก็พอจะมองเห็นภาพถึงการที่หน่วยงานความมั่นคงของไทยมีความวิตกกังวลที่กลุ่มมุสลิมดังกล่าวจะถูกคามความเป็นรัฐของไทยในอนาคต

มาเลเซียและสิงคโปร์

ประเทศทั้งสองนี้มีการรักษาความมั่นคงที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นมืออาชีพ รวมทั้งมีเจตจำนงทางการเมืองที่จะรับมือกับการก่อการร้ายอย่างจริงจัง โดยการใช้กฎหมายความมั่นคงภายในตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ.2001 สิงคโปร์ได้ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อการร้ายมากกว่า 30 คน ในขณะที่มาเลเซียได้ควบคุมตัวไว้ประมาณ 70 คน ประเทศทั้งสองนี้ต่างได้รับประโยชน์จากความร่วมมือกันด้านข่าวกรองภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้าย นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์จากความร่วมมือกับประเทศอื่นในอาเซียน และกับมหาอำนาจที่เป็นมิตรอย่างสหรัฐฯ และออสเตรเลีย ภายในบริบทระดับภูมิภาค ประเทศทั้งสองต่างกระตือรือร้นต่อความพยายามที่จะส่งเสริมศักยภาพของภูมิภาคในการต่อสู้กับการก่อการร้าย มาเลเซียได้เสนอให้การฝึกอบรมด้าน

⁸¹ “คอลัมน์ปิดไม่ลับสเปเชียล,” มติชนรายวัน (29 กรกฎาคม 2550): 11

ข่าวกรองที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย และสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านปฏิบัติการจิตวิทยาและสงครามจิตวิทยา สิงคโปร์ได้เสนอให้การสนับสนุนด้านส่งกำลังบำรุงสำหรับการฝึกอบรมด้านค้นหาวัตถุระเบิด การสืบสวนหลังการระเบิด การรักษาความปลอดภัยสนามบิน และการรักษาความปลอดภัยและตรวจสอบเอกสารการเดินทาง

ศักยภาพของประเทศทั้งสองต่อการปรับระดับยุทธศาสตร์ต่อต้านการก่อการร้ายให้ครอบคลุมทุกด้าน ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจที่ดีและขึ้นอยู่กับว่าความเป็นสถาบันของรัฐและการบริหารปกครองได้หยั่งรากลึกถึงแค่ไหน มาเลเซียเผชิญหน้าความท้าทายที่มากขึ้นต่อการที่ภัยจากการก่อการร้ายของตนจะไปคุกคามสิงคโปร์ มาเลเซียเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ภัยคุกคามจากความเชื่อทางศาสนาปรากฏชัดขึ้นใน ค.ศ.2000 เมื่อตำรวจได้จับกุมเข้ายึดค่ายของกลุ่มติดอาวุธอัล-มาอูนะฮ์ ที่ Sauk ในป่าทางภาคเหนือของคาบสมุทรมลายู ตั้งแต่ ค.ศ.1998 มีการมองกันว่าพรรค PAS ฝ่ายค้านของมาเลเซียที่นิยมแนวทางการนำหลักการอิสลามมาใช้แบบเคร่งครัด กำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อลดอิทธิพลของพรรค PAS และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลต้องการปรับปรุงระบบการศึกษาโดยการเพิ่มการสอนภาษาอังกฤษมากขึ้น ที่สำคัญคือรัฐบาลวางแผนจะปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาศาสนาอิสลาม ในขณะที่เพิ่มกฎเกณฑ์ต่อพรรคอิสลาม สิ่งเหล่านี้เป็นความท้าทายหลักต่อพวกนิยมหลักการอิสลามแบบเคร่งครัด และยังทำให้เกิดการคัดค้านในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แม้ว่าการปฏิรูปสามารถดำเนินไปได้ด้วยความจำเป็นที่ต้องลดอิทธิพลของฝ่ายตรงข้าม แต่ผลสะท้อนกลับจะกลายเป็นการทดสอบครั้งสำคัญต่อนายกรัฐมนตรีอับดุลลอฮ์ บาดาวิ การที่นายกรัฐมนตรีบาดาวิเป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้งใน ค.ศ.2004 เป็นตัวชี้ให้เห็นว่าคนมุสลิมมาเลเซียส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในแนวทางอิสลามสายกลาง และเห็นด้วยกับการปฏิรูปของรัฐบาล แต่การเลือกตั้งใน ค.ศ.2008 พรรคอัมโนถึงแม้จะยังครองเสียงข้างมาก แต่ก็สูญเสียที่นั่งจำนวนมากให้กับพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งรวมถึงพรรคเคร่งศาสนาอย่างพรรคปาส⁸² สถานการณ์ดังกล่าวอาจทำให้การปฏิรูปหลักสูตรศาสนาอิสลามของรัฐบาลต้องประสบปัญหามากขึ้น

สำหรับสิงคโปร์ ทั้งที่เป็นประเทศที่ระบบราชการมีประสิทธิภาพมากประเทศหนึ่ง แต่การหลบหนีจากที่คุมขังของ Mas Selamat bin Kastari ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นหัวหน้าญะมาอะฮ์

⁸² อับดุลอะซีส บินฮาฟิอีห์ ดินอะ, “ทิศทางมาเลเซียหลังเลือกตั้ง,” ศูนย์ข่าวอิสรา 10 มีนาคม 2008,

<http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=3275&Itemid=55>

อิสลามิยะฮ์สาขาสิงคโปร์ ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2008 ซึ่งจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังจับตัวไม่ได้⁸³ นับเป็นเหตุการณ์ที่สั่นสะเทือนความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบรักษาความปลอดภัยของประเทศในการรับมือกับผู้ก่อการร้าย

เวียดนาม และกัมพูชา

ในเวียดนามและกัมพูชามีคนพื้นเมืองเดิมที่เรียกว่า **จาม** ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ ใน ค.ศ.1960 ชาวจามในเวียดนามใต้ได้แยกก่อตั้งขบวนการเคลื่อนไหว (Front Unifié de Lutte de la Race Kam : FULRK) เพื่อแยกตัวออกเป็นรัฐอิสระจากเวียดนามใต้⁸⁴ โดยธรรมชาติของพวกนี้มีรูปพระจันทร์เสี้ยวกับดาบห้าแฉกอันเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอิสลามปรากฏอยู่ในผืนธงด้วย⁸⁵ แสดงให้เห็นถึงการเน้นอัตลักษณ์ทางศาสนาที่แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น แต่หลังจากนั้นการต่อสู้ของขบวนการนี้ก็ถูกกลืนหายไปท่ามกลางการสู้รบอย่างหนักระหว่างทหารสหรัฐฯ กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ หลังจากเวียดนามรวมประเทศได้สำเร็จ ใน ค.ศ.1975 รัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ควบคุมอย่างเข้มงวดต่อการนับถือศาสนาและการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อย ทำให้ไม่มีการติดต่อระหว่างมุสลิมจามกับชุมชนมุสลิมภายนอกประเทศ ข่าวคราวของมุสลิมจามในเวียดนามก็เลยเงียบหายไป

สำหรับกัมพูชากลายได้การปกครองของเขมรแดงตั้งแต่ ค.ศ.1975-1979 มุสลิมจามเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกสังหารมากที่สุด จากประชากรที่เคยมีอยู่มากกว่า 300,000 คน ลดลงเหลือ 70,000 คน ถึงแม้ว่าจำนวนประชากรจามเริ่มค่อย ๆ เพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ประมาณ 120,000 คน แต่พวกเขายังอยู่อย่างยากจนและถูกเหมินเฉยจากรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ ชุมชนของพวกเขาจึงยินดีเปิดรับเงินช่วยเหลือจากประเทศในภูมิภาคอาวเปอร์เซีย และส่งนักศึกษาไปเรียนยังโรงเรียนสอนศาสนาในต่างประเทศ กองทุนการกุศลจากตะวันออกกลางให้เงินก่อสร้างมัสยิดมากกว่า 120 แห่ง ทำให้มีจำนวนมัสยิดเพิ่มเป็น 150 แห่ง จากเดิมที่มีเพียง 20 แห่ง แต่แต่ละปีจะมีนักศึกษา 80 คน เดินทางไปเรียนที่โรงเรียน

⁸³ "Singapore terror suspect still on run, one month on," AFP (26 March 2008),

<http://news.yahoo.com/s/afp/20080326/wl_asia_afp/singaporeattacksescapejmonth_080326083934>

⁸⁴ Clive J. Christie, "Loyalism and 'Special War' : the Montagnards of Vietnam," in A Modern History of Southeast Asia: decolonization, nationalism and separatism, (New York : Tauris Academic Studies, 1996), pp. 82-106.

⁸⁵ Clive J. Christie, "Appendix 3," op. cit., p. 223.

สอนศาสนาของวะฮาบีในตะวันออกเฉียงและปาเกีสถาน ในมาเลเซียมีนักศึกษามุสลิมจากกัมพูชา 400 คนที่ได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนการกุศลในภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย สมาคมครูสอนศาสนาอิสลามของกัมพูชาแถลงว่าปัจจุบันคนมุสลิมจามประมาณร้อยละ 10-15 ได้หันมายอมรับแนวทางวะฮาบีมากกว่าแนวทางของซูฟีซึ่งเป็นอิสลามสายกลางตามแบบท้องถิ่นเดิม การเพิ่มขึ้นของประชากรมุสลิมที่มีความหัวรุนแรงมากขึ้นในกัมพูชาเป็นที่ดึงดูดใจของกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ นอกจากนั้น สภาพของกัมพูชาเองก็เป็นที่ดึงดูดกลุ่มผิดกฎหมายต่าง ๆ จากการที่เป็นแหล่งค้าอาวุธเถื่อนที่มีอย่างมากมาย ซึ่งเคยเป็นของเขมรแดงและเขมรกลุ่มต่อต้านต่าง ๆ รวมทั้งทหารรัฐบาลเองที่คอร์รัปชันนำอาวุธมาขาย กัมพูชาเองยังเป็นศูนย์กลางการฟอกเงิน โดยเฉพาะเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดในพม่าและลาว กัมพูชาไม่มีศักยภาพในการตรวจสอบระบบการเงินและมีระบบราชการที่เต็มไปด้วยการติดสินบน ชายแดนถูกแทรกซึมได้ง่าย และไม่มีระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์สำหรับตรวจคนเข้าเมือง ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ทำให้กัมพูชากลายเป็น แหล่งอำนวยความสะดวกที่น่าดึงดูดใจที่สุดสำหรับผู้ก่อการร้าย⁸⁶

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว ระบุว่า ปัจจุบันจำนวนประชากรชาวมุสลิมในกัมพูชา คาดว่าอยู่ที่ประมาณกว่า 6 แสนคน รวมทั้งมีมัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนาอยู่อย่างละเกือบ 300 แห่งทั่วประเทศ ในระยะหลังสถาบันสอนศาสนาเริ่มเป็นที่ถูกจับตาจากฝ่ายรัฐบาลเป็นพิเศษ เนื่องจากเคยเป็นที่พำนักของผู้ก่อการร้ายอย่างอัมบาลีถึง 7 เดือน รวมทั้งมีครูสอนศาสนาจากต่างประเทศเดินทางเข้ามายังกัมพูชาบ่อยครั้งมากขึ้น⁸⁷ ใน ค.ศ.2003 รัฐบาลกัมพูชาได้จับกุมสมาชิกญะมาอะฮ์อิสลามิยะฮ์ ซึ่งปรากฏว่าเป็นชายไทย 2 ราย จากจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ มุฮัมหมัด ยะลาอุดดิน มะดิง และอับดุล อาซิ หะญีเจะมิง และคนมุสลิมกัมพูชา 1 ราย คือ สมาน อิสมาอิล ในข้อหาเตรียมก่อการร้ายระเบิดสถานทูตของอังกฤษและสหรัฐฯ ซึ่งต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ.2008 ทั้งคู่ถูกศาลฎีกาตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต⁸⁸

⁸⁶ Zachary Abuza, op. cit., p. 81.

⁸⁷ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, อัลกออิดะห์ ญิฮาด เจไอ และขบวนการก่อการร้ายภาคใต้, น. 96.

⁸⁸ Sopheng Cheang, "Cambodia: Supreme Court Upholds Life Sentence Of Three Convicted Terrorists," Associated Press (12 March 2008), <<http://www.mysinchew.com/node/8493>>

พม่า⁸⁹

ในพม่ามีสมาชิกของอัลกออิดะฮ์แฝงตัวอยู่ โดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเครือข่ายอัลกออิดะฮ์ในเอเชียใต้ สำหรับสภาพของประเทศพม่าเองนั้นไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของอัลกออิดะฮ์ได้ ที่สำคัญอัลกออิดะฮ์ไม่สามารถจัดตั้งบริษัทธุรกิจหรือองค์กรภาคเอกชนขึ้นบังหน้าได้ และยังไม่ใช่แหล่งแวะพัก ถึงแม้ว่าจะปลอดจากการรบกวนก็ตาม

อัลกออิดะฮ์ได้เข้าไปตั้งตัวอยู่ในบังคลาเทศซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของพม่ามานานแล้ว และบังคลาเทศเป็นแหล่งลี้ภัยของชนกลุ่มน้อยมุสลิมจากพม่าจำนวนมาก ทั้ง คนเบงกาลี โรฮิงยา และคะฉิ่น ที่ต้องอพยพหนีการกดขี่จากรัฐบาลทหารพม่า ส่วนชนกลุ่มน้อยมุสลิมที่ยังอยู่ในพม่าก็จับอาวุธขึ้นต่อต้านรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลพม่าก็ได้ตอบโต้กลับ ด้วยวิธีการหนุ่ให้เกิดความขัดแย้งภายในสังคมระหว่างคนต่างศาสนา โดยสนับสนุนกองกำลังชาวบ้านในท้องถิ่นให้ทำการต่อต้านชุมชนมุสลิม ในบังคลาเทศมีคนโรฮิงยาที่ลี้ภัยจากพม่าประมาณ 200,000 คน Rohingya Solidarity Organization (RSO) เป็นกลุ่มติดอาวุธต่อต้านรัฐบาลพม่าของคนโรฮิงยาที่ใหญ่ที่สุดก็มีฐานอยู่ในบังคลาเทศ กลุ่มนี้ได้ระดมคนจากชุมชนที่ยากจนและเคยส่งอาสาสมัครไปสู้รบกับโซเวียตในอัฟกานิสถานช่วงทศวรรษ 1980 RSO ยังได้รับการสนับสนุนด้านวัตถุจากกลุ่มมุสลิมติดอาวุธในเอเชียใต้ ทั้งจากอัฟกานิสถาน แคมเบียร์ และบังคลาเทศ อาวุธทั้งหมดของ RSO ทำจากจีนและได้มาจากตลาดมืดในกัมพูชา ไทย และพม่า

อัลกออิดะฮ์เคยได้ระดมคนมุสลิมพม่าจากบริเวณชายแดนและส่งไปฝึกที่อัฟกานิสถานแต่มีจำนวนค่อนข้างน้อย สำนักข่าว CNN เคยได้รับวิดีโอเทปของอัลกออิดะฮ์ 60 ม้วนจากอัฟกานิสถานโดยมีอยู่ม้วนหนึ่งขึ้นชื่อเรื่องว่า พม่า ส่วนในบังคลาเทศเองมีกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงฮารากัต-อุล-ญิฮาด-อัล-อิสลามิ (Harakat-ul-Jihad-al-Islami : HuJI) ที่แสดงตัวสนับสนุนตาลิบันและอัลกออิดะฮ์อย่างเปิดเผย ซึ่งต่อมาถูกขึ้นทะเบียนจากสหรัฐฯ ว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายใน ค.ศ. 2002 ฮารากัต-อุล-ญิฮาด-อัล-อิสลามิ เคยระดมคนโรฮิงยาจากพม่าและส่งไปสู้รบในแคมเบียร์ อัฟกานิสถาน และเชชเนีย ใน ค.ศ.1999 ดำรวจเคยจับสมาชิกอัลกออิดะฮ์ 7 คน ซึ่งคนหนึ่งนั้นถือสัญชาติพม่า ขณะวางแผนระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ กลางกรุงเดลฮี ใน ค.ศ.2002 รัฐบาลอินเดียได้จับตัว Fazle Karim หรือ Abu Fuzi ซึ่งเกิดในพม่าและเป็นผู้ปฏิบัติการของฮารากัต-อุล-ญิฮาด-อัล-อิสลามิ ขณะนั่งรถไฟจากแคมเบียร์มาถึงกัลกัตตา นอกจากนั้น ยังมีรายงานว่าพบใบปลิวในพม่าที่เรียกร้องให้คนมุสลิมเข้าร่วมญิฮาดต่อต้านสหรัฐฯ ด้วย

⁸⁹ Zachary Abuza, op. cit., pp. 173-175.